Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2021–2024

SISÄLLYSLUETTELO

1 Yleistä 4
1.1 Johdanto 4
1.2 Toimintaa ohjaavat strategiat ja suunnitelmat 4
1.3 Palvelutasopäätöksen valmistelu ja riskianalyysi 6
1.4 Katsaus taloudelliseen tilanteeseen 9
1.5 Tiivis katsaus kauteen 2014–2020 10

2 Onnettomuuksien ehkäisy 12
2.1 Palveluiden järjestäminen ja voimavarat 12
2.2 Palveluiden kuvaus, tavoitteet ja palvelutaso 14
2.2.1 Valvontatoiminta 14
2.2.2 Kemikaalivalvonta 16
2.2.3 Turvallisuusviestintä 17
2.2.4 Onnettomuuksien ehkäisyn asiantuntijapalvelut 18
2.2.5 Palontutkinta ja onnettomuuskehityksen seuranta 20

3 Pelastustoiminta 21
3.1 Palveluiden järjestäminen ja voimavarat 21
3.2 Pelastustoiminnan toimintavalmius 21
3.2.1 Pelastustoiminnan henkilöresurssit ja muodostelmat 25
3.2.2 Pelastustoiminnan paloasemaverkosto ja kalusto 27
3.2.3 Pelastustoiminnan suunnitelmat 30
3.2.4 Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä ja tilannekeskustoiminta 32
3.2.5 Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika 35
3.2.6 Yhteistoiminta pelastustoiminnassa 38
3.2.7 Toimintavalmius häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa 40
3.3 Pelastustoiminnan erityispiirteet 42
3.3.1 Pelastussukellus- ja pintapelastusvalmius 42
3.3.2 Öljyntorjunta 45
3.3.3 Väestön varoittaminen ja onnettomuusviestintä 48

4 Kuntien varautumisen tukeminen 50

5 Ensihoitopalvelu 51

6 Kehittämissuunnitelma 53

7 Palvelutasopäätöksen voimassaolo ja seuranta 56

Länsi-Uudenmaan riskiruudut 2020 57

Toimittajat: Pauliina Kopra ja Minna Halén.

Valokuvat: Bojken Dalipaj, Minna Halén, Pauliina Kopra, Victor Lang, Maria Lundström, Antti Partinen, Samuel Saarinen, Antti Sjöblom, Tatu Solin, Susanne Vuorinen.

Kartta: Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos (Lähde: Maanmittauslaitos ja Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO.)

Ulkoasu: Espoon kaupunki, viestintä

Käännökset: Grano Translation Services ja Espoon kaupungin käännöspalvelut

ISBN (pdf): 978-951-857-905-5

ISBN (paino): 978-951-857-906-2

Newprint Oy, 2020

KÄSITTEET

ALUEEN PELASTUSTOIMI

Kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa (alueen pelastustoimi). Pelastuslain (379/2011) 25 § mukaan pelastustoimen tehtävien hoitamista varten alueen pelastustoimella on pelastuslaitos. Alueen pelastustoimi voi käyttää pelastustoiminnassa apunaan vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspalokuntaa, sotilaspalokuntaa (sopimuspalokunnat) tai muuta pelastusalalla toimivaa yhteisöä sen mukaan kuin niiden kanssa sovitaan.

PELASTUSTOIMEN ALUE

Kunnat vastaavat maassamme pelastustoimesta yhteistoiminnassa valtioneuvoston määräämällä alueella. Suomessa on 22 pelastustoimen aluetta.

PELASTUSMUODOSTELMA

Pelastustoimintaan osallistuva organisoitu joukko ja sen käyttämä pelastuskalusto. Pelastusmuodostelmia ovat pelastusyksikkö, ryhmä, -joukkue, -komppania ja -yhtymä.

Pelastusyksikkö on henkilön tai henkilöstön, kulkuneuvon ja kaluston muodostama toimintakokonaisuus, joka kykenee itsenäiseen toimintaan. Pelastusryhmä koostuu johtajasta, vähintään kolmesta ja enintään seitsemästä henkilöstä sekä tehtävän mukaisista ajoneuvoista ja kalustosta. Pelastusjoukkue on johtajasta, vähintään kolmesta ja enintään viidestä pelastusyksiköstä koostuva pelastusmuodostelma. Pelastuskomppania on pelastustoiminnan johtajasta, johtajaa avustavasta esikunnasta, vähintään kolmesta ja enintään viidestä pelastusjoukkueesta koostuva pelastusmuodostelma. Pelastusyhtymä koostuu useasta pelastuskomppaniasta. Pelastusyhtymä muodostetaan tarvittaessa suuronnettomuustilanteissa.

SUORITUSKYKY

Suorituskyky tarkoittaa olemassa olevaa kykyä suoriutua tietystä tehtävästä.

SUORITUSKYKYVAATIMUS

Suorituskykyvaatimus tarkoittaa uhkien, riskien ja asiakasymmärryksen perusteella määriteltyjä vaatimuksia mihin järjestelmän tulee kyetä.

TOIMINTAVALMIUS

Pelastustoiminnan toimintavalmius muodostuu viidestä osatekijästä: henkilöstön määrästä ja laadusta, kaluston määrästä ja laadusta, ennakkoon laadituista toiminnallisista suunnitelmista, johtamisen organisoinnista sekä pelastustoiminnan toimintavalmiusajasta.

JOHTAMISJÄRJESTELMÄ

Johtamisjärjestelmä on tietojen keräämistä, tilannekuvaa, tilanneymmärrystä ja valmiuden säätelyä sekä pelastustoiminnan johtamista ja sen tukemista varten oleva päätöksentekojärjestelmä. Se on uhkakuvien tai onnettomuustilanteen mukaisesti mitoitettu johtamisen järjestelmä päätöksentekotasoineen. Johtamisjärjestelmän tehtävänä on saada pelastustoiminta toimimaan mahdollisimman tehokkaasti.

JOHTOKESKUS

Toiminnan johtamista varten perustettu toiminnallinen kokonaisuus, joka käsittää henkilöstön, tilan ja välineet. Johtokeskuksen on tarvittaessa kyettävä koordinoimaan pelastustoimen ja yhteistoimintatahojen voimavarojen tehokasta käyttöä. Pelastuslaitoksella on johtokeskus, josta johdetaan pelastuslaitoksen valmiuden säätelyä ja tarvittaessa pelastustoimintaa.

1 YLEISTÄ

1.1 JOHDANTO

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos vastaa pelastustoimen alueellaan pelastuslain 27 § mukaisesti onnettomuuksien ehkäisyyn ja omatoimiseen varautumiseen liittyvästä valvonnasta, ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä ja pelastustoiminnasta sekä ensihoidon tuottamisesta sairaanhoitopiirin kanssa sovitun mukaisesti. Lisäksi pelastuslaitos tukee alueensa kuntien valmiussuunnittelua.

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos huolehtii tehtävistään pelastuslaitoksen johtokunnan alaisena. Pelastuslaitosta johtaa pelastusjohtaja. Pelastuslaitoksen organisoinnista määrätään Espoon kaupunginjohtajan vahvistamassa Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos -liikelaitoksen toimintaohjeessa (2019). Pelastuslaitos jakautuu palvelutuotannon, tukipalveluiden, onnettomuuksien ehkäisyn, pelastustoiminnan ja ensihoidon palveluyksiköihin. Palvelutuotanto jakautuu kolmeen palvelualueeseen; läntinen palvelualue, itäinen palvelualue, pohjoinen palvelualue.

Pelastuslain 29 § mukaisesti alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta kuntia kuultuaan. Pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Pelastuslaitos laatii palvelutasopäätöksen, jossa on selvitettävä alueella esiintyvät uhat, arvioitava niistä aiheutuvat riskit, määriteltävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätökseen sisältyy myös suunnitelma palvelutason kehittämisestä.

Palvelutasopäätöksen rakenne on yhdenmukainen Uudenmaan pelastuslaitosten palvelutasopäätösten kanssa ja siinä kuvataan pelastuslaitoksen asiakkaan saamat keskeiset palvelut. Sisältöä ohjaavat pelastuslaki ja sisäministeriön ohje palvelutasopäätöksen laadinnasta. Palvelutasopäätöksen valmistelun prosessi on kuvattu tarkemmin luvussa 1.3.

1.2 TOIMINTAA OHJAAVAT STRATEGIAT JA SUUNNITELMAT

Kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa valtioneuvoston päättämällä alueella pelastuslain 24 § mukaisesti. Länsi-Uudenmaan pelastustoimen alueeseen kuuluu Espoo, Hanko, Inkoo, Kauniainen, Karkkila, Kirkkonummi, Lohja, Raasepori, Siuntio ja Vihti. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos huolehtii alueellaan pelastuslaissa pelastuslaitokselle säädettyjen tehtävien hoitamisesta kuntien yhteistoimintasopimuksen mukaisesti.

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen arvot, toiminta-ajatus ja visio sisältyvät pelastuslaitoksen strategiaan. Pelastuslaitoksen strategia ohjaa pelastuslaitoksen toimintaa ja palvelutasopäätöksessä päätetään palvelu-

jen tasosta. Strategialla ohjataan pelastuslaitosta siihen, miten määritelty palvelutaso saavutetaan ja ylläpidetään. Strategia kuvaa lisäksi pelastuslaitoksen tavan toimia.

Pelastuslaitoksen strategia on johdettu valtakunnallisesta pelastustoimen strategiasta, vastuukunta Espoon strategiasta eli **Espoo-tarinasta** ja lisäksi siinä on huomioitu yhdeksän muun kunnan strategiat. Hallinnollisissa asioissa noudatetaan vastuukunta Espoon Espoo-tarinan linjauksia. Pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavat osaltaan myös muut valtakunnalliset linjaukset ja strategiat, jotka on esitelty lyhyesti alla.

Pelastustoimen strategia vuoteen 2025 valmistui toukokuussa 2016. Strategian mukainen pelastustoimen visio vuoteen 2025 on Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi - yhteistyössä. Strategiassa pelastustoimen toimintaajatus kiteytyy seuraavasti: pelastustoimi parantaa yhteiskunnan turvallisuutta kaikissa oloissa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa vähentämällä onnettomuuksia, vastaamalla pelastustoiminnasta, osallistumalla siviilivalmiuden ylläpitoon ja kehittämiseen, rajoittamalla onnettomuuksien seurauksia kaikissa oloissa, hyödyntämällä pelastustoimen valmiutta nykyistä laajemmin yhteiskunnassa sekä tuottamalla terveydenhuollon kanssa sovittuja ensivaste- ja ensihoitopalveluja.

Strategiassa on seitsemän kansallista tavoitetta: 1) pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä, 2) pelastustoimella on riskejä vastaava valmius, 3) pelastustoimi on siviilivalmiuden vahva yhteensovittaja ja luotettu yhteistyökumppani, 4) palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti, 5) jokainen on tietoinen ja kantaa vastuunsa omasta ja yhteisönsä turvallisuudesta sekä ympäröivästä turvallisuudesta, 6) pelastustoimi kehittää aktiivisesti omia toimintamenetelmiään ja 7) henkilöstö voi hyvin.

Sisäministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma 2018–2021 (SM 19/2017) kokoaa yhteen keskeisimmät hallintoalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, jotka on johdettu muun muassa sisäisen turvallisuuden selonteosta ja hallitusohjelmasta sekä hallitusohjelman puolivälitarkastelusta. Sisäministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet suunnittelukaudella 2018-2021 ovat 1. sisäisen turvallisuuden palvelut ja viranomaisten palvelukyky turvataan koko maassa; 2. Kansallinen turvallisuus varmistetaan; 3. Maahanmuutto on hallittua ja tukee samalla työllisyyttä ja talouskasvua. Kaikkiin edellisiin kohtiin liittyen toimintatapoja kehitetään ja palvelutasoa ylläpidetään digitalisaation ja uusien teknologioiden avulla. Pelastustoimen vaikuttavuustavoitteiden osalta palvelutasopäätöksissä tulee huomioida pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaikaan liittyvä tavoite.

Valtioneuvosto hyväksyi viimeisimmän **sisäisen turvallisuuden strategian 5.10.2017**. Strategiassa on määritelty sisäisen turvallisuuden strategiset linjaukset ja painopisteet sekä laadittu konkreettisia toimenpiteitä sisältävä toimenpideohjelma. Strategian mukaisesti Suomi on maailman turvallisin maa elää, asua, yrittää ja tehdä työtä. Strategiaan sisältyy ennakointiosuus, jossa on kuvattu sisäiseen turvallisuuteen lähitulevaisuudessa vaikuttavat muutosvoimat.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017 on valtioneuvoston periaatepäätös, joka yhtenäistää varautumisen kansallisia periaatteita ja ohjaa hallinnonalojen varautumista. Strategiassa on kuvattu yhteiskunnan elintärkeät toiminnot, niiden tavoitetilat sekä kyseisiä toimintoja vaarantavia uhkamalleja ja niistä mahdollisesti aiheutuvia erilaisia häiriötilanteita. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia on huomioitu erityisesti valmisteltaessa alueellista riskiarvioita, johon Uudenmaan pelastuslaitosten riskianalyysi ja palvelutasopäätökset perustuvat.

Pääministeri Sanna Marinin **hallituksen ohjelmaan** (2019) OSALLISTAVA JA OSAAVA SUOMI – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta on kirjattu, että pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan suorituskyky ja voimavarat varmistetaan ottaen huomioon kansalliset ja alueelliset palvelutarpeet. Pelastuslaki on kirjattu uudistettavan kokonaisvaltaisen selvityksen pohjalta. Ohjelmassa on mainittu myös, että pelastusviranomaisten johto- ja tilannekeskuskokonaisuus yhtenäistetään sekä huolehditaan sen kytkeytymisestä muiden viranomaisten johto- ja tilannekeskuksiin. Hallitus huolehtii myös koko maan kattavasta paloasemaver-

kostosta. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus pyrkii myös vahvistamaan pelastustoimen ja siviilivalmiuden tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Hallitusohjelmaan on kirjattu sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä pelastuslaitosten kumppanina vahvistettavan tunnistaen myös niiden nykyiset ja tulevaisuuden haasteet sekä erityispiirteet. Hallitusohjelman mukaisesti pelastustoimen ja ensihoidon tiiviin yhteyden tuoma synergiaetu turvataan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa. Viranomaisten ja muiden turvallisuustoimijoiden kriittinen viestintä ja yhteistyö turvataan koko maassa. Tulevaisuuden laajakaistaisen viranomaisverkon (Virve) toimintaedellytykset varmistetaan huomioiden haavoittuvuudet ja riskitekijät.

Uudenmaan pelastuslaitokset, Helsingin, Itä-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan pelastuslaitokset, tekevät tiivistä yhteistyötä kaikessa toiminnassaan. Yhteistoiminta perustuu yhteistoimintasopimukseen ja sitä ohjaavat pelastuslaitosten johtajat.

Pelastuslaitosten johtajat hyväksyvät vuosittain yhteistyön kehittämissuunnitelman neljäksi vuodeksi kerrallaan ja määrittävät kulloinkin voimassa olevat avaintavoitteet. Vuodelle 2021 asetetut toimintaa ohjaavat avaintavoitteet ovat asiakaspalvelun yhtenäistäminen Uudenmaan alueella, suuronnettomuuksiin ja vaativiin johtamistilanteisiin liittyvän suorituskyvyn parantaminen, palvelutasopäätöksen mukaisen tason saavuttaminen sekä työhyvinvointi paranee muuttuvassa toimintaympäristössä.

Yhtenä keskeisenä tavoitteena tulevalla palvelutasopäätöskaudella on Uudenmaan alueen yhteisen johtokeskuksen suunnittelu ja sen toiminnan käynnistäminen. Uudenmaan pelastuslaitokset ovat myös varautuneet mahdollisen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tuomiin muutoksiin pelastustoimen järjestämisessä Uudenmaan alueella. Keskeinen tavoite yhteistoiminnassa on huomioida, että palvelutaso pystytään pitämään vähintään nykyisellä tasollaan mahdollisista muutoksista riippumatta. Uudenmaan pelastuslaitokset haluavat myös jatkossa olla ensihoitopalvelujen tuottaja yhteistoiminnassa sairaanhoitopiirin kanssa.

INHIMILLISESTI
AMMATILLISESTI
LUOTETTAVASTI
YHTEISTYÖSSÄ

1.3 PALVELUTASOPÄÄTÖKSEN VALMISTELU JA RISKIANALYYSI

Tämä palvelutasopäätös koskee Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen tuottamia palveluita vuosina 2021-2024. Pelastuslain 27 § mukaisten tehtävien lisäksi palvelutasopäätöksessä kuvataan myös muun lainsäädännön edellyttämät tehtävät, joita Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos tuottaa. Ensihoitopalvelun tuottamisen periaatteet on kuvattu lyhyesti luvussa 5. Ensihoidon palvelutaso määritellään kuitenkin sairaanhoitopiirin palvelutasopäätöksessä ja yhteistoimintasopimuksissa.

Palvelutasopäätös on valmisteltu noudattaen pelastuslakia (379/2011) ja sisäministeriön ohjeistuksia. Tarkemmin palvelutasopäätöksen rakenteesta, sisältövaatimuksista ja valmisteluprosessista on ohjeistettu sisäministeriön ohjeessa palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta (SM 17/2013). Pelastuslain mukaisesti alueen pelastustoimi päättää alueensa palvelutasosta kuntia kuultuaan. Länsi-Uudenmaan pelastustoimen palvelutasopäätöksen hyväksyy pelastuslaitoksen johtokunta.

Pelastuslain 28 § mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Tämä palvelutasopäätös perustuu Uudenmaan pelastuslaitosten (Helsinki, Itä-Uusimaa, Keski-Uusimaa ja Länsi-Uusimaa) yhteistyössä vuosina 2018-2020 valmistelemaan riskianalyysiin sekä siihen Länsi-Uudenmaan pelastustoimen alueen osalta tehtyihin tarkennuksiin. Riskianalyyseissä on esitetty toimintaympäristön kuvaus ja siinä tapahtuneet ja ennustettavat muutokset ja muutosvoimat, onnettomuustilastojen ja asiantuntija-arvioiden perusteella tunnistetut keskeiset uhkat ja riskit, joihin pelastuslaitosten tulee varautua sekä arvio palvelutasosta suhteessa riskianalyyseissä tunnistettuihin riskeihin.

Toimintaympäristön uhkien ja riskien tunnistamisessa on päivittäisten onnettomuuksien osalta hyödynnetty Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilaston (PRONTO) tietoja. Vaativampien tilanteiden, suuronnettomuuksien ja häiriötilanteiden osalta Uudenmaan pelastuslaitosten riskianalyysissa on nojauduttu viranomaisyhteistyössä laaditussa Uudenmaan alueellisessa riskiarviossa tunnistettuihin riskiskenaarioihin ja tarkennettu niitä erityisesti pelastustoiminnan näkökulmasta. Uudenmaan alueellinen riskiarvio laadittiin pelastustoimen johdolla vuonna 2018 ja se tarkentaa puolestaan kansallisessa riskiarviossa 2018 (SM 2019:5) tunnistettuja riskiskenaarioita.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (SM 21/2012) mukaisesti Uudenmaan pelastuslaitosten riskianalyysissa on luokiteltu Uudenmaan alueen riskiruudut riskiluokkiin. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos käyttää palvelutasonsa mitoittamisessa Uudenmaan pelastuslaitosten riskianalyysissa yhteisin kriteerein tehtyä riskiruudukon luokittelua. Kriteerit on esitetty tarkemmin riskianalyysissa.

Palvelutasopäätöksessä määritellään toiminnan tavoitteet, palveluiden tuottamiseen käytettävät voimavarat sekä palveluiden taso (PeL 29 §). Palvelutasopäätöksessä tavoitteet, voimavarat ja päätetty palvelutaso on esitetty kunkin pelastuslaitoksen tuottaman palvelukokonaisuuden osalta erikseen. Palvelutaso ja toiminnalle asetetut tavoitteet perustuvat toimintaympäristön riskianalyysiin, toiminnoissa tunnistettuihin kehittämistarpeisiin sekä edellisen palvelutasopäätöksen seurantaan ja arviointiin.

Palvelutasopäätökseen tulee sisältyä suunnitelma palvelutason kehittämisestä. Palvelutasopäätöksessä päätetty palvelutaso on esitetty kunkin pelastuslaitoksen tuottaman palvelukokonaisuuden osalta erikseen. Kehittämissuunnitelmassa (luku 6) on kuvattu sellaiset palvelutasoa koskevat päätökset, jotka aiheuttavat pelastuslaitoksella merkittävää voimavarojen tai toimintojen uudelleen kohdentamista tai kustannusvaikutuksia.

Pelastuslaitos seuraa palvelutasopäätöksen toteutumista ja arvioi toteutumisen perusteella, onko palvelutasopäätöstä tarpeen muuttaa palvelutasopäätöskauden aikana. Palvelutasopäätöksen seuranta on kuvattu luvussa 7.

Palvelutasopäätöksessä on käyty läpi pelastuslaitoksen tuottamat palvelut, kuvattu pelastuslain sekä sisäministeriön ohjeistusten mukaisesti palvelun nykytila ja edellisen palvelutasopäätöskauden arviointi, määritelty toiminnan tavoitteet ja tarpeiden arviointi sekä laadittu niiden pohjalta päätös palvelutasosta.

Pelastusjohtaja teki päätöksen palvelutasopäätösvalmistelun aloittamisesta tammikuussa 2020. Päätöksen valmistelu aloitettiin kahden päätoimisen valmistelijan toimesta helmikuussa 2020. Palvelutasopäätöstä on valmisteltu yhteisessä aikataulussa ja yhdenmukaisen rakenteen mukaisesti Uudenmaan pelastuslaitosten kanssa.

Palvelutasopäätöstä valmisteltiin yhteistyössä pelastuslaitoksen palveluyksiköiden kanssa, prosessiryhmissä sekä erillisissä henkilöstölle avoimissa tilaisuuksissa. Henkilöstöllä on ollut lisäksi mahdollisuus antaa palautetta valmisteluvaiheen luonnoksesta sähköisesti.

Pelastuslaitoksen johtokuntaa on tiedotettu valmistelutilanteesta vuoden 2020 jokaisessa kokouksessa. Kevään aikana järjestettiin myös tapaamiset alueen kuntien kanssa. Tapaamisiin osallistui kuntien virkamiesjohtoa, luottamushenkilöitä sekä johtokunnan jäseniä. Kevään 2020 Covid-19 tilanteen vuoksi suuri osa tapaamisista toteutettiin etäyhteyksin. Kuntakohtaisissa tapaamisissa nousi esille muun muassa luonnononnettomuuksiin varautuminen sekä luontoarvojen suojeleminen, pohjavesialueet, öljyntorjunta, liikenneonnettomuudet, sopimuspalokuntatoiminta, yhteistyö kuntien kanssa sekä tuleva taloustilanne.

Palvelutasopäätösvalmistelun aikana toteutettiin lisäksi sähköinen asiakaskysely, jolla kartoitettiin asiakkaiden ja sidosryhmien näkemyksiä pelastuslaitoksen tuottamista palveluista. Kysely toteutettiin suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi toukokuussa 2020. Vastauksia on hyödynnetty palvelutasopäätöksen valmistelussa sekä asiakaspalautteena toiminnan kehittämiseksi. Palautteen mukaan keskeisiä asiakastarpeita olivat palveluiden saatavuus, palvelun yhdenmukaisuus ja kaksikielisyys.

Kuntien kuuleminen palvelutasopäätöksestä toteutettiin sähköisesti elo-syyskuun aikana. Pelastusjohtaja hyväksyi kunnille lähetetyn lausuntoversion. Palvelutasopäätöksen luonnoksesta pyydettiin laajasti lausuntoa myös yhteistyöviranomaisilta, sopimuspalokunnilta ja muilta yhteistyökumppaneilta sekä pelastuslaitoksen henkilöstöltä.

Kuntien kuulemisten tulokset sekä muu saatu lausuntopalaute otettiin huomioon lopullisen palvelutasopäätöksen valmistelussa. Jokainen lausunto käsiteltiin ja niistä laadittiin kooste. Koosteeseen lisättiin myös pelastuslaitoksen vastineet. Pelastuslaitoksen johtokunta päätti palvelutasosta marraskuussa 2020. Hyväksytty palvelutasopäätös toimitettiin palautetta varten aluehallintovirastolle. Palvelutasopäätös vuosille 2021-2024 tulee voimaan 1.1.2021. Päätöksestä tiedotetaan muun muassa pelastuslaitoksen internetsivuilla ja sosiaalisen median kanavilla. Päätös tulee myös nähtäväksi pelastuslaitoksen internetsivuille.

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueen keskeisiksi toimintaympäristön muutoksiksi on tunnistettu väestörakenteen kehitys, lainsäädännön vaikutukset, teknologinen ympäristö sekä ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit. Palvelutason näkökulmasta tulee huomioida toisaalta kasvavat kaupunkikeskukset sekä rakentamisen tiivistyminen tietyillä alueilla ja toisaalta väestön väheneminen ja ikääntyminen erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Tiiviillä kasvavilla alueilla tulee huomioida palveluiden tarpeen kasvu ja harvenevilla alueilla riittävän turvallisuustason edellyttämien palveluiden varmistaminen. Toiminnan suunnittelun kannalta tulee esimerkiksi selvittää, mitä palveluita tuotetaan lähipalveluna ja mitä voidaan keskittää sähköisiin etäpalveluihin. Lisäksi tietyillä alueilla tulee huomioida esimerkiksi kesäasukkaiden määrän ja vuodenajan vaikutukset muutoksina palveluntarpeeseen.

Väestörakenteen kehityksen näkökulmasta tulee lisäksi huomioida, että maahanmuutto jatkuu ja maahanmuuton määrää on vaikea ennakoida. Tämä vaatii pelastustoimen henkilöstöltä yhä enemmän kielitaitoa ja eri kulttuurien tuntemusta.

Politiikan ja lainsäädännön näkökulmasta tulee huomioida esimerkiksi rakentamisen lainsäädännön kehittyminen ja sen perusteella yhteistyön vahvistaminen rakentamisen suunnittelun kanssa. Pelastuslaitoksen tulee olla mukana varmistamassa rakentamisen ja rakennetun ympäristön turvallisuutta asiakkaille sekä myös oman henkilöstön työturvallisuuden varmistamiseksi. Myös muun lainsäädännön vaikutukset toimintaympäristöön tulee huomioida ennakoivasti, esimerkiksi ekologisuuden vaikutukset, uudet energiamuodot, sähköautojen ja aurinkosähköjärjestelmien sekä maanalaisten latauspisteiden lisääntyminen.

Ilmastonmuutoksen vaikutuksista keskeisiksi onnettomuusriskeiksi on tunnistettu erityisesti myrskyt, tulvat sekä metsäpalot. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella on laaja rannikkoalue, runsaasti järviä ja vesistöjä sekä pohjavesialueita. Erityisesti tulviin varautumisen yhteistyötä tulee kehittää kuntien kanssa.

Keskeisiä tunnistettuja päivittäisiä onnettomuusriskejä ovat rakennuspalot ja -vaarat, tieliikenneonnettomuudet, maastopalot, kiireelliset ihmisen pelastustehtävät sekä vaarallisen aineiden onnettomuudet ja öljyvahingot. Onnettomuusriskien taustalla alueen erityispiirteinä ovat myös monimuotoisen rakentamisen lisääntyminen, erityisesti maanalainen ja korkea rakentaminen. Liikenneonnettomuusriskeihin vaikuttavat tiheä maantieverkosto, suuret liikennemäärät, korkeanopeuksiset väylät, tunnelit sekä vaihtelevat olosuhteet. Myös raideliikenteen kasvu näkyy erityisesti pääkaupunkiseudulla metron, Raide-Jokerin, Turun tunnin juna -hankkeen sekä kaupunkiradan kehityksen takia.

1.4 KATSAUS TALOUDELLISEEN TILANTEESEEN

Kuntatalouden tilanne on heikentynyt voimakkaasti viime vuosina. Tilannetta on pahentanut lisäksi koronapandemia, jonka vaikutukset tulevat jatkumaan myös ainakin vuosina 2021-2022. Bruttokansantuote tulee supistumaan ja vaikutukset kuntatalouteen tulevat olemaan merkittäviä. Talousarvio ja suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat strategiaa ja edellytykset tehtävien hoitoon turvataan.

Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa ehdotetaan, miten toimintoja pitäisi kehittää ja selvitetään, miten rahoitustarve katetaan. Taloussuunnitelma on pohjana seuraavan vuoden talousarviolle.

Vuosittaisissa talous- ja toimintasuunnitelmissa varojen käyttö ohjataan optimaalisesti palvelutarpeet, lainsäädäntö, tehdyt päätökset sekä tuottavuustavoitteet huomioon ottaen. Suunnitelman hyväksyy Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen johtokunta ja se liitetään osaksi Espoon kaupungin talousarviota. Yksityiskohtainen toimeenpanosuunnitelma seuraavan vuoden tavoitteista, vastuuhenkilöistä ja mittareista laaditaan pelastuslaitoksen sisäiseen käyttöön talous- ja toimintasuunnitelman hyväksymisen jälkeen.

Pelastustoimen tulorahoitus palvelutasopäätöskaudella perustuu suurimmaksi osaksi osakaskuntien asukaslukujen suhteessa jaettuihin kuntien maksuosuuksiin. Kustannusosuus määrätään talousarviovuoden alun asukaslukujen mukaisesti. Palvelutasopäätöskaudella 2014-2019 pelastuslaitoksen kustannukset (brutto) olivat keskimäärin 66 € asukasta kohden ja talousarvio vuodelle 2020 on noin 67 € asukasta vuoden 2013 rahan arvossa. Vuoden 2020 rahan arvossa vuosien 2014–2019 kustannukset olivat keskimäärin 68 € asukasta kohden ja talousarvio 2020 noin 69 € asukasta kohden. Indeksinä on käytetty kuntien peruspalvelujen hintaindeksiä.

Yleinen talouden epävarmuus tulee jatkumaan todennäköisesti koko palvelutasopäätöskauden ajan. Pelastustoimen kustannuksia ovat nostaneet ja tulevina vuosina nostavat edelleen etenkin siirtyminen turvallisuusviranomaisten suojattuun, lakisääteiseen TUVE-verkkoon sekä ajoneuvokaluston osalta kulujen siirtyminen investoinneista käyttötalouden puolelle, leasing-vuokraukseen. Espoossa on käynnistetty kolme uutta paloasemahanketta. Espoonlahden, Matinkylän ja Otaniemen paloasemat, valmistuttuaan 2022 ja Otaniemi 2024, tulevat nostamaan pelastuslaitoksen vuokramenoja. Otaniemen paloaseman käyttöönotto edellyttää myös lisähenkilöstöä ja kalustoa.

1.5 TIIVIS KATSAUS KAUTEEN 2014–2020

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen edellinen palvelutasopäätös oli voimassa 2014–2018. Palvelutasopäätöskautta jatkettiin maakuntavalmistelun vuoksi kahdella vuodella ja sen voimassaolo päättyy vuoden 2020 loppuun. Edelliselle palvelutasopäätöskaudelle asetettiin kuusi keskeistä päämäärää, joiden alle tarkemmat tavoitteet. Päämääriksi asetettiin; alueen suuronnettomuusvalmius on hyvä, toimintojen jatkuvuus on turvattu, asiakkaat osaavat omatoimisesti huolehtia turvallisuudestaan, palvelut on tuotettu kustannustehokkaasti ja laadukkaasti, henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi on varmistettu sekä ensihoitopalvelu on järjestetty koko alueella yhteistoimintamallisena.

Palvelutasopäätöskaudella 2014–2020 tapahtuneita keskeisiä muutoksia toimintaympäristössä, joilla oli vaikutuksia pelastuslaitoksen tuottamiin palveluihin ja suorituskykyyn, oli muun muassa Länsimetron ensimmäisen vaiheen valmistuminen ja metroliikenteen alkaminen Espoossa vuonna 2017. Edellisellä palvelutasopäätöskaudella ensihoidon palveluiden tuottaminen laajentui kattamaan koko pelastuslaitoksen alueen. Palvelutasopäätöskauden aikana valmisteltiin Sipilän hallituksen maakuntauudistusta, jonka myötä Uudenmaan neljä pelastuslaitosta olisivat muodostaneet yhden maakunnallisen pelastuslaitoksen. Uudistuksen valmistelu keskeytettiin maaliskuussa 2019. Marinin hallituksen sote- ja pelastustoimen uudistuksessa esitetään perustettavaksi hyvinvointialueita, joiden vastuulle siirtyisi sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen tuottaminen 1.1.2023 alkaen. Länsi-Uudenmaan pelastustoimen alue olisi sama kuin Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue. Ratkaisu olisi Uudellamaalla muusta maasta poikkeava siten, että Uudenmaan maakunnan alueella olisi neljä hyvinvointialuetta ja lisäksi Helsingin kaupunki tuottaisi vastaavat palvelut, ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS säilyisi jakamattomana.

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen edellisen palvelutasopäätöskauden toiminnan päämääriä on tarkasteltu kolmesta arviointinäkökulmasta, jotka on johdettu pelastuslaitoksen vastuukuntana toimivan Espoon kaupungin strategian: Espoo-tarinan näkökulmista. Espoon lisäksi myös muiden osakaskuntien strategiat otettiin huomioon palvelutasopäätöskauden päämääriä ja tavoitteita laadittaessa. Päämäärät asetettiin koko palvelutasopäätöskaudeksi.

Arviointinäkökulmiin sisältyivät seuraavat kokonaisuudet: Resurssit ja johtaminen; henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi on varmistettu, palvelut on tuotettu kustannustehokkaasti ja laadukkaasti. Asiakkaat ja palvelut; asiakkaat osaavat omatoimisesti huolehtia turvallisuudestaan, ensihoitopalvelu on järjestetty koko alueella yhteistoimintamallisena, Elinvoima, kilpailukyky ja kestävä kehitys; alueen suuronnettomuusvalmius on hyvä, toimintojen jatkuvuus on turvattu.

Palvelutasopäätöskaudella 2014-2–20 oli 89 tavoitetta, joista arvioinnin perusteella on toteutunut 65. 24 tavoitetta on toteutumatta. Osa toteutumattomista tavoitteista on arvioitu jatkuviksi tavoitteiksi, ja osa tavoitteista ei ole enää olennaisia toimintaympäristön muutosten ja tarpeen poistumisen takia.

Esimerkkinä edellisen palvelutasopäätöksen toteutuneista tavoitteista on valvontatoiminnan kuvaaminen ja seuranta valvontasuunnitelman mukaisesti. Pelastuslaitos on myös tehostanut toimintaansa lisäämällä ja parantamalla kumppanuuksia sekä yhteistyötä muun muassa muiden pelastuslaitosten, kuntien rakennusvalvontojen sekä eri viranomaisten kanssa yhteistoimintaa kehittämällä. Lisäksi ensihoitopalvelut on tuotettu tavoitteiden mukaisesti yhteistoimintamallisena koko alueella.

Edellisen palvelutasopäätöskauden aikana Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen johtokunta päätti piirinuohousjärjestelmästä luopumisesta Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella. Nuohouspalvelujen järjestämistä koskevat pelastuslain muutokset tulivat voimaan 1.1.2019. Tämän takia nuohouspalveluiden järjestämistavan arviointi ei kuulu enää pelastuslaitokselle.

Erheellisten paloilmoitusten määrä ei laskenut tavoitteen mukaisesti. Työtä erheellisten paloilmoitusten vähentämiseksi tehtiin kuitenkin aktiivisesti ja laaja-alaisesti.

Muita esimerkkejä pelastuslaitoksen jatkuviksi tavoitteiksi arvioiduista tavoitteista ovat suunnitelmien päivittäminen sekä työkyvyn ja työhyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen. Yleisesti arvioituna pelastuslaitoksen suunnitelmat ja ohjeet ovat ajan tasalla ja vastaavat muuttunutta toimintaympäristöä. Suunnitelmien ylläpitäminen ja päivittäminen on jatkuvaa tekemistä, jota tehdään paljon Uudenmaan pelastuslaitosten yhteistyönä.

Pelastuslaitoksen työilmapiiriä on seurattu kunta10- kyselyssä ja fiilis- ja työkykykyselyillä. Kokonaisuudessaan kunta10 -tulokset ovat kehittyneet parempaan suuntaan. Myös sairaspoissaolot ovat vähentyneet. Työkyvyn ja työhyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen on kuitenkin jatkuvaa työtä. Tavoite tilojen terveellisen ja turvallisen toimintaympäristön osalta ei täyty ainakaan tiettyjen paloasemien sisäilmaongelmien osalta. Ongelmat ovat tiedossa ja niitä työstetään koko ajan eteenpäin yhdessä kiinteistöjen omistajien eli kaupunkien ja kuntien kanssa.

Edellisen palvelutasopäätöskauden toteutumatta jääneitä tavoitteita on turvallisuusviestinnän tilastollinen tavoite, tavoittaa 20% alueen väestöstä. Väestömäärän kasvusta huolimatta ja voimavaroja lisäämättä on kuitenkin tehostettu toimintaa ja päästy 18% osuuden tavoittamiseen. Myöskään haja-asutusalueiden omatoimista varautumista tehostaviin tavoitteisiin ei olla päästy.

Palontutkinnalla saavutettujen tuloksien hyödynnettävyys onnettomuuksien ehkäisytyössä ja pelastustoiminnassa ei ole toteutunut yksittäisiä tapauksia lukuun ottamatta. Palontutkintaa tullaan jatkossa kehittämään ja toimenpiteet on otettu huomioon palvelutasopäätöksen kehittämissuunnitelmassa.

Pelastuslaitoksella ei ole käytössään tavoitteiden mukaista yhtenäistä järjestelmää toiminnan arvioimiseksi ja laadun parantamiseksi. Myöskään osaamisen johtamista varten ei ole käytössä tavoitteiden mukaista järjestelmää.

Edellisen palvelutasopäätöskauden ja sen tavoitteiden arviointia käsitellään jatkossa tarkemmin jokaisen palvelun osalta erikseen.

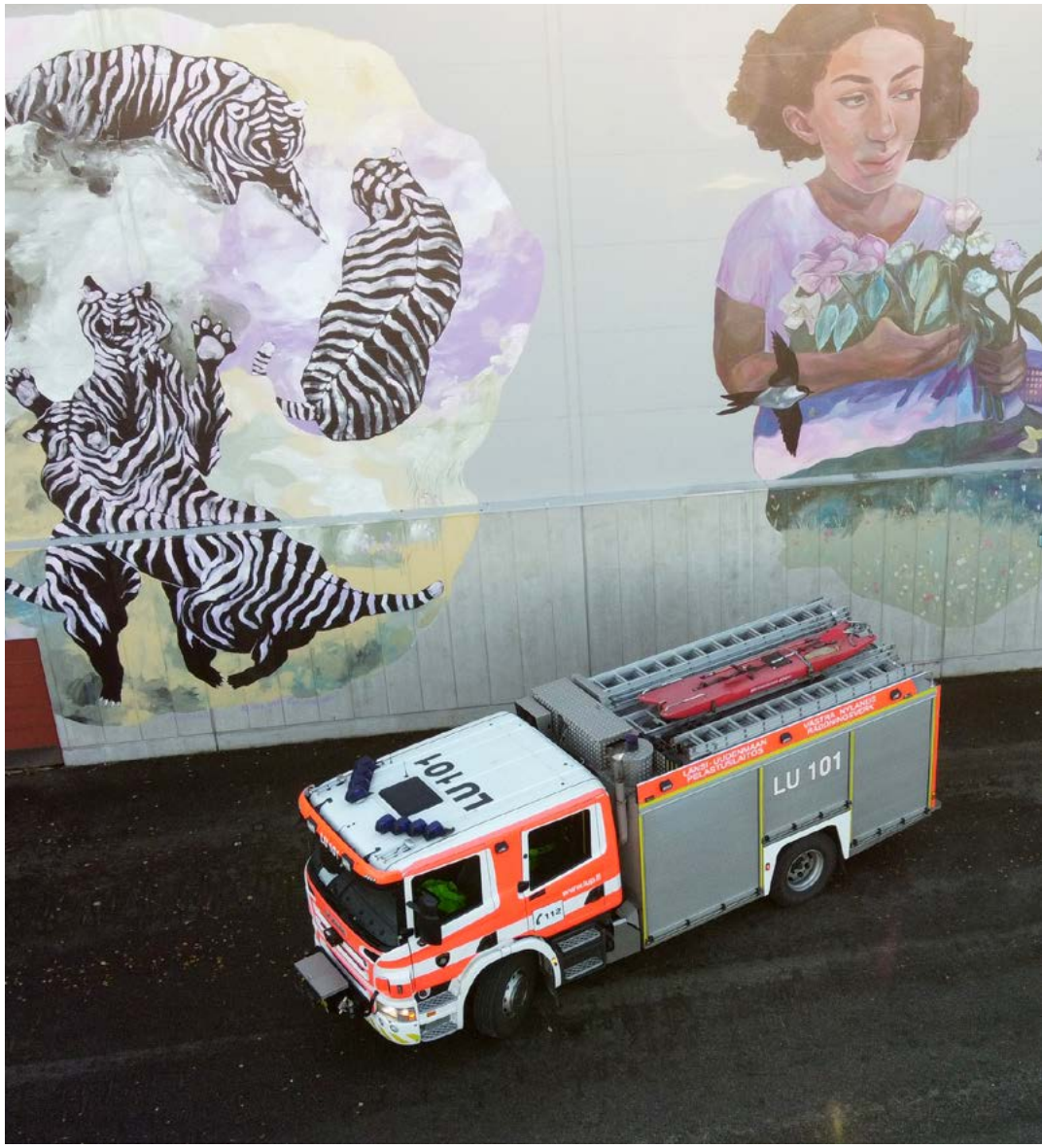

2 ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISY

2.1 PALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN JA VOIMAVARAT

Pelastuslain 27 § mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Lisäksi pelastuslain 42 § mukaan pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Pelastustoimelle kuuluvalla ohjauksella tarkoitetaan pelastuslain velvoitteiden toteutumisen edistämistä, tukemista ja seuraamista. Ohjeessa palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta (SM 2013) on linjattu, että pelastuslaitoksen viranomaisohjauksen tavoitteita määriteltäessä tulee huomioida muun muassa pelastussuunnitelmien laatimisen ohjaaminen, poistumisturvallisuusselvitysten laatimisen ohjaus ja niiden arviointi sekä pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapidosta ohjaaminen.

Näistä lakisääteisistä tehtävistä huolehditaan Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksella onnettomuuksien ehkäisyn palveluilla. Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut jakautuvat valvontatoimintaan, kemikaalivalvontaan, turvallisuusviestintään sekä onnettomuuksien ehkäisyn asiantuntijapalveluihin. Palvelut on kuvattu tarkemmin seuraavassa luvussa. Luvussa käsitellään lisäksi palontutkintaa ja onnettomuuskehityksen seurantaa.

Voimavarojen kohdentaminen onnettomuuksien ehkäisyn eri palveluihin määritellään vuosittain onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmissa ja palvelutuotannossa. Valvontatoimintaa tekevät palotarkastajat, johtavat palotarkastajat, palomestarit, turvallisuuskouluttajat, paloesimiehet, palopäälliköt ja palomiehet. Kemikaalivalvontaa tekevät palotarkastajat ja palomestarit osana työtään. Kokonaisuutena valvontatoimintaan on kohdennettu noin 27 henkilötyövuotta. Turvallisuusviestintään käytettävien henkilöstövoimavarojen suuruutta on vaikeaa määritellä täsmällisesti, sillä turvallisuusviestintää tehdään osana kaikkea pelastuslaitoksen toimintaa asiakasrajapinnassa. Turvallisuusviestintään on käytetty vuosittain noin seitsemän henkilötyövuotta. Turvallisuusviestinnän voimavaroina on tällä hetkellä päätoimisia turvallisuuskouluttajia, lisäksi muu henkilöstö osallistuu turvallisuusviestintään oman työnsä osana. Erityisesti palotarkastajilla ja paloasemien pelastustoiminnan ja ensihoidon henkilöstöllä

on oleellinen rooli turvallisuusviestinnän tavoitteiden saavuttamisessa. Pelastuslaitoksella on lisäksi sopimukset alueensa sopimuspalokuntien sekä pelastusalanliittojen kanssa turvallisuusviestinnän toteuttamisesta. Asiantuntijapalveluihin on kohdennettu viisi henkilötyövuotta.

Onnettomuuksien ehkäisyn palvelun tavoitteita laadun kehittämiseksi on toiminnan yhdenmukaistaminen sekä aktiivinen yhteistyö. Yhteistyötä ja asiakaspalvelun yhtenäistämistä tehdään muun muassa valtakunnallisesti sekä Uudenmaan alueen pelastuslaitosten kanssa. Onnettomuuksien ehkäisyssä toiminnan laadullista arviointia on tehty kuluneella palvelutasopäätöskaudella valvontatoiminnassa, turvallisuusviestinnässä ja rakentamisen suunnittelun ohjauksessa. Valvontatoiminnassa laatua on arvioitu kahden asiakaspalautekyselyn ja pöytäkirjojen laadun seurannan perusteella. Turvallisuusviestinnässä on tehty asiakaspalautekyselyitä tietyille asiakasryhmille. Rakentamisen suunnittelun ohjauksen kehittämisessä on hyödynnetty palvelumuotoilua, jonka yhteydessä kerättiin suoraan palautetta asiakkailta. Lisäksi palautetta on saatu pelastuslaitoksen yleisten palautekanavien kautta. Laadullisen arvioinnin ja palautteiden perusteella voidaan kohdentaa koulutuksia henkilöstön osaamisen varmistamiseksi. Henkilöstön osaamisen ylläpitämisen ja kehittämisen avulla kyetään vastaamaan myös muuttuvan toimintaympäristön tarpeisiin.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Onnettomuuksien ehkäisyyn on osoitettu henkilöstövoimavaroiksi 39 henkilötyövuotta, joihin sisältyvät sekä eri valvonta- ja asiantuntijapalvelut sekä turvallisuusviestinnän- ja koulutuksen voimavarat.
- ✓ Onnettomuuksien ehkäisyn toteuttamiseen osallistuu päätoimisen onnettomuuksien ehkäisyn henkilöstön lisäksi muu pelastuslaitoksen henkilöstö osana omaa työtään.
- ✓ Onnettomuuskehityksen seurantaan ja palontutkintaan on osoitettu henkilöstövoimavaroiksi yksi henkilötyövuosi.

2.2 PALVELUIDEN KUVAUS, TAVOITTEET JA PALVELUTASO

2.2.1 VALVONTATOIMINTA

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Valvontatoiminta sisältää pelastuslain mukaiset valvontatehtävät, kuten erilaiset palotarkastukset sekä asiakirjavalvonnan. Asiakirjavalvonta sisältää muun muassa yleisötapahtumien pelastussuunnitelmien valvonnan sekä pientalojen paloturvallisuuden itsearvioinnin. Tarvittaessa asiakirjavalvontaa täydennetään kohdennetuilla palotarkastuksilla. Pelastussuunnitelman laatimisen ohjaus ja valvonta toteutetaan määräaikaisten palotarkastusten yhteydessä sekä asiakirjavalvonnan keinoin. Valvontatoiminta pitää sisällään myös automaattisten paloilmoitinten erheellisten hälytysten vähentämiseksi tehtävät valvontatoimet sekä öljyvahinkojen torjuntaan varautumisen ohjaamisen ja velvoitteiden valvonnan. Pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapidosta ohjaaminen on käsitelty tarkemmin onnettomuuksien asiantuntijapalveluissa.

Valvontaa tehdään erikseen laadittavien ja vuosittain päivitettävien valvonta- ja kemikaalivalvontasuunnitelmien perusteella. Valvontasuunnitelma perustuu pelastuslaitoksen palvelutasopäätökseen sekä paikalliseen riskienarviointiin. Valvontasuunnitelmassa on kuvattu valvontatoiminnan sisältö, valvontayhteistyö muiden viranomaisten kanssa sekä valvontaan käytettävät voimavarat ja valvontatoiminnan vaikuttavuuden ja suunnitellun valvonnan toteutumisen seuranta. Valvontasuunnitelmassa määritellään muun muassa tarkemmin valvontavälit. Valvontakohteiden osalta valvontaväli on enintään viisi vuotta. Valvonnan suunnittelussa painotetaan potentiaalista henkilövahinkoriskiä ja tarkastusvälejä on tiivistetty Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston valvontasuunnitelmatyöryhmän ehdotuksesta erilaisissa vanhustenhoidon kohteissa ja kokoontumis- ja liiketiloissa. Lisäksi omaisuusvahinkoriskin perusteella tiivistetään teollisuus- ja varastointikohteiden valvontaväliä. Riskinarvio perustuu Länsi-Uudenmaan alueella tapahtuneisiin onnettomuuksiin, palontutkinnasta saatuihin tuloksiin ja palotarkastuksilla tehtyihin havaintoihin. Valvontasuunnitelmassa määritellään tarkemmin valvontakeinoista, kuten määräaikainen valvonta, aluevalvonta, paloturvallisuuden itsearviointi, tilapäismajoitusten valvonta sekä yleisötapahtumien valvonta. Nykyisen valvontasuunnitelman kaltaiseen toimintaan henkilöstö riittää tilastollisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Edellisen palvelutasopäätöskauden aikana Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen johtokunta päätti piirinuohousjärjestelmästä luopumisesta Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella. Nuohoussopimukset pelastuslaitoksen ja piirinuohoojien välillä päättyivät 31.12.2017. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella nuohous on järjestetty 1.1.2018 alkaen sopimusperusteisesti kuntalaisen ja nuohousyrittäjän välisellä sopimisella. Pelastuslaitoksilta poistui velvoite huolehtia nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan. Nuohouspalvelujen järjestämistä koskevat pelastuslain muutokset tulivat voimaan 1.1.2019. Pelastuslaitos käsittelee nuohoojien ilmoituksia nuohouksella havaituista puutteista ja kohdentaa tarvittaessa niiden perusteella valvontatoimenpiteitä. Nuohoojien tekemiä ilmoituksia tulee tällä hetkellä vähän.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Valvontatoiminnan tavoitteena on edistää hyvää turvallisuuskulttuuria alueella ja vähentää tulipaloista aiheutuvia omaisuus- ja henkilövahinkoja. Valvontatoiminnan tavoitteena on valvoa, että asukkaat, rakennusten omistajat ja haltijat sekä erilaiset toiminnanharjoittajat noudattavat pelastuslaissa määritettyjä sekä yleisiä että toiminnanharjoittajan, rakennuksen omistajan ja haltijan velvollisuuksia. Valvontatoiminnalla pyritään myös varmistamaan pelastustoiminnan ja ensihoidon toimintaedellytykset onnettomuustilanteessa.

Valvontatoimintaa tehdään riskiperusteisesti palontutkinnan ja tilastollisen onnettomuuskehityksen seurannan perusteella. Syötteitä valvonnan riskiperusteiseen kohdentamiseen tulee kuitenkin vähän ja toimintaa tulee kehittää lisäämällä yhteistyötä palontutkinnan ja pelastustoiminnan kanssa.

Muiden viranomaisten toimittamiin ilmoituksiin palonvaaroista tai onnettomuusriskeistä reagoidaan mahdollisimman nopeasti. Näiden niin sanottujen paloriskikohteiden tarkastusten määrä tulee todennäköisesti kasvamaan ja toimintaan liittyvän moniviranomaisyhteistyön kehittämiseen tulee panostaa ja varata voimavaroja. Lisäksi vieraskielisten määrän ja monikulttuurisuuden kasvulla voi olla vaikutusta valvontatoiminnassa tarvittaviin kielitaitovaatimuksiin ja tulkkauksen tarpeeseen.

Ennusteen mukaan valvontakohteiden määrä tulee kasvamaan, mikä tulee huomioida riittävien voimavarojen määrittämisessä ja huomioida henkilöstösuunnitelmassa. Lisäksi vuonna 2019 pelastuslakiin tullut muutos öljyntorjuntavalmiudesta ja sen valvonnasta vaatii voimavaroja ja osaamista. Henkilöstön osaamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen tulee kiinnittää erityistä huomioita ja valvontatoiminnan riittävä suorituskyky tulee taata.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Valvontasuunnitelma laaditaan vuosittain riskiperusteisesti.
- ✓ Valvontasuunnitelmassa määritellään tarkemmat tavoitteet ja keinot valvonnan toteuttamisesta.
- ✓ Henkilöstön osaamista ja suorituskykyä ylläpidetään suunnitelmallisesti.
- ✓ Öljyntorjuntavalmiuden valvonta on suunniteltu ja toiminta vakiinnutettu.
- ✓ Valvontatoiminnasta tehdään säännöllistä laadunarviointia.

2.2.2 KEMIKAALIVALVONTA

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Kemikaalivalvonnalla tarkoitetaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvontaa, joka on kemikaaliturvallisuuslainsäädännön mukaisesti pelastusviranomaiselle määritetty tehtävä. Kemikaalivalvonta pitää sisällään vähäisen varastoinnin edellyttämät kemikaalipäätökset, asiantuntijalausunnot, yksityishenkilöille annettavat ilotulitusluvat, ilotulitteiden varastointiin kaupan yhteydessä liittyvät päätökset, yleisötapahtumien erikoistehosteisiin liittyvät päätökset sekä näihin toimintoihin liittyvät erilaiset valvontatehtävät. Kemikaalivalvonta pitää sisällään myös öljylämmityslaitteistojen käyttöönottotarkastukset. Pelastusviranomainen valvoo myös vaarallisten kemikaalien säilytystä eli vähäistä hallussapitoa, joka ei edellytä ilmoitusta.

Kemikaalivalvontaa tehdään kemikaalivalvontasuunnitelman mukaisesti. Nykyinen henkilöstömäärä riittää kemikaalivalvonnan suorittamiseen, mutta henkilöstön vaihtuvuuden vuoksi riittävän osaamisen ylläpidossa on haastetta.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Kemikaalivalvonnan tavoitteena on ehkäistä ja torjua vaarallisten kemikaalien sekä räjähteiden valmistuksesta, käytöstä, siirrosta, varastoinnista, säilytyksestä ja muusta käsittelystä aiheutuvia henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahinkoja. Pelastusviranomaisen tavoitteena on hoitaa sille säädetyt valvontatehtävät, tehdä yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa sekä toimia asiantuntijana vastuualueen asioissa.

Kohdemäärien kasvulla voi olla vaikutusta kemikaalivalvontaan. Teknologian kehittyminen aiheuttaa osaamishaasteita myös kemikaalivalvonnan suorittamiseen. Lisäksi kemikaalivalvonnan riittävän suoristuskyvyn varmistamiseksi tulee huolehtia henkilöstön osaamisen ylläpitämisestä koulutuksilla.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Kemikaalivalvonnan suunnitelma päivitetään vuosittain.
- ✓ Kemikaalivalvontasuunnitelmassa määritellään tarkemmat tavoitteet ja keinot valvonnan toteuttamisesta.
- ✓ Kemikaalivalvonnan osaamista ja suorituskykyä ylläpidetään suunnitelmallisesti.
- ✓ Lakisääteiset tehtävät suoritetaan kemikaalivalvontasuunnitelman mukaisesti.

2.2.3 TURVALLISUUSVIESTINTÄ

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Turvallisuusviestintä sisältää turvallisuuskoulutukset, yleisötilaisuudet, tapahtumat, kampanjat sekä ohjausta ja neuvontaa, jonka tavoitteena on ihmisten ja yhteisöjen turvallisuusasenteiden, -tietojen ja -taitojen kehittäminen ja tukeminen. Turvallisuusviestinnän palvelun tavoitteena on tukea ja ohjata asiakkaita pelastuslain mukaisten yleisten sekä toiminnanharjoittajan, rakennuksen omistajan ja haltijan velvoitteiden noudattamisessa. Turvallisuusviestinnällä opetetaan asiakkaita tunnistamaan riskejä ja ehkäisemään onnettomuuksia ja vaaratilanteita ennalta. Turvallisuuskoulutuksissa opetetaan lisäksi myös taitoja, kuten alkusammutusta ja hätäensiapua, joiden avulla ihmiset osaavat toimia oikein erilaisissa häiriö- ja onnettomuustilanteissa.

Turvallisuusviestintää toteutetaan turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisesti. Turvallisuusviestintäsuunnitelma on päivitetty vuosittain. Lisäksi se on sisältänyt palvelutasopäätöskauden mukaisen vuosittaisen kehittämissuunnitelman, jossa on suunniteltu kunkin vuoden tehtäviä määrällisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Turvallisuusviestintäsuunnitelmaa laadittaessa on huomioitu valtakunnallinen pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategia sekä muut turvallisuusviestintää ohjaavat asiakirjat. Turvallisuusviestinnän kohderyhmät on valittu näistä johdetun elinkaarimallin mukaisesti huomioiden riskiryhmät ja heidän sidosryhmänsä. Riskienarviointi ja onnettomuuskehityksen seuranta sekä palontutkinta eivät ole tuottaneet riittävästi syötteitä ja tietoa turvallisuusviestinnän kohdentamisen tueksi.

Edellisen palvelutasopäätöskauden määrällinen tavoite, tavoittaa 20 % alueen asukkaista, on otettu vuosien 2014-2018 palvelutasopäätöksen valmisteluhetkellä voimassa olleen pelastustoimen toiminta- ja taloussuunnitelman perusteella. Vuoteen 2017 saakka päästiin tavoitteen mukaisiin lukumääriin pääsääntöisesti toimintoja uudelleen kohdentamalla. Tämän jälkeen tavoitetta ei enää ole saavutettu ja tulos vakiintui suurin piirtein vuoden 2017 tasolle. Nykyisillä voimavaroilla ei pystytä tavoittamaan määrällistä tavoitetta eikä kaikkia suunniteltuja kohderyhmiä koko alueella.

Turvallisuusviestintää toteutetaan pääsääntöisesti samojen sisältöjen mukaisesti Länsi-Uudenmaan pelastustoimen alueella. Turvallisuusviestinnän sisällöissä on noudatettu valtakunnallisia linjauksia, joissa on huomioitu lain ja strategioiden vaatimukset. Lisäksi Uudenmaan pelastuslaitokset ovat yhtenäistäneet asiakaspalvelua muun muassa tekemällä yhteisiä turvallisuusviestinnän materiaaleja. Kampanja- ja mediaviestintää sekä tapahtumien suunnittelua tehdään tiiviissä yhteistyössä pelastuslaitoksen viestintäasiantuntijan kanssa.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Turvallisuusviestinnän tavoitteena on parantaa alueen asukkaiden ja alueella työskentelevien turvallisuustietoja ja -taitoja sekä omatoimisen varautumisen kykyjä. Uudenmaan pelastuslaitosten riskianalyysissa on tarkasteltu turvallisuusviestinnän vaikutuksia ja vaikuttavuutta arvioineita tutkimuksia. Tutkimuksissa on havaittu turvallisuusviestinnällä ja turvallisuuskoulutuksella olevan merkittävä vaikutus kohderyhmien turvallisuusosaamiseen ja omatoimiseen varautumiseen.

Pelastustoimen onnettomuustilastojen mukaan Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella yhä useammassa tulipalossa on tehty alkusammutustoimenpiteitä. Alkusammutustoimet ovat useissa tilanteissa merkittävästi rajoittaneet tulipalojen leviämistä ja näin pienentäneet tulipalojen seurauksia.

Lisääntyvät luonnononnettomuudet ja niiden vaikutukset kasvattavat pelastuslaitoksen asiakkaiden tiedontarvetta. Viestinnän merkitys häiriötilanteissa kasvaa myös tiedon nopeuden vaatimusten kasvun sekä disinformaation myötä. Tähän on syytä kiinnittää huomiota ennakoivasti osana turvallisuusviestintää, ohjausta, neuvontaa ja niiden voimavarojen suunnittelua.

Haja-asutusalueilla asuvien omatoiminen varautuminen on tärkeää pelastustoiminnan pidempien toimintavalmiusaikojen vuoksi. Omatoimisen varautumisen merkitys korostuu lähipalvelujen vähentyessä. Asukkaiden omatoimista varautumista voidaan parantaa turvallisuusviestinnän keinoin. Edellisen palvelutasopäätöksen tavoitteista haja-asutusalueiden omatoi-

misen varautumisen tukemista tai riskiperusteista turvallisuusviestinnän kohdentamista ei ole pystytty nykyisellä kaudella tekemään yksittäisiä koulutustilaisuuksia lukuun ottamatta. Kohdentamisen tueksi tarvitaan analysoitua tietoa riskien arvioinnista ja onnettomuuskehityksen seurannasta.

Haja-asutusalueiden omatoimisen varautumisen tukemiseksi ja turvallisuustason varmistamiseksi voidaan hyödyntää erilaisia onnettomuuksien ehkäisyn keinoja, kuten aluevalvontaa, turvallisuushavaintoja ja paloturvallisuuden itsearviointeja. Riskianalyysissa on tunnistettu, että paikallisten järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden rooli kasvaa haja-asutusalueilla ja järjestöyhteistyö tulee ottaa huomioon myös turvallisuusviestinnän suunnittelussa.

Vieraskielisten määrän kasvu tulee huomioida osana turvallisuusviestinnän kielivalikoimaa ja panostaa selkokielisyyteen. Edellisellä palvelutasopäätöskaudella on parannettu maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten ryhmien tavoittamista.

Turvallisuusviestintäsuunnitelmassa määritetään vuosittain tarkemmat keinot, kohderyhmät sekä voimavarat riskien, valvonnan ja palontutkinnan syötteiden sekä muun onnettomuusseurannan perusteella. Turvallisuusviestinnän palvelutason toteutumista seurataan turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisten toteutuneiden tapahtumien ja tilaisuuksien määrän arvioinnilla.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Turvallisuusviestintäsuunnitelma laaditaan vuosittain.
- ✓ Turvallisuusviestintäsuunnitelmassa määritetään tarkemmin kohderyhmät ja toteutustapa paikallisten tarpeiden ja onnettomuusuhkien perusteella.
- ✓ Henkilöstön osaamista ja suorituskykyä ylläpidetään suunnitelmallisesti.
- ✓ Ylläpidetään ja tuetaan sopimuspalokuntien kykyä tuottaa sopimusten mukaista turvallisuusviestintää.

2.2.4 ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISYN ASIANTUNTIJAPALVELUT

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Onnettomuuksien ehkäisyn asiantuntijapalvelut pitävät sisällään viranomaisohjauksen, maankäyttöön ja rakentamiseen liittyvän turvallisuuden neuvonnan ja ohjauksen, eri viranomaisille ja yhteistyötahoille annettavat lausunnot sekä muun muassa päivystävän palotarkastajan antaman ohjauksen ja neuvonnan. Asiantuntijapalveluiden asiakkaita ovat esimerkiksi muut viranomaiset, rakennushankkeeseen ryhtyvät, suunnittelijat, toiminnanharjoittajat, rakennuksen käyttäjät ja kuntalaiset. Lisäksi onnettomuuksien ehkäisyn asiantuntijapalveluihin kuuluu muu pelastuslain 42 § mukainen yhteistyö onnettomuuksien ehkäisyssä.

Viranomaisohjauksella tarkoitetaan pelastussuunnitelmien laatimisen ohjaamista, poistumisturvallisuusselvitysten laatimisen ohjausta sekä pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapidosta ohjaamista. Ohjausta ja neuvontaa antavat esimerkiksi päivystävä palotarkastaja, palomestarit ja tilannekeskus. Osa ohjauksesta ja neuvonnasta toteutetaan valvonnan ja pelastustoiminnan yhteydessä sekä turvallisuusviestinnän keinoin.

Rakenteellisen paloturvallisuuden ohjaus ja neuvonta kohdentuvat kaavoitukseen sekä uudis- ja korjausrakentamiseen. Viranomaisyhteistyötä tehdään esimerkiksi kaavoittajan kanssa uusien kaavojen ja kaavamuutosten osalta sekä rakennusvalvonnan kanssa lupaprosessin lausunnonantajana ja rakennusten käyttöönotossa. Lisäksi rakenteellisen paloturvallisuuden suunnittelun ohjausta annetaan rakennushankkeisiin ryhtyville sekä hankkeiden suunnittelijoille. Uudenmaan pelastuslaitosten välillä tehdään yhteistyötä myös rakenteellisen paloturvallisuuden ohjauksen ja neuvonnan kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi.

Edellisellä palvelutasopäätöskaudella yhteistyö kuntien rakennusvalvontojen ja kaavoittajien kanssa on kehittynyt ja toiminta on vakiintunut. Poistumisturvallisuusselvityskohteiden osalta edellisen palvelutasopäätöskauden

tavoitteet on saavutettu. Automaattisten paloilmoitinten erheellisten hälytysten määrä ei ole laskenut tavoitteen mukaisesti. Asiaa on kuitenkin edistetty ja toimenpiteitä on tehty erheellisten hälytysten vähentämiseksi.

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisyssä sisältää myös paikallisen ja alueellisen turvallisuuden kehittämisen yhteistyössä alueen kuntien, poliisin ja muiden toimijoiden kanssa. Pelastuslaitos on osallistunut paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnitteluun kuntien tarpeiden mukaan.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Onnettomuuksien ehkäisyn asiantuntijapalveluiden tavoitteena on edistää hyvää turvallisuuskulttuuria alueella. Viranomaisohjauksen tavoitteena on ohjata toiminnanharjoittajia pelastussuunnitelmien ja poistumisturvallisuusselvitysten laatimisessa. Lisäksi tavoitteena on vaikuttaa automaattisten paloilmoitinten erheellisten hälytysten määrään neuvomalla ja ohjaamalla pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapitoa. Rakentamisen vaatimusten kasvaessa myös palotekniset laitteistojen määrä rakennuksissa lisääntyy. Tämä lisää tarvetta myös niihin liittyvään viranomaisohjaukseen.

Rakenteellisen paloturvallisuuden ohjauksella ja neuvonnalla pyritään edistämään rakennuksen käyttöturvallisuutta ja samalla takaamaan pelastustoiminnan ja ensihoidon toimintaedellytykset. Keskeisenä toimintaympäristön muutostekijänä on huomioitava kasvavasta väestömäärästä ja väestön keskittymisestä johtuva rakentamisen lisääntyminen tietyillä alueilla sekä toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset rakentamisessa. Lisääntyvän rakentamisen ja rakennuskannan monimuotoisuuden takia on suuri tarve uudis- ja korjausrakentamiseen liittyvälle neuvonnalle.

Yhdenmukaiset toimintatavat ja asiakaspalvelu koetaan tärkeäksi. Yhdenmukaisia toimintatapoja edistetään viranomaisyhteistyössä sekä muiden pelastuslaitosten kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Pelastuslaitoksen yhteistoimintamuistioissa ja -sopimuksissa otetaan tarvittaessa huomioon pelastustoiminnan yhteistoiminnan lisäksi yhteistyö onnettomuuksien ehkäisyssä, kuten poliisin kanssa tehtävä yhteistyö turvallisuusviestinnässä. Yhteistoimintaa käsitellään tarkemmin kohdassa 3.2.6. Yhteistoiminta pelastustoiminnassa.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Toteutetaan rakentamisen suunnittelun ohjausta tiiviissä yhteistyössä kuntien rakennusvalvontojen kanssa.
- ✓ Osallistutaan maankäytön suunnitteluun yhteistyössä kaavoittajien kanssa.
- ✓ Tarjotaan rakenteellisen paloturvallisuuden suunnittelun ohjauspalvelua rakennushankkeeseen ryhtyville.
- ✓ Henkilöstön osaamista ja suorituskykyä ylläpidetään suunnitelmallisesti.
- ✓ Osallistutaan paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnitteluun tarpeiden mukaan.

2.2.5 PALONTUTKINTA JA ONNETTOMUUSKEHITYKSEN SEURANTA

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Pelastuslain 41 § mukaan pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkinta. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissyy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus.

Palontutkintaryhmän voimavarat ovat vaihdelleet edellisen palvelutasopäätöskauden aikana vuosittain. Ryhmään on kuulunut 5 - 10 henkilöä. Vuosittain on tutkittu 5 - 15 paloa/onnettomuutta. Henkilöstö on osallistunut vaihtelevasti palontutkintakoulutukseen. Osaamisen ja suorituskyvyn kehittäminen ei ole ollut suunnitelmallista. Valtakunnallisiin teematutkintoihin on osallistuttu vaihtelevasti.

Edellisen palvelutasopäätöskauden tavoitteita palontutkinnan osalta ei ole saavutettu. Tulosten hyödyntäminen ei ole ollut suunniteltua ja säännöllistä. Tutkintatuloksia ei ole järjestelmällisesti kyetty hyödyntämään alueellisessa riskianalyysityössä ja pelastuslaitoksen toiminnan kehittämisessä.

Pelastuslain 43 § mukaan pelastuslaitoksen tulee seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja niistä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi sekä tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille. Jos esimerkiksi onnettomuusmäärissä tapahtuu merkittävä kasvu ja onnettomuuksien syyt osoittavat puutteita turvallisuusjärjestelyissä tai toiminnassa, on asia toimintavalmiusohjeen mukaan pyrittävä korjaamaan ensisijaisesti onnettomuuksien ehkäisyn toimenpiteillä. Jos ennaltaehkäisevä toiminta ei ole mahdollista tai riittävää, on parannettava pelastustoiminnan toimintavalmiutta. Edellisellä palvelutasopäätöskaudella onnettomuuskehityksen seurantaan on kehitetty toimintamalleja, mutta seurantaa ja analysointia ei ole toteutettu suunnitelmallisesti ja säännöllisesti.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Palontutkinnan ja onnettomuuskehityksen seurannan tuloksia tulee hyödyntää onnettomuuksien ehkäisyn ja pelastustoiminnan kehittämisessä. Palontutkinnan tulee olla johdettua, suunnitelmallista ja tavoitteellista. Lisäksi tulee varmistaa riittävät voimavarat ja suorituskyky osaamisen, kaluston ja varusteiden osalta.

Alueen onnettomuusuhkien, tapahtuneiden onnettomuuksien lukumäärän, sijainnin sekä syiden seuranta ja analysointi tulee olla suunnitelmallista ja säännöllistä.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Pelastuslaitoksella on käytössä ajantasainen tilannekuva onnettomuuskehityksestä.
- ✓ Palontutkinnan ja onnettomuuskehityksen seurannan tuloksia hyödynnetään suunnitelmallisesti ja säännöllisesti pelastuslaitoksen toiminnan kehittämisessä.
- ✓ Palontutkinnasta laaditaan vuosittain suunnitelma, jonka perusteella määritellään laadulliset ja määrälliset tavoitteet, voimavarat ja suorituskyky.
- ✓ Henkilöstön osaamista ja suorituskykyä ylläpidetään suunnitelmallisesti.

3 PELASTUSTOIMINTA

Pelastustoimintaan kuuluu pelastuslain 32 § mukaan hälytysten vastaanottaminen; väestön varoittaminen; uhkaavan onnettomuuden torjuminen; onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen; tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen sekä edellä mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnat. Alueen pelastustoimi ja pelastuslaitos varautuu hoitamaan tehtävänsä päivittäisissä tilanteissa, normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

3.1 PALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN JA VOIMAVARAT

Pelastustoiminnan tulee olla nopeaa, tehokasta ja turvallista päivittäisissä onnettomuuksissa sekä suuronnettomuuksissa. Pelastustoiminnan valmius suunnitellaan pelastuslain ja valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti. Pelastustoiminnan toimintavalmius pystytään pitämään yllä myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Pelastustoiminnan suorituskyky on mitoitettu vastaamaan alueen riskejä ja onnettomuusuhkia. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksella on jatkuvassa ympärivuorokautisessa valmiudessa yli 90 pelastustoiminnan ja ensihoidon henkilöä eri puolilla aluetta. Päätoimista pelastustoiminnan ja ensihoidon henkilöstöä on noin 600. Lisäksi alueella toimii sopimuspalokuntien henkilöstöä 40 sopimuspalokunnassa (VPK), kahdessa sotilaspalokunnassa, kahdessa teollisuuspalokunnassa, neljässä meripelastusyhdistyksessä sekä sivutoimista henkilöstöä Tenholassa ja Hangossa. Sopimuspalokuntiin kuuluu noin 1 000 palokuntalaista, jotka huolehtivat sopimusten mukaisesti muun muassa erilaisista pelastustoiminnan tehtävistä. Lisäksi naapuripelastuslaitosten (Helsinki, Itä-Uusimaa, Keski-Uusimaa, Kanta-Häme ja Varsinais-Suomi) kanssa on tehty yhteistyösopimukset pelastusmuodostelmien käytöstä ja osallistumisesta pelastustoiminnan tehtäviin naapurialueiden puolella.

Pelastustoiminnan tavoitteita palveluiden laadun kehittämiseksi on toiminnan yhdenmukaistaminen sekä aktiivinen yhteistyö. Yhteistyötä tehdään muun muassa valtakunnallisesti sekä Uudenmaan alueen pelastuslaitosten ja muiden viranomaisten kanssa.

3.2 PELASTUSTOIMINNAN TOIMINTAVALMIUS

Toimintavalmiusohjeen mukaan pelastustoiminnan toimintavalmius koostuu viidestä osatekijästä: henkilöstön määrästä ja laadusta; kaluston määrästä ja laadusta; ennakkoon laadituista toiminnallisista suunnitelmista; johtamisen organisoinnista sekä toimintavalmiusajasta.

Pelastuslaitoksen suorituskyky muodostuu toimintavalmiudesta ja se tarkoittaa pelastuslaitoksen olemassa olevaa kykyä suoriutua tietystä tehtävästä. Suorituskykyvaatimus tarkoittaa uhkien, riskien ja asiakasymmärryksen perusteella määriteltyjä vaatimuksia mihin pelastuslaitoksen järjestelmän tulee kyetä niin henkilöstön, kaluston, varusteiden kuin toimitilojen osalta.

Pelastuslaitoksen toimintavalmiuden lisäksi asiakkaan avunsaantiaikaan vaikuttaa muun muassa onnettomuuden havaitsemiseen sekä pelastuslaitoksen hälyttämiseen kuluva aika sekä kaavoitetun ja rakennetun ympäristön monimutkaisuus, kuten haastavat tieyhteydet ja korkeat tai maanalaiset rakennukset. Toimintaympäristön analyysien, uhkien ja riskien arvioinnin perusteella määritetään riittävät suorituskykyvaatimukset pelastustoiminnalle sekä riittävä turvallisuustaso rakennetulle ympäristölle. Osana palontutkintaa ja onnettomuuskehityksen seurantaa tulee jatkossa seurata tiiviimmin onnettomuuskehitystä erityisesti vakavien onnettomuuksia, kuten toimintavalmiusohjeen mukaisten riskiluokkaa määrittävien onnettomuuksia, ja kohdentaa toimintavalmiutta seurannan perusteella.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM 21/2012) ohjaa pelastuslaitosten toimintavalmiuden suunnittelua ja toteuttamista. Pelastustoiminnan voimavarat mitoitetaan siten, että onnettomuustilanteet voidaan hoitaa tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisilla voimavaroilla. Riittävän toimintavalmiuden määrittämiseksi pelastustoimen alue on jaettu riskiluokkiin valtakunnallisten riskiruutumäärittelyjen perusteella. Uudenmaan pelastuslaitokset ovat laatineet yhteisen riskianalyysin, jonka perusteella on tunnistettu alueelle tyypilliset onnettomuudet sekä yksittäiset riskikohteet, joiden varalle tarvitaan erityisiä järjestelyjä sekä toiminnanharjoittajien että pelastuslaitoksen osalta riittävän suorituskyvyn takaamiseksi. Kohde voi edellyttää erityistä varautumista onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja suuronnettomuusvaaran pienentämiseksi ja onnettomuuden torjumiseksi yhteistoiminnassa alueen toiminnanharjoittajien kanssa.

Uudenmaan riskianalyysissa on neljän pelastuslaitoksen kesken tehty tiettyjä korotuksia valtakunnalliseen riskiruutuaineistoon. Yhdenmukaisilla kriteereillä tehty riskianalyysi myös madaltaa I riskiluokan riskiruutuja noin 25 ruudun verran Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen itse vuonna 2016 korottamista riskiruuduista. Erityisesti suuronnettomuusvaarallisten teollisuuskohteiden aiheuttamat korotukset riskiruutuaineistoon eivät automaattisesti tarkoita, että pelastuslaitoksen valmiutta parannettaisiin kyseisillä alueilla paloasemaverkkoa laajentamalla. Alueen onnettomuuskehitys pyritään pitämään hallinnassa muilla toimenpiteillä. Alueet on haluttu korostaa riskiruutuaineistoon oman toiminnan suunnittelun tueksi sekä ilmaisemaan alueen korkeampaa onnettomuusriskiä. Eri alueille suunnitellaan alueen toimintaan ja riskeihin parhaiten soveltuvat riskienhallintakeinot riittävän turvallisuustason varmistamiseksi. Keinoja ovat esimerkiksi valvonnan tiheämpi suorittaminen, turvallisuuskoulutukset sekä alueen toimijoiden yhteisen suorituskyvyn muodostaminen suuronnettomuuden torjuntavalmiuden aikaansaamiseksi.

Rakennetun ympäristön kehitys edellyttää tietyillä alueilla toimintavalmiuden parantamista. Alueet on tunnistettu Paloasemat 2035 -selvityksessä. Selvityksen mukainen paloasemaverkoston parantaminen vastaa hitaasti, mutta suunnitelmallisesti alueen toimintavalmiusaikapuutteisiin ja parantaa haastavien alueiden saavuttamista. Espoon kaupungin osalta saadaan merkittävä parannus haastavien alueiden saavuttamiseen kolmen käynnissä olevan paloasemahankkeen kautta. Pelastuslaitos on tunnistanut haastavat alueet ja seuraa ennakoivasti alueensa kuntien ja kaupunkien kaavoitus- ja rakennushankkeita.

Tietyillä I riskiluokan ruuduilla olemassa olevat toimintavalmiusaikaylitykset tai tähänastiset tehtävämäärät ovat niin vähäisiä, ettei pitkäntähtäimen paloasemahankkeiden lisäksi ole tarkoituksenmukaista kohdistaa näille alueille seurannan lisäksi muita erityisiä turvallisuutta parantavia toimenpiteitä. Paloasemahankkeiden lisäksi riittävää turvallisuustasoa voidaan ylläpitää muilla toimenpiteillä. Esimerkiksi osallistumalla aktiivisesti ja etupainotteisesti kaavoitusprosesseihin ja liikennesuunnitteluun, pyritään parantamaan tai säilyttämään tavoitteiden mukaiset toiminta-

valmiusajat. Toimintavalmiuden ylläpitämiseksi ja nopean avunsaannin varmistamiseksi on myös tärkeää, että pelastustoiminnan ja ensihoidon henkilöstöllä on riittävä tuntemus toimintaympäristön riskikohteista. Haastavien alueiden ja riskikohteiden tietämystä pidetään yllä muun muassa kohdekorttien, kohdesuunnitelmien sekä kohdetutustumisien avulla.

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueen erityispiirteitä ja onnettomuuskehitys

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueeseen kuuluu kymmenen kuntaa ja asukkaita alueella on noin 470 000. Väestö ja tiivis rakennuskanta on keskittynyt pääkaupunkiseudulle ja sen ympäryskuntiin sekä taajamiin. Muilta osin alue on pääosin harvaan asuttua maaseutua. Alueen maapinta-ala on 4245 km2. Alueella on myös pitkä merenranta sekä runsaasti järviä. Rannikko on 139 kilometriä pitkä, alueella on 2857 km2 merialuetta sekä 359 km2 sisävesialuetta. Alueella sijaitsee kuusi kaupallisen merenkulun satamaa ja merialueen läpi kulkee 10 väylää. Pelastuslaitoksella tulee olla riittävä toimintavalmius myös alusöljy- ja aluskemikaalionnettomuuksiin sekä muihin merellisiin monialaonnettomuuksiin liittyen. Lisäksi maa-alueella liikenne, teollisuus ja varastointi aiheuttavat riskin öljyvahingolle sekä vaarallisten aineiden onnettomuuksille.

Öljy on orgaaninen ympäristömyrkky, joka pienissäkin määrin voi pilata suuren määrän vettä. Öljyn pilaava vaikutus esimerkiksi pohjavedelle on pitkäkestoinen, koska öljy hajoaa hyvin hitaasti. Uudenmaan merkittävimmät ja tärkeimmät pohjavesivarat sijaitsevat Hanko–Hyvinkää -harjualueella. Esimerkiksi Hankoniemen maapinta-alasta lähes 1/3 on luokiteltu vedenhankinnan kannalta tärkeäksi pohjavesialueeksi. Myös Lohjanharju on yksi merkittävä pohjavesialue Uudellamaalla ja Suomessa. Lohjanharjun alueella on runsaat ja hyvälaatuiset käyttövesivarat sekä yhdeksän pohjavedenottamoa. Lohjanharjulla on paljon pohjavedelle riskejä aiheuttavia toimintoja. Valtatie 25 ja Hanko–Hyvinkää -rata kulkevat koko harjun pituudelta pohjaveden varsinaisella muodostumisalueella. Näitä liikenneväyliä pitkin kuljetetaan kemikaaleja muun muassa Hangon satamasta

muualle Suomeen. Pohjavesialueet tulee huomioida myös sammutus- ja pelastustehtävissä. Sammutusjätevesiä saattaa päästä pohjaveteen, jos maaperä on onnettomuuspaikalla hyvin vettä läpäisevää.

Pelastuslaitoksen alueella on kahdeksan suuronnettomuusvaarallista kohdetta, joihin on laadittu ulkoiset pelastussuunnitelmat ja kohteissa pelastustoimintaa sekä pelastustoiminnan johtamista harjoitellaan säännöllisesti. Näistä kohteista tällä hetkellä kolme sijaitsee Hangossa, yksi Lohjalla, kaksi Inkoossa, yksi Kirkkonummella ja yksi Espoossa.

Lisäksi Länsi-Uudenmaan alueella on muita teollisuuslaitoksia ja erityiskohteita, jotka vaikuttavat pelastustoiminnan suorituskyvyn ylläpitoon. Pelastuslaitoksen kunkin paloaseman toiminta-alueella sijaitsevat keskeisimmät riskikohteet eli erityistä pelastustoiminnan ja ensihoidon suorituskykyä edellyttävät kohteet kartoitetaan osana omaa varautumista sekä riittävän suorituskyvyn määrittämiseksi.

Vuosittain alueella syttyy yli 800 tulipaloa. Rakennuspaloja ja rakennuspalovaaroja on vuosien aikana 2014–2019 välillä tapahtunut vuosittain 315–370. Valtaosa näistä tapahtuu asuinrakennuksissa. Asiakkaan avunsaantiajan parantamiseksi sekä pelastajien työturvallisuuden kehittämiseksi tulevalla palvelutasopäätöskaudella panostetaan erityisesti vaihtoehtoisten sammutus- ja pelastustekniikoiden käyttöönottoon.

Pelastuslaitoksen alueen tieliikenneonnettomuusriskeihin vaikuttavat erityisesti tiheä maantieverkosto, suuret liikennemäärät, korkeanopeuksiset väylät sekä tunnelit. Kuitenkin suhteessa verrokkipelastuslaitoksiin nähden alueellamme tapahtuu hieman vähemmän liikenneonnettomuuksia. Keskimäärin tieliikenneonnettomuuksia on tapahtunut vuosittain 950 kertaa.

Raideliikenteen määrä Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella kasvaa erityisesti kaupunkiraideliikenteen osalta merkittävästi tulevalla palvelutasokaudella. Länsimetron Matinkylä-Kivenlahti -osuus aukeaa liikenteelle vuonna 2023 tuoden mukanaan viisi uutta metroasemaa, noin seitsemän kilometriä uutta rataa, seitsemän kuilurakennusta, 32 yhdystunnelia sekä maanalaisen metrovarikon Espoon Sammalvuoreen. Etelä-Espoon kasvu ja rakentuminen tapahtuu pitkälti uusien metroasemien ympärille, joten metroliikenteen määrällisen kasvun lisäksi muun rakennetun ympäristön muutos alueella on erittäin huomattavaa. Metroasemien ympäristöön on suunniteltu huomattava määrä korkeita ja laajoja rakennuksia sekä maanalaisia tiloja, jotka ovat toimintaympäristöinä ja asiakkaan avunsaannin kannalta haasteellisia niin pelastustoiminnan kuin ensihoidonkin näkökulmasta.

Raide-Jokeri on Helsingin Itäkeskuksen ja Espoon keilaniemen välille rakennettava uusi pikaraitiotie, joka valmistuu vuonna 2024. Radan pituus on yhteensä 25 kilometriä, josta yhdeksän kilometriä sijoittuu Espooseen. Raide-Jokeri tuo alueellemme kokonaan uuden kaupunkiraideliikenteen muodon, joten Raide-Jokeri asettaa uusia vaatimuksia myös pelastuslaitoksen suorituskykyyn. Käytännössä uuden kaupunkiraideliikennemuodon käyttöönotto tarkoittaa henkilöstön osaamisen, ohjeiden ja toimintamallien sekä kaluston ja varusteiden suunnitelmallista kehittämistä sekä säännöllistä harjoittelua uudessa toimintaympäristössä.

Kaupunkirata Espoossa sekä Tunnin juna – Helsingin ja Turun välinen nopea junayhteys ja siihen kuuluva uusi oikorata Espoosta Vihdin ja Lohjan kautta Saloon, lisäävät toteutuessaan raideliikenteen määrää merkittävästi Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella. Toteutuessaan uudet ratayhteydet tulevat vaikuttamaan pelastuslaitoksen toimintaan niin suunnittelu-, rakennus- kuin käyttövaiheessakin. Merkittävimmät muutokset pelastuslaitoksen näkökulmasta aiheutuvat liikennemäärien lisääntymisestä ja uusien asema-alueiden kehittymisestä sekä radan rakentamisvaiheesta. Toimintavalmiuden kannalta erityisenä haasteena tulee olemaan Espoo–Salo -oikoradalle sijoittuvat tunneliosuudet. Nämä ratahankkeet edellyttävät tulevalla palvelutasopäätöskaudella pelastuslaitoksen voimavaroja hankkeiden rakentamisen suunnittelun ohjaukseen sekä pelastustoiminnan tulevien suorituskykyvaatimusten määrittämiseen ja riittävän toimintavalmiuden suunnitteluun.

3.2.1 PELASTUSTOIMINNAN HENKILÖRESURSSIT JA MUODOSTELMAT

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Henkilöstön ja muodostelmien suorituskyky on osa pelastuslaitoksen toimintavalmiutta. Henkilöstön suorituskyvyllä ja osaamisvaatimuksilla pyritään osaltaan vastaamaan alueen riskeihin. Henkilöstön osaaminen otetaan huomioon pelastuslaitoksen koulutussuunnitelmassa sekä osaamisperusteisessa henkilöstösuunnitelmassa. Henkilöstösuunnitelma rakentuu tavoitteiden, strategian ja toimintaympäristön suorituskykyvaatimuksien pohjalle ja siinä on tarkoitus pyrkiä vastaamaan näiden esiin nostamiin tarpeisiin joko henkilöstön osaamisen tai määrällisen lisäämisen kautta. Henkilöstösuunnitelma tehdään kolmen vuoden ajalle ja sitä tarkennetaan vuosittain.

Pelastustoiminnan henkilöresurssit koostuvat päätoimisesta henkilöstöstä, sivutoimisesta henkilöstöstä sekä sopimuspalokuntien henkilöstöstä. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen tukena ja yhteistyökumppanina toimii 40 sopimuspalokuntaa. Sopimuspalokunnat huolehtivat osaltaan pelastustoimesta tekemänsä sopimuksen puitteissa. Sopimuksessa on määritelty palokunnan lähtöaika (8, 12, 20 tai 30 minuuttia hälytyksestä) sekä hälytetyn yksikön henkilöstön vahvuus ja suorituskyky sekä mahdollisten erikoisyksiköiden käyttö. Sopimuspalokuntien lisäksi pelastuslaitoksen alueella on sivutoimista henkilöstöä Tenholan ja Hangon paloasemilla.

Puolustusvoimilla on Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella kaksi sotilaspalokuntaa, Kirkkonummella Rannikkoprikaatin varuskunnassa Upinniemessä ja Raaseporissa Uudenmaan prikaatin varuskunnassa Dragsvikissä. Pelastuslaitoksella on päivitetyt yhteistoimintasopimukset molempien prikaatien kanssa. Lisäksi alueella toimii kaksi tehdaspalokuntaa Sappi Kirkniemi Lohjalla ja Suomen Sokerin tehdaspalokunta Kirkkonummella. Lisäksi pelastuslaitoksella on sopimukset Espoon, Porkkalan, Hangon ja Tammisaaren meripelastusyhdistysten kanssa.

Pelastustoiminnan muodostelmia ovat yksikkö, pelastusryhmä, pelastusjoukkue, pelastuskomppania ja pelastusyhtymä. Muodostelmat koostuvat henkilöstöstä, johtajasta sekä onnettomuuden edellyttämästä ajoneuvoista ja kalustosta.

Pelastuslaitoksella on tällä hetkellä 12 paloasemallaan välittömässä valmiudessa ympärivuorokauden vähintään seuraava pelastustoiminnan toimintavalmius:

- kolme päivystävää palomestaria
- 11 pelastusyksikköä, kukin vahvuudella yksi paloesimies ja kolme palomiestä
- raivausyksikkö vahvuudella yksi paloesimies ja kaksi palomiestä
- kolme puomitikasyksikköä, kukin vahvuudella yksi palomies
- yksi säiliöyksikkö, jonka vahvuus on yksi palomies
- viisi sukeltajaa,
- kolme veneenkuljettajaa tai kotimaanliikenteen laivuria veneilykauden aikana sekä
- kaksi tilannekeskuspäivystäjää

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön minimivahvuus on 58 henkilöä, luku sisältää päivystävän palomestarin kuljettajan, päivystävän päällikön sekä tilannekeskuksen kaksi päivystäjää.

Pelastuslaitoksen pelastustoiminnan minivahvuutta saatiin parannettua tavoitteiden mukaisesti raivausyksikön vahvuuden nostamisella yhdellä palomiehellä. Raivausyksikön vahvuutta käytetään tarvittaessa myös ensihoidon lisäresurssiyksikön käyttöönottamiseksi. Välittömässä valmiudessa olevan henkilöstön määrä nousi noin 90 henkilöön ensihoitopalvelujen laajentumisen myötä.

Edellisellä palvelutasopäätöskaudella on pystytty pitämään kiinni minimivahvuudesta. Kevään 2020 poikkeusolojen aikana tehtiin suunnitelmat valmiuden hallittuun pudottamiseen, mikäli henkilöstön saatavuus ja jaksaminen olisivat olleet uhattuna.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Henkilöstövoimavarojen sekä henkilöstön suorituskyvyn tulee vastata toimintaympäristön sekä alueen riskien ja uhkien vaatimuksia. Henkilöstön osalta keskeinen osa suorituskykyä on myös henkilöstön osaaminen ja toimintakyky, joita ylläpidetään ja seurataan säännöllisin koulutuksin, harjoituksin ja testauksin. Sopimuspalokuntien ja niiden henkilöstön osalta osaamista ja suorituskykyä seurataan muun muassa koulutustarkastuksin ja testauksin.

Pelastuslaitoksella on voimassa olevat sopimukset sopimuspalokuntien kanssa. Lisäksi yhteistyön pelisäännöistä on laadittu yhteistyömuistio, jota tarkastetaan vuosittain. Tulevalla palvelutasopäätöskaudella yhdenmukaistetaan Uudenmaan pelastuslaitosten alueella sopimuspalokuntien suorituskykyvaatimukset sekä palokuntasopimukset. Sopimuspalokuntien lähtöaikavaatimukset, suorituskykyvaatimukset ja erikoistumiset määritellään palokuntasopimuksissa. Määrittelyt perustuvat alueen uhkiin ja riskeihin sekä muihin toimintaympäristön vaatimuksiin. Sopimusten toteutumista arvioidaan vuosittain ja tarvittaessa vaatimuksia muutetaan.

Henkilöstövoimavaroja käytetään etupainotteisesti ja pelastustoiminnan muodostelmat kootaan tarpeen mukaan joustavasti. Pelastuslaitosten resursseja voidaan hyödyntää aluerajoista riippumatta. Pelastusryhmien sijoitus ja suorituskyky määritellään siten, että ne vastaavat toimintavalmiuden suunnitteluohjeen ja riskianalyysin vaatimuksiin.

Pelastustehtäviin Länsi-Uudenmaan pelastustoimen alueella pystytään hälyttämään välittömästi kolme pelastusjoukkuetta tai yksi pelastuskomppania. Tätä suurempien pelastusmuodostelmien perustaminen edellyttää pelastustoiminnan johtamiseen lisäresurssia naapurialueilta. Yhden pelastuskomppanian vaatimat muodostelmat pystytään perustamaan kahden tunnin kuluessa yhteistyössä naapurialueiden kanssa.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Henkilöstön suorituskyky vastaa toimintaympäristön vaatimuksia sekä uhkia ja riskejä.
- ✓ Henkilöstön ja muodostelmien suorituskyky pidetään vähintään nykyisellä tasolla.
- ✓ Henkilöstön osaamista ja suorituskykyä ylläpidetään suunnitelmallisesti.
- ✓ Toimintaympäristön kehityksen vaikutukset henkilöstövoimavaroihin otetaan huomioon henkilöstösuunnitelmassa.
- ✓ Toimintavalmiusohjeen mukainen suuronnettomuuden edellyttämä pelastusyhtymä-muodostelma kyetään muodostamaan kahden tunnin kuluessa yhteistyössä naapurialueiden kanssa.

3.2.2 PELASTUSTOIMINNAN PALOASEMAVERKOSTO JA KALUSTO

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksella on tällä hetkellä päätoimisen henkilöstön käytössä 12 paloasemaa. Paloasemista viisi sijaitsee Espoossa. Muut paloasemat sijaitsevat Hangossa, Karjaalla (Raasepori), Karkkilassa, Kirkkonummella, Lohjalla, Nummelassa (Vihti) ja Tammisaaressa (Raasepori). Kaikille 12 paloasemalle on sijoitettu sekä pelastustoiminnan että ensihoidon yksiköitä. Lisäksi kolmelle sopimuspalokunnan käytössä olevalle paloasemalle on sijoitettu ensihoidon yksikkö. Nämä paloasemat sijaitsevat Inkoossa sekä Lohjalla Saukkolassa ja Ventelässä.

Pelastustoiminnan valmiudessa on havaittu puutteita muutamilla alueilla sekä yksittäisillä riskiruuduilla. Esimerkiksi Espoossa Otaniemen aluetta on ollut haastava tavoittaa nykyisiltä paloasemilta. Suunnitellut paloasemaverkoston muutokset vastaavat riskienarviointia sekä toimintaympäristön vaatimuksia. Muutosten tavoitteena on asiakkaiden parempi tavoittaminen onnettomuustilanteissa. Espoossa käynnissä olevat paloasemahankkeet (Espoonlahden, Matinkylän ja Otaniemen paloasemat) täydentävät myös Espoo -tarinaa siten, että jokaisessa Espoon viidessä kaupunkikeskuksessa on niiden valmistumisen jälkeen paloasema. Espoonlahden ja Matinkylän paloasemat otetaan käyttöön tämän hetken arvion mukaan 2022 ja Otaniemen paloasema alkuvuodesta 2024. Asemien sijainnit on suunniteltu niin, että niiltä tavoitetaan toimintavalmiuden kannalta haastavat alueet paremmin. Uusien paloasemien sijaintia on verrattu toteutuneisiin onnettomuuksiin ja vertailun perusteella on odotettavissa merkittävä parannus Etelä-Espoon saavutettavuuteen.

Palvelutasopäätöskauden 2014–2020 aikana on selvitetty toimintavalmiuden kannalta haastavia alueita ja parannettu seurantaa onnettomuuskehityksen sekä toimintavalmiuden osalta. Haastavia alueita on tunnistettu Otaniemen ja Etelä-Espoon alueiden lisäksi myös Vihdin kirkonkylällä, Kirkkonummen Veikkolassa ja Masalassa, Siuntion aseman seudulla sekä yksittäisiä vaikeammin tavoitettavia riskiruutuja Pohjois-Espoon alueella, Tuomarila-Suvela-alueella sekä Lohjalla. Veikkolaan, Masalaan ja Siuntioon on Paloasemat 2035 -selvityksen perusteella suunnitteilla uudet paloasemat toteutettavaksi vuosina 2026–2035. Muiden haastavien alueiden osalta tehdään aktiivista seurantaa onnettomuuskehityksen, rakennetun ympäristön kehityksen ja pelastustoiminnan saavutettavuuden osalta, tuetaan alueen sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä ja tehdään aktiivista turvallisuustyötä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Pelastustoimen yhteistoimintasopimuksen mukaisesti kunnat vuokraavat pelastuslaitokselle alueeltaan tarvittavat tilat. Osa sopimuspalokunnista toimii kunnilta erikseen vuokratuissa tiloissa tai pelastuslaitoksen paloasemien yhteydessä olevissa tiloissa. Osa sopimuspalokunnista omistaa itse paloasemansa, joiden käytöstä pelastuslaitos maksaa kiinteistökorvausta palokuntasopimuksen mukaisesti. Sivutoimisen henkilöstön toimitilat ovat Hangon paloasemalla ja Tenholan paloasemalla.

Pelastuslaitoksen tavoitteena on tarjota henkilöstölleen terveelliset ja turvalliset toimitilat, siksi muutamilla asemilla (Niittykumpu, Espoonlahti, Karkkila ja Hanko) tehdään laajojakin tutkimus- ja korjaustoimenpiteitä, jotta tähän tavoitteeseen päästäisiin. Toimenpiteet liittyvät pääsääntöisesti huonoksi koettuun sisäilmaan ja siitä johtuvaan henkilöstön oireiluun.

Muutamat pelastuslaitoksen vuokraamista sopimuspalokuntien käytössä olevista toimitiloista ovat myös toiminnallisesti huonossa kunnossa, eivätkä ne täytä kaikilta osin työsuojelullisia, toiminnallisia eikä rakenteellisia vaatimuksia. Tällaisten tilojen osalta uudishankkeen tai perusparannuksen suunnittelu on käynnissä Vihdin VPK:n, Inkoon VPK:n Ventelän VPK:n ja Tenholan sivutoimisen henkilöstön paloasemien osalta. Lisäksi perusparannusta tai uudishanketta on esitetty Virkkalan VPK:n ja Bromarf FBK:n paloasemille. Laajoissa perusparannus- ja uudishankkeissa kartoitetaan aina varavoiman tarve.

Pelastuslaitoksen paloasemien toimintojen jatkuvuus varmistetaan muun muassa varavoimalaitteilla. Edellisen palvelutasopäätöskauden tavoitteena oli, että kaikki pelastuslaitoksen päätoimisen henkilöstön käytössä olevat paloasemat on varustettu varavoimalla. Tämä tavoite toteutuu, kun Espoon kolme uutta paloasemaa valmistuvat.

Suorituskykyvaatimusten ja paikallisten tarpeiden perusteella määritetään tarvittava pelastustoiminnan kalusto. Pelastuslaitoksella on toiminta-alueellaan käytössä yhteensä noin 240 ajoneuvoa. Lisäksi pelastuslaitoksella on noin 100 perävaunua tai traileria sekä parikymmentä mönkijää ja moottorikelkkaa. Venekalustoa on öljyntorjuntaa ja vesipelastustoimintaa varten yhteensä 37. Taulukossa 1 on kuvattu tarkemmin ajoneuvokaluston määrän kehitys.

Ajoneuvolaji	2008 kpl	2020 kpl	Päätoiminen 2020 kpl	Sivutoiminen 2020 kpl	Sopimuspalo-kunta 2020 kpl
Sammutus-auto	61	59	15	2	42
Säiliöauto	17	17	2		15
Raivausauto	2	2	2		
Puomitika-sauto	5	5	5		
Kalustoauto	3	3	3		
Miehistöauto	51	45	3	2	40
Huoltoauto	8	14	14		
Johtoauto	7	5	5		
Tarkastusauto	38	54	54		
JVT-auto/ yksikkö	2	2			2
Ensihoitoauto	6	30	30		
Muu auto (Tuvi)	0	3	3		
Yhteensä	200	240	137	4	99

Taulukko 1 Ajoneuvokaluston määrän kehittyminen vuodesta 2008 vuoteen 2020

Edelliseen kauteen verrattuna merkittävin kaluston määrän kasvu on tapahtunut ensihoitopalveluissa, jossa ensihoitopalvelujen tuottaminen on laajentunut koskemaan koko pelastuslaitoksen aluetta.

Pelastuslaitos on hankkinut kalustoa investointihankintojen lisäksi entistä enemmän leasing-menettelyllä, joka on kokonaistaloudellisesti ollut toimiva ratkaisu. Esimerkiksi kaikki ensihoitoajoneuvot, tarkastus- ja miehistöautot sekä osa raskaista ajoneuvoista hankitaan leasing-menettelyllä. Leasing-sopimusten kesto vaihtelee 36 kuukaudesta 60 kuukauteen, jonka jälkeen pelastuslaitos lunastaa ajoneuvot. Tarkastus- ja miehistöautoissa on lisäksi huolenpitosopimukset.

Pelastuslaitoksella on käytössään riittävä määrä varakalustoa toimintavalmiuden ylläpitämiseksi. Myös varakalusto on mitoitettu vastaamaan alueen uhkien ja riskien perusteella määritettyjä suorituskykyvaatimuksia.

Öljyntorjuntavalmiuden ylläpitämiseksi torjuntakalustoa on sijoitettu kuuteen öljyntorjuntavarastoon sekä pelastuslaitoksen, sivutoimisten ja sopimuspalokuntien paloasemille sekä pelastusyksiköihin. Varastot sijaitsevat Espoossa, Kirkkonummella, Lohjalla, Raaseporissa ja kaksi varastoa Hangossa. Öljyntorjunnan toimintavalmius on suunniteltu öljyntorjuntaan maa- ja merialueilla sekä sisävesillä. Lisäksi torjuntakalustoa on yhteistoimintaviranomaisilla, alueen satamilla ja toiminnanharjoittajilla. Öljyntorjuntaa käsitellään tarkemmin kohdassa 3.3.2.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Tiivistyvä kaupunkirakenne, hyvin korkeiden rakennusten, maanalaisten ja maanpäällisten laajojen monimutkaisten tilojen rakentaminen tulevat aiempaa enemmän pidentämään avunsaantiaikaa, jolloin tehokas pelastustoiminta voi alkaa.

Paloasemaverkoston kasvattaminen ja pelastusyksiköiden määrän lisääminen parantavat osaltaan pelastuslaitoksen toimintavalmiutta asiakkaiden avunsaantiaikaa ja alueen turvallisuustasoa. Käynnissä olevista paloasemahankkeista Otaniemen paloaseman käyttöönotto edellyttää sekä henkilöstön että kaluston lisäämistä.

Uudenmaan alueen pelastuslaitosten yhteistyönä on laadittu Paloasemat 2035- selvitys, jonka perusteella paloasemaverkostoa kehitetään vastaamaan toimintaympäristön muutoksia. Paloasemaverkoston kehittämisellä

pyritään osaltaan varmistamaan asiakkaille mahdollisimman nopea ja tarkoituksenmukainen apu sekä täyttämään toimintavalmiusaikoihin liittyvät toimintavalmiusohjeen vaatimukset. Paloasemien sijainnin suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että paloasemat sijaitsevat hyvien kulkuyhteyksien ääressä, jotta pelastusyksiköt pääsevät mahdollisimman nopeasti kohteeseen hälytyksen tullessa.

Väestönkasvu ja rakentamisen aiheuttamat muutokset edellyttävät tulevina vuosina uusien päätoimisen henkilöstön käytössä olevien paloasemien rakentamista Kirkkonummen Masalaan ja Veikkolaan sekä Siuntioon. Masalassa uuden paloaseman tontti on jo kaavoitettu, Veikkolassa kaavamuutos on vireillä ja Siuntiossa sopivaa tonttia vielä haetaan.

Uuden paloaseman perustaminen minimivahvuisella pelastusryhmällä (1+3) on hidas ja kustannusvaikutuksia merkittävästi lisäävä tapa vastata toimintavalmiusajan saavuttamiseen liittyviin haasteisiin. Toimintavalmiuden ja asiakkaiden avunsaannin varmistamiseksi pelastuslaitoksella tulee olla valmius tarvittaessa käyttää nopeampia ja kustannustehokkaampia tapoja, kuten esimerkiksi kärkiyksiköiden sijoittamista toimintavalmiusaikojen kannalta haastaville alueille. Alueen turvallisuustasoa voidaan myös parantaa ja ylläpitää erilaisilla turvallisuusviestinnän sekä omatoimisen varautumisen keinoilla.

Pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien kalustotarpeet määritellään suorituskykyvaatimusten ja toimintaympäristön vaatimusten perusteella. Kaluston elinkaaren aikaista tehokasta käyttöä ja suorituskykyä tukevien kunnossapito- ja materiaalipalvelujen sisäinen ja ulkoinen saatavuus koko alueella varmistetaan.

Pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien käytössä oleva kalusto, varusteet ja varastomateriaali pidetään säännöllisen huollon ja kunnossapidon avulla toimintakuntoisena ja turvallisen koko käyttöiän asetettujen suorituskykyvaatimusten ja toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti normaalioloissa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Huoltovarmuustoimenpiteillä ja jatkuvuussuunnittelulla varmistetaan toiminnalle välttämättömien toimintojen jatkuvuus häiriö- ja poikkeustilanteissa.

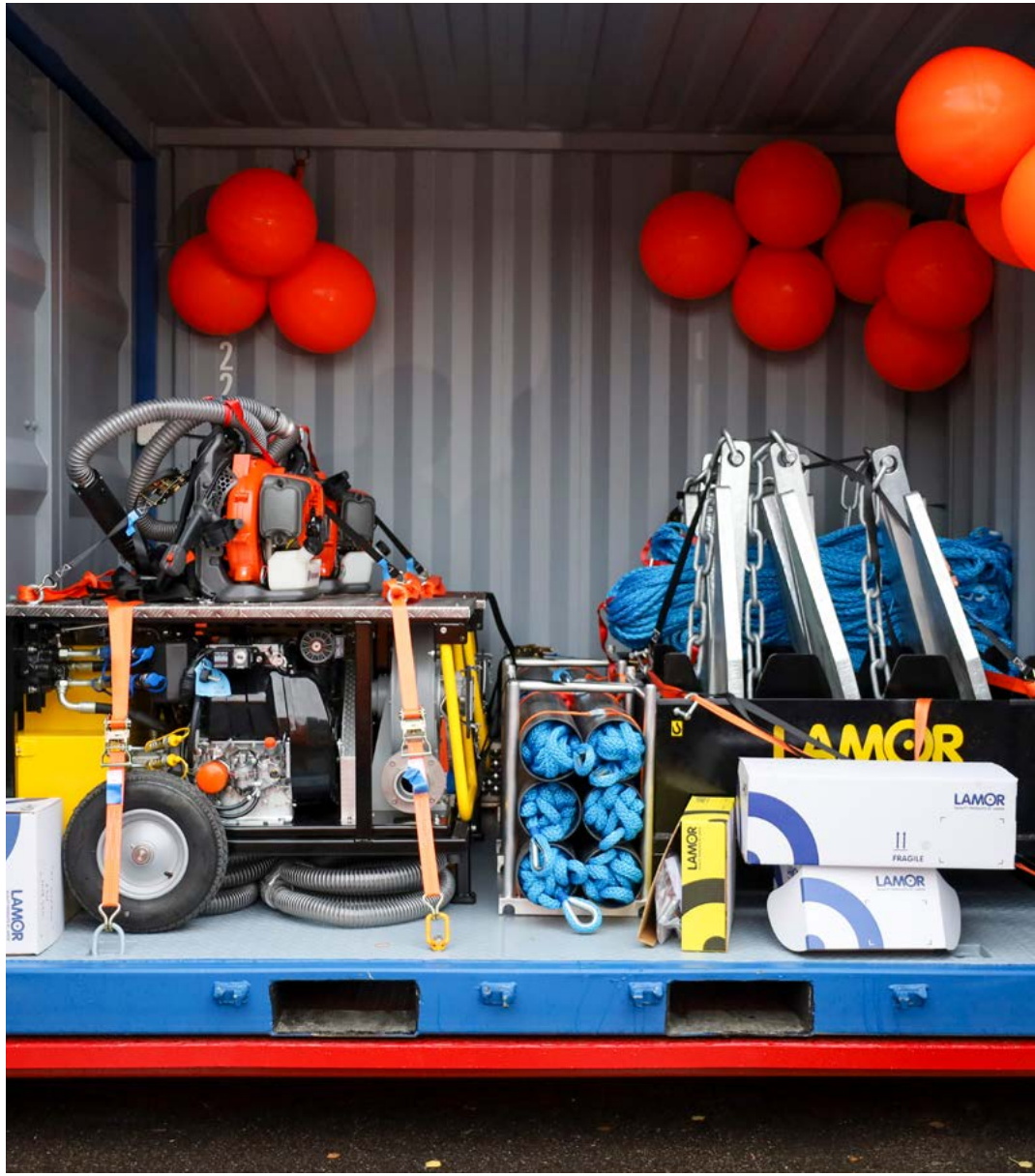

Investoinnit, hankinnat ja poistot toteutetaan suunnitelmallisesti, oikeaaikaisesti ja kustannustehokkaasti suorituskykyvaatimusten täyttämiseksi. Ajoneuvohankinnoissa otetaan huomioon energia- ja ympäristövaikutukset.

Kalusto mitoitetaan toimintavalmiuden suunnitteluohjeen ja suorituskykyvaatimusten mukaisesti ja kaluston kokonaismäärä pyritään optimoimaan siten, että kaluston käyttöaste on mahdollisimman korkea.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Ylläpidetään ja kehitetään paloasemaverkostoa vastaamaan toimintaympäristön vaatimuksia.
- ✓ Pelastustoiminnassa tarvittava kalusto vastaa määritettyjä suorituskykyvaatimuksia.
- ✓ Ylläpidetään varakalustoa suorituskykyvaatimukset huomioiden.
- ✓ Sopimuspalokuntien kalusto ja kunnossapitovastuu määritellään palokuntasopimuksissa.
- ✓ Kaluston huolto- ja kunnossapitopalvelujen saatavuus on varmistettu riittävillä voimavaroilla ja sopimuksilla.
- ✓ Asemaverkoston kehityksen vaikutukset kaluston suorituskykyyn otetaan huomioon suunnittelun yhteydessä ja investointisuunnitelmissa.
- ✓ Asemaverkoston kehityksen vaikutukset henkilöstövoimavaroihin otetaan huomioon suunnittelun yhteydessä ja henkilöstösuunnitelmassa.

3.2.3 PELASTUSTOIMINNAN SUUNNITELMAT

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Pelastustoiminnan suunnitelmat ovat osa pelastuslaitoksen toimintavalmiutta. Suunnitelmien tarkoituksena on osaltaan edesauttaa riskien perusteella tarvittavien voimavarojen varmistaminen sekä määrittää tarvittavat pelastustoiminnan ja johtamisen toimintamallit.

Pelastuslaki sekä asetus pelastustoimen suunnitelmista määrittävät mitä lakisääteisiä ohjeita ja suunnitelmia pelastuslaitoksen tulee laatia muun muassa riittävän toimintavalmiuden sekä toiminnan suunnittelun ja johtamisen tueksi. Ohje palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta määrittelee, että palvelutasopäätöksessä päätetään esimerkiksi sammutusvesisuunnitelman, hälytysohjeen, ulkoisten pelastussuunnitelmien ja yhteistoimintasuunnitelmien päivittämisen aikavälistä ja toteutumisen arvioinnista sekä tehtävien hoitamiseksi tarvittavista voimavaroista.

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos on kartoittanut asetuksen vaatimat ohjeet sekä suunnitelmat. Suurin osa näistä vaadituista suunnitelmista ja ohjeista on laadittu ja ne ovat ajan tasalla. Pelastuslaitoksella on lisäksi käytössä pelastustoiminnan ja johtamisen tueksi tarpeelliset toimintaohjekortit ja kohdesuunnitelmat riskiarvioiden perusteella nousseisiin kohteisiin. Kohdesuunnitelmien ja toimintaohjekorttien päivittäminen on jatkuvaa työtä. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksella ei ole laadittu kansainvälisen avun vastaanottamiseksi määritettyä Host Nation Support eli niin sanottua HNS-toimintamallia. Kansainvälinen pelastustoiminta on käsitelty tarkemmin kohdassa 3.2.6 Yhteistoiminta pelastustoiminnassa.

Hälytysohje on laadittu Uudenmaan pelastuslaitosten yhteistyönä 2018 ja se on voimassa. Ohjetta ylläpidetään ja päivitetään tarvittaessa osana normaalia jatkuvaa prosessia. Vastesuunnittelulla vaikutetaan asiakkaan saamaan palveluun ja avunsaannin kannalta on tärkeää, että pelastuslaitoksen vastesuunnittelu on ajantasaista. Vasteiden oikeellisuutta tarkastellaan ja päivitetään jatkuvasti.

Sammutusvesisuunnitelma on laadittu 2013. Suunnitelman tarkastelua tehdään säännöllisesti ja ajantasaisuuden arviointi on jatkuva prosessi. Eri toimijoiden välillä tehdään yhteistyötä. Yhteistoiminta ja muu suunnitelman mukainen toiminta ei ole samalla tasolla koko alueella. Riittävän sammutusveden saantiin kiinnitetään huomiota jo kaavoitusvaiheessa annettavissa kaavalausunnoissa. Vuonna 2018 on laadittu ohje vesijohtoverkon suunnittelijoille riittävän sammutusvesimäärän tuottamiseksi HSY:n osakaskunnissa ja huomioon otettavaksi kaavoituksessa.

Öljyntorjuntasuunnitelma on päivitetty vuonna 2015. Suunnitelmassa on päivitystarpeita. Öljyntorjuntavalmius merellä perustuu alueelliseen ja Suomenlahden riskianalyyseihin. Torjuntavalmiutta ylläpidetään ja kehitetään yhteistyössä Rajavartiolaitoksen ja muiden pelastuslaitosten kanssa, sisältäen suunnitelmat, kaluston, osaamisen ja harjoitukset.

Ulkoisten pelastussuunnitelmien velvoitteet on saatu ajan tasalle palvelutasopäätöskauden 2014–2020 aikana. Tarpeelliset suunnitelmat on laadittu ja niitä päivitetään toiminnan edellyttämien määrävälien mukaisesti. Turvallisuustiedote on laadittu 2019 yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Tiedote on toimitettu toiminnanharjoittajille jaettavaksi ja lisäksi se on julkaistu pelastuslaitoksen internet-sivulla. Ulkoisiin pelastussuunnitelmiin liittyvä toiminta on jatkuvaa ja sitä ohjaa erillinen vuosisuunnitelma.

Edellisessä palvelutasopäätöksessä oli useisiin eri toimintoihin ja pelastustehtävätyyppeihin liittyen tehty tavoitteita luoda yksityiskohtaisia menetelmäohjeita tai suunnitelmia. Osa suunnitelmista on laadittu ja puuttuvien osalta on havaittu, ettei ole tarpeen olemassa olevien ohjeiden lisäksi laatia yksityiskohtaisempia menetelmäohjeita.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Tavoitteena on, että pelastuslaitoksella on käytössään ajantasaiset ja riskeihin perustuvat suunnitelmat pelastustoiminnan toimintavalmiuden ja suorituskyvyn sekä asiakkaan saaman palvelun varmistamiseksi. Erilaisten suunnitelmien laadinnassa seurataan valtakunnallista kehittämistä ja osallistutaan yhteistyöhön. Pelastustoiminnan ohjeista osa on jo laadittu Uudenmaan pelastuslaitosten yhteistyönä samansisältöisiksi. Tätä yhteistä työtä on tarkoituksenmukaista jatkaa. Suunnitelmien päivittämisen ja toteutumisen arvioinnin tueksi tulee laatia seuranta-asiakirja, jonka perusteella huolehditaan suunnitelmien ajantasaisuudesta ja ylläpidosta.

Sammutusvesisuunnitelmassa on pieniä päivitystarpeita ja yhteistyö eri toimijoiden välillä tulee saattaa yhdenmukaiseksi koko toiminta-alueella. Myös sammutusjätevesien osalta suunnitelmassa on päivittämisen tarpeita.

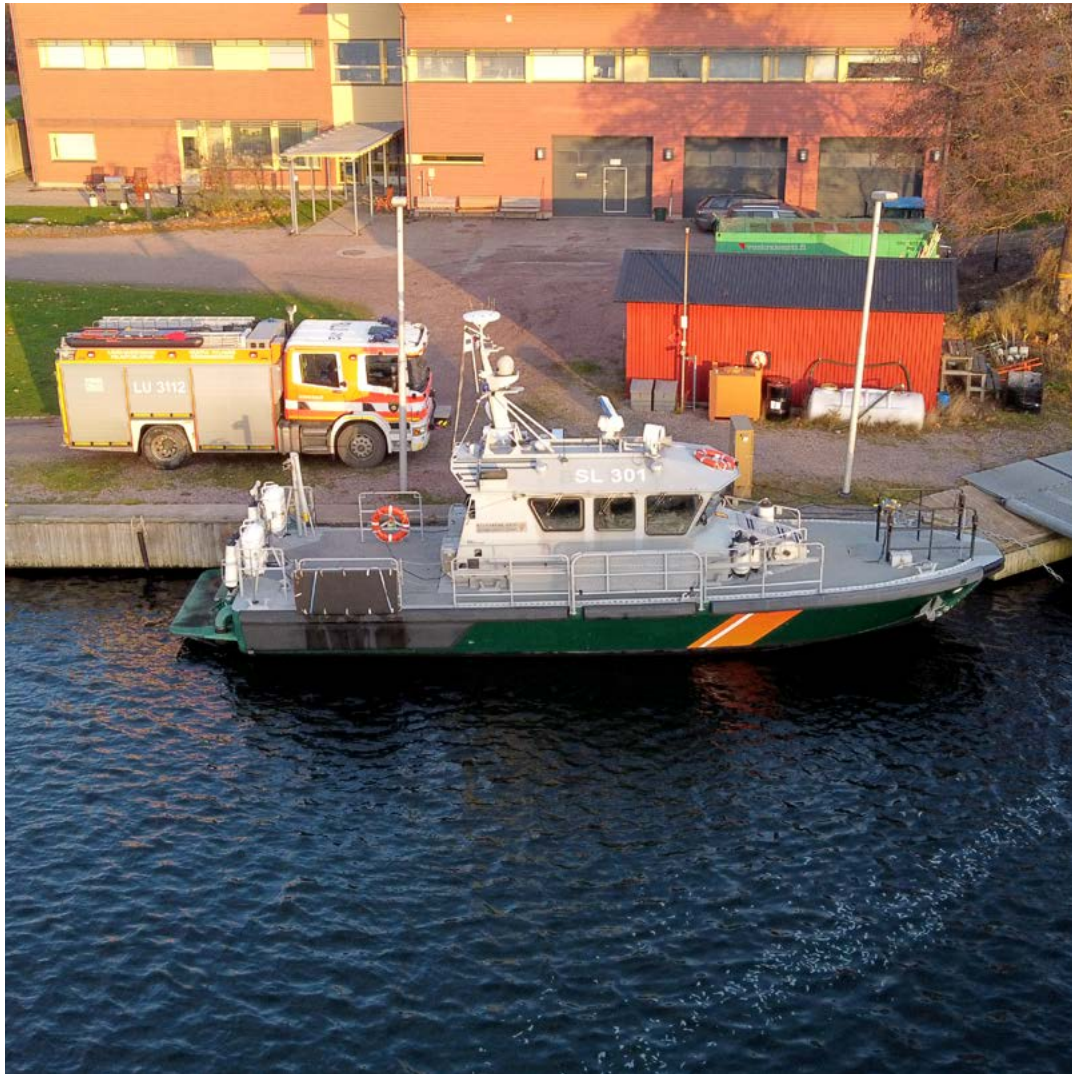

Asetusten mukaisten suunnitelmien ja ohjeiden päivitystarpeita on tunnistettu seuraavien asioiden osalta: viestintä ja väestön varoittaminen suuronnettomuuksissa tai muissa pelastustoiminnan vaativissa tilanteissa, suojaväistön johtaminen suuronnettomuuksissa, huolto- ja tukitoimintojen järjestäminen sekä toimintamalli kansainvälisen avun vastaanottamiseksi.

Ulkoiset pelastussuunnitelmat tarkastetaan säännöllisesti, tarvittaessa päivitetään ja suunnitelmien toimivuus varmistetaan säännöllisillä harjoituksilla. Työ on osa pelastuslaitoksen normaalia suorituskyvyn ylläpitoa. Tavoitteena on, että harjoitukset oheisharjoituksineen nivoutuvat paremmin osaamisen hallinnan vuosisuunnitelmiin.

Uudenmaan pelastuslaitosten tavoitteena on laatia yhteinen suunnitelma öljyntorjuntavalmiudesta tulevan palvelutasopäätöskauden aikana. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos osallistuu Rajavartiolaitoksen johdolla merialueella tapahtuvan alusöljyvahingon tai aluskemikaalivahingon pelastustoiminnan suunnitelmien laadintaan.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Pelastuslaitoksen lakisääteiset pelastustoiminnan suunnitelmat on laadittu ja ne ovat ajan tasalla.
- ✓ Ylläpidetään ja arvioidaan lakisääteisiä pelastustoiminnan suunnitelmia osana jatkuvaa prosessia.
- ✓ Suunnitelmien päivittämiseen tarvittavana voimavarana käytetään tarvittavia asiantuntijoita pelastuslaitoksesta ja hyödynnetään valtakunnallista pelastuslaitosten kanssa tehtävää yhteistyötä sekä Uudenmaan pelastuslaitosten yhteistyötä.
- ✓ Ulkoisten pelastussuunnitelmien laadintaan ja niiden harjoitteluun varmistetaan riittävät voimavarat.

3.2.4 PELASTUSTOIMINNAN JOHTAMISJÄRJESTELMÄ JA TILANNEKESKUSTOIMINTA

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Tehokas pelastustoiminta edellyttää toimivaa johtamisjärjestelmää. Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä tulee suunnitella siten, että sen avulla pystytään selviytymään pelastustoiminnan johtamisesta ja sen edellyttämästä viranomaisyhteistyöstä kaikissa turvallisuustilanteissa. Johtamisjärjestelmästä tulee selvitä muodostelmien johtamisen rakentuminen. Muodostelmia koottaessa on myös otettava huomioon tehokkaan johtamisen tarve ja se, ettei välittömien alaisten määrä kasva liian suureksi.

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmällä johdetaan pelastuslaitoksen valmiuden säätelyä ja pelastustoimintaa. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä koostuu päivystävästä päälliköstä, tilannekeskuksesta, päivystävistä palomestareista (kenttäjohto) ja ryhmänjohtajista. Naapuripelastuslaitosten välillä tehtyjen yhteistoimintasopimusten mukaisesti pelastustoiminnan johtajana toimii pääsääntöisesti ylin pelastusviranomainen, joka tehtävään on hälytetty riippumatta pelastuslaitosten toimintaalueista.

Pelastuslaitoksen päivystävä päällikkö vastaa yhdessä päivystävien palomestareiden kanssa pelastuslaitoksen valmiuden ylläpitämisestä ja säätelystä, pelastustoiminnan johtamisen tukemisesta ja johtaa tarvittaessa laajoissa monialaonnettomuuksissa tai niiden uhkatilanteissa myös pelastustoimintaa (yleisjohtajana). Päivystävän päällikön tehtäviin kuuluvat lisäksi pelastuslaitoksen viranomaisyhteistyön koordinointi, sekä päivittäistoiminnasta poikkeavasta virka-avusta ja pelastuslaitosavusta päättäminen. Päivystävä päällikkö on virka-aikana jatkuvassa johtamisvalmiudessa ja virka-ajan ulkopuolella vapaamuotoisessa varallaolossa.

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksella on kolme päivystysaluetta. Jokaisella alueella on päivystävä palomestari. Päivystävä palomestari johtaa päivystävän päällikön alaisuudessa päivystysalueensa valmiuden ylläpitoa ja päättää päivittäistoiminnasta poikkeavasta virka-avusta ja muusta

avunannosta, sekä hälytyksen saatuaan johtaa pelastustoimintaa. Päivystävä palomestari voidaan hälyttää läheisyysperiaatteen mukaisesti toiselle päivystysalueelle tai naapuripelastuslaitoksen alueelle.

Pelastuslaitoksella on perusvalmiudessa ryhmänjohtajina 12 päätoimista paloesimiestä. Päätoimisella ryhmänjohtajalla on kyky toimia pelastustoiminnan johtajana, sekä johtaa pelastusryhmää ja tarvittaessa pelastusjoukkuetta. Ryhmänjohtaja johtaa päivystysalueen palomestarin alaisuudessa yksiköidensä valmiuden ylläpitoa. Ryhmänjohtajia ovat lisäksi sivutoimisten ja sopimuspalokuntien yksikönjohtajat, joilla on kyky johtaa vähintään pelastusryhmää.

Johtokeskus on pelastustoiminnan johtamista sekä pelastustoiminnan tukemista varten perustettu toiminnallinen kokonaisuus, joka käsittää henkilöstön, tilan ja välineet. Johtokeskuksen toimintaa johtaa yleisjohtajana päivystävä päällikkö. Johtokeskuksen on tarvittaessa kyettävä koordinoimaan pelastustoimen ja yhteistoimintatahojen voimavarojen tehokasta käyttöä. Pelastuslaitoksella on johtokeskus, josta johdetaan pelastuslaitoksen valmiuden säätelyä ja tarvittaessa pelastustoimintaa. Pelastustoiminnan johtokeskus perustetaan pelastustoiminnan johtamisen tueksi, kun suuronnettomuus on sattunut tai suuronnettomuuden uhka on ilmeinen tai toimintaa uhkaa pitkäkestoinen tai muutoin poikkeuksellisia resursseja vaativa tehtävä tai häiriötilanne. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen pelastustoiminnan johtokeskuksen tulee olla toimintakykyinen 60 minuutissa perustamispäätöksen jälkeen. Johtokeskuksen työjärjestys määrittelee ja ohjeistaa tarkemmin johtokeskuksen edellyttämän suorituskyvyn eli tarvittavan henkilöstön, osaamisen, välineet, materiaalit sekä muun muassa johtovastuut eri tilanteissa. Suuronnettomuus- ja häiriötilanteiden varalle johtokeskustilaan on varattu ja varusteltu tila ensihoidon yhteistoimintaa varten.

Tilannekeskus on jatkuvassa valmiudessa oleva pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmän osa, joka tukee pelastustoiminnan ja ensihoidon tilannetietoisuuden ylläpitämistä, valmiuden säätelyä ja pelastustoiminnan johtamista vuorokauden ympäri. Tilannekeskus kykenee myös rajoitetusti hälyttämään yksiköitä hätäkeskuksen ruuhka- tai vikatilanteissa sekä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Hälyttämisessä tilannekeskus ei pysty ottamaan huomioon hälytysohjeita, vaan voi lähettää hälytysviestit sopimuspalokunnille ja antamaan pelastuslaitoksen paloasemille hälytyksen asemakuulutuksena.

Tilannekeskuksessa työskentelee kaksi päivystäjää. Tilannekeskus tuottaa päivittäisen tilanneilmoituksen palomestareille ja päivystävälle päällikölle. Tilannekeskus vastaa pelastuslaitoksen viestikeskustoiminnoista ja hoitaa yhteistyössä pelastustoiminnan johtajan kanssa onnettomuusviestintää. Tilannekeskuksen tehtäviin kuuluu myös tukitoimintoja, kuten valmiuden ylläpitoon ja pelastustoimintaan liittyvien tiedostojen hallinta ja ajan tasalla pitäminen. Tehostetussa valmiudessa tilannekeskus on osa johtokeskusta.

Pelastustoimen tilannekuvan ylläpitämiseksi tilannekeskus seuraa alueen kuntien ja kaupunkien turvallisuustilanteeseen vaikuttavia tapahtumia. Tilannekeskus toimii tarvittaessa myös pelastuslaitoksen alueen kuntien ja kaupunkien yhteisenä palvelu- ja tiedonvälityspisteenä eri turvallisuustilanteissa. Tällöin tilannekeskus välittää turvallisuustilanteeseen vaikuttavaa saatavilla olevaa ennakkotietoa eri viranomaisilta kuntien päättäjille ja turvallisuudesta vastaaville avainhenkilöille.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Tavoitteena on, että johtamisjärjestelmä on mitoitettu vastaamaan alueellisia uhkia. Johtamisjärjestelmä suunnitellaan siten, että onnettomuuksiin voidaan hälyttää aina tehtävän edellyttämä johtamisvalmius lähimmän ja tarkoituksenmukaisimman vasteen mukaisesti. Eri johtamistasojen osaamista kehitetään siten, että alemman tason johtohenkilö kykenee käynnistämään ylemmän tason johtamistoimet, kunnes seuraavan johtamistason henkilö on kohteessa tai muuten tavoitettu. Pelastustoiminnan johtamisen suorituskykyvaatimukset on määritelty yhteistyössä Uudenmaan pelastuslaitosten kanssa.

Pelastuslaitoksen tulee kyetä perustamaan tilanteen aikainen johtokeskus. Suurissa onnettomuustilanteissa johtokeskuksia voi olla tarpeen perustaa usealle johtamistasolle. Johtokeskus toimii johtopaikkana muun muassa laajoissa ja pitkäaikaisissa onnettomuuksissa, kuten luonnononnettomuuksissa, tai niihin varautumisessa. Pelastuslaitoksen johtokeskustoimintojen suunnittelussa otetaan huomioon myös ensihoito- ja ensivastevalmiuden ylläpito.

Uudenmaan pelastuslaitosten riskianalyysin perusteella on havaittu, että suuronnettomuuksien ja häiriötilanteiden riski on aiempaa korkeampi. Toteutuessaan ne haastavat Uudenmaan pelastuslaitosten suorituskyvyn. Uudenmaan pelastuslaitoksille suunnitellaan ja rakennetaan yhteinen pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä, joka on mitoitettu vastaamaan uhkakuvia. Johtamisjärjestelmällä on oltava valmius pitkäkestoiseen johtamistoimintaan yhteiskunnan johtamistoimintaan yhteiskunnan häiriötilanteissa, suuronnettomuustilanteissa sekä kyky johtaa kaikkia alueelle muodostettavia pelastusmuodostelmia. Uudenmaan alueen tukitoiminnot on turvattava siten, että pelastuslaitosten perustehtävien ja -toimintojen jatkuvuus on turvattu kaikissa tilanteissa.

Uudenmaan pelastuslaitosten yksi yhteisistä avaintavoitteista kaudella 2014-2020 on ollut suuronnettomuuksiin liittyvän suorituskyvyn parantaminen. Tätä varten vuonna 2019 käynnistettiin projekti, jonka tavoitteena on Uudenmaan pelastuslaitosten yhteinen, jatkuvasti toiminnassa oleva johto- ja tilannekeskus sekä siihen liittyvät yhdenmukaiset toiminnot koko alueella. Valmistelussa on mukana lisäksi sisäministeriön pelastusosasto.

Palvelutasopäätöskaudella suunnitellaan Uudenmaan pelastuslaitosten yhteisen johtokeskuksen käyttöönottoa, joka aloittaessaan korvaa vain osan nykyisen tilannekeskuksen toiminnoista. Tämä edellyttää nykyisen tilannekeskuksen osalta toimintojen suunnittelua, yhteensovittamista ja uudelleen organisointia palvelutasopäätöskauden aikana. Erityisesti on ratkaistava, miten tilannekeskuksen toiminta jatkossa järjestetään muiden kuin pelastustoiminnan ja ensihoidon johtamisen tukitehtävien osalta. Uudelleen organisointia vaativia toimintoja ovat muun muassa vaihdepalvelut, asiakaspalvelu sekä pelastuslaitoksen yleisen sähköpostin käsittely.

Uudenmaan pelastuslaitosten yhteisen johtokeskuksen käyttöönotolla tulee olemaan vaikutuksia henkilöstöön ja toimintojen uudelleen organisointiin. Muun muassa päivystävän päällikön varallaolo tulee poistumaan sekä tilannekeskuksen henkilöstöä siirtynee johtokeskuksen tehtäviin. Muutoksella voi olla myös vaikutuksia päivystävien palomestarien työpisteisiin ja tehtävänkuviin. Mahdolliset henkilöstövaikutukset otetaan huomioon henkilöstösuunnitelmassa.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Ylläpidetään riskien ja uhkien vaatimaa johtamisjärjestelmää yhteistyössä naapuripelastuslaitosten kanssa.
- ✓ Ylläpidetään tilannekeskuksen toiminta ja suorituskyky vähintään nykyisellä tasolla ennen Uudenmaan pelastuslaitosten johtokeskuksen käyttöönottoa.
- ✓ Tilannekeskuksen toimintojen yhteensovittaminen ja uudelleen organisointi on valmis ennen Uudenmaan yhteisen johtokeskuksen käyttöönottoa.
- ✓ Suunnitellaan Uudenmaan pelastuslaitosten Helsinkiin sijoittuvaa yhteistä johtokeskusta ja varaudutaan sen käyttöönottoon.
- ✓ Päivitetään pelastustoiminnan johtamisjärjestelyt yhteisen johtokeskuksen käyttöönoton yhteydessä.

3.2.5 PELASTUSTOIMINNAN TOIMINTAVALMIUSAIKA

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Pelastustoiminnan toimintavalmiusajalla tarkoitetaan sitä aikaa, joka alkaa siitä, kun ensimmäinen pelastusyksikkö vastaanottaa hälytyksen ja päättyy siihen, kun pelastusryhmä aloittaa tehokkaan pelastustoiminnan. Toimintavalmiusaika pitää siis sisällään lähtöajan, ajoajan sekä kaluston selvittämiseen kuuluvan ajan.

Asiakkaan avunsaantiaikaan vaikuttaa lisäksi se, kuinka nopeasti onnettomuus havaitaan, kuinka nopeasti hätäkeskus käsittelee hätäpuhelun ja hälyttää pelastusyksiköt sekä kuinka haastavasti tavoitettavissa onnettomuuskohde on.

Aluehallintovirasto valvoo ensimmäisen pelastusyksikön saapumisaikaa onnettomuuspaikalle ja pelastustoiminnan toimintavalmiusajan toteutumista. Vähimmäistavoitteena on, että kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskiruudulle asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 % tehtävistä. Lisäksi pelastustoiminnan toimintavalmiusajan tulee täyttyä vähintään 50 % tehtävistä. Aluehallintoviraston tarkastelussa on mukana kaikki muut kiireelliset tehtävät paitsi ensivastetehtävät.

Toimintavalmiusohjeen mukaisesti palvelutasopäätöksessä tulee päättää tarkemmin ensimmäisen yksikön - ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoitteista. (SM12/2012) Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos on seurannut kiireellisten tehtävien täyttymistä riskiluokissa riskiluokkaa määrittävien onnettomuuksien sekä ensivastetehtävien osalta. Riskiluokkaa määrittäviä onnettomuuksia ovat rakennuspalot, rakennuspalovaarat, liikennevälinepalot, muut tulipalot, liikenneonnettomuudet, sortumat ja sortumavaarat, räjähdykset ja räjähdysvaarat, vaarallisten aineiden onnettomuudet ja kiireelliseksi luokitellut ihmisen pelastustehtävät.

Pelastuslaitos on edellisen palvelutasopäätöksen tavoitteiden mukaisesti laatinut vuonna 2017 selvityksen toimintavalmiusaikojen toteutumisesta ja toimenpide-ehdotuksista, joilla voidaan parantaa toimintavalmiutta tai

ylläpitää alueen riittävää turvallisuustasoa muilla toimenpiteillä. Selvityksessä havaittiin, että riittävien toimintojen kohdentamiseksi tarvitaan säännöllisempää toimintaympäristön, onnettomuuskehityksen ja onnettomuusselosteiden seurantaa ja analysointia. Parannettavaa havaittiin muun muassa onnettomuusselosteiden täyttämisessä, pelastusyksiköiden lähtöajoissa sekä liikenneonnettomuuksiin liittyen onnettomuuspaikan paikantamisessa.

Toimintavalmiusaika tiheään asutuissa kaupunkikeskuksissa viivästyy hieman suositusten ja ohjeiden mukaisista ajoista. Tiheään asutuilla alueilla onnettomuudet kuitenkin havaitaan usein aiemmin ja maallikkoapua on saatavilla varmemmin kuin harvaan asutulla alueella, jolloin on todennäköistä että henkilö- ja omaisuusvahingot jäävät pienemmiksi. Tiheämmän paloasemaverkoston ansiosta kaupunkikeskuksiin saadaan myös koottua suuremmat pelastustoiminnan muodostelmat ohjeita nopeammassa ajassa.

Vuodesta 2018 lähtien pelastuslaitos on seurannut säännöllisesti toimintavalmiusaikojen saavuttamista sekä muiden toimenpiteiden edistymistä. Aluehallintovirasto on laatinut valtakunnallisen peruspalveluiden arvioinnin vuodesta 2019. Siinä on tarkasteltu pelastustoiminnan nopean avun saannin toteutumista kiireellisissä pelastustehtävissä vuoden 2019 aikana ja verrattu tuloksia vuosiin 2017 sekä 2018. Selvityksen mukaan Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella on saatu hieman parannettua toimintavalmiusaikojen toteutumista ja vuonna 2019 saavutettiin juuri ja juuri vaadittava vähimmäistavoite. Silti alueellamme on edelleen riskiruutuja, joissa toimintavalmiusaikojen toteutuminen on haastavaa.

Pelastuslaitoksen palvelutasopäätöskaudelle 2014–2020 itselleen asettamia toimintavalmiusajan tavoitteita ei ole saavutettu. I riskiluokan alueilla ei ole saavutettu minään vuonna 80 % toimintavalmiusajan toteutumisen tavoitetta. Lisäksi haasteita on ollut muutamalla laajemmalla alueilla sekä useassa yksittäisessä riskiruudussa myös toimintavalmiusaikaohjeen mukaisen minimitavoitteen saavuttamisessa.

Kiireelliset II riskiluokan alueiden tehtävät on pystytty saavuttamaan 80 % tehtävistä toimintavalmiusaikaohjeen edellyttämissä määräajoissa. Pelastuslaitos on tunnistanut ne II riskiluokan alueet, joissa sopimuspalokunta saavuttaa asiakkaan ensimmäisenä yksikkönä. Avunsaantiaika pyritään pitämään ohjeiden mukaisina muun muassa tukemalla näiden II riskiluokan alueiden sopimuspalokuntien suorituskykyä ja lähtövalmiutta.

Vuoden 2017 selvityksen sekä Paloasemat 2035 -selvityksen perusteella on laadittu toteuttamissuunnitelma paloasemien sijoittamisesta toimintavalmiuden kannalta parempiin paikkoihin tai uusien paloasemien rakentamisesta sekä muista toimintavalmiutta ja turvallisuustasoa parantavista toimenpiteistä.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen ja alueen sopimuspalokuntien yksiköt hoitavat vuosittain noin 9 000 erilaista sammutus- ja pelastustehtävää. Kiireellisiä pelastustoiminnan tehtäviä on vuosittain noin 5400 ja kiireellisiä ensivastetehtäviä on noin 1500. Muita kuin kiireellisiä tehtäviä tapahtuu vuosittain noin 2000.

Liikenneonnettomuuksien osuus kiireellisistä tehtävistä on noin 17 %. Näiden tehtävien vähentämiseksi tarvitaan yhteistyötä muiden viranomaisten, kuten poliisin sekä liikenneturvallisuudesta ja -tekniikasta vastaavien viranomaisten ja alueen kuntien kanssa. Tulipalojen osuus kiireellisistä tehtävistä on ollut noin 15 %.

Kiireellisistä tehtävistä merkittävä osa on erilaisia tarkistus- ja varmistustehtäviä. Esimerkiksi automaattisen paloilmoittimen ilmoittamia tehtäviä on vuosittain noin 1300. Vuosien 2014–2020 aikana automaattinen paloilmoitin on keskimäärin ilmoittanut kuusi kertaa vuodessa tulipalosta ja noin 40 kertaa kyseessä on ollut rakennuspalovaara. Noin 89 % automaattisen paloilmoittimen kiireellisistä hälytyksistä on erheellisiä paloilmoituksia. Usein nämä hälytykset tapahtuvat kaupunkikeskuksissa, joissa onnettomuustiheys on muutenkin korkeampi ja lähin pelastusyksikkö voi todennäköisemmin olla sidottuna, mikä voi pitkittää asiakkaan avunsaantiaikaa.

Ensivastetehtävien määrät vaihtelevat vuosittain ja vaikka määrässä on ollut pientä laskua vuodesta 2019 lähtien, muodostavat ensivastetehtävät lähes viidenneksen alueemme kaikista kiireellistä tehtävistä ja näin sitovat osaltaan pelastusyksiköitä. Ensivastetehtävien osalta toteuttamisvastuu, tehtävien ohjeistus ja toimenpiteet tehtävien vähentämiseksi kuuluvat sairaanhoitopiirille. Pelastuslaitos ja sairaanhoitopiiri tekevät tiivistä yhteistyötä muun muassa ensivastetehtävistä aiheutuvien sidonnaisuuksien purkamiseksi.

Toimintavalmiusaikaohjeen mukaan riskiluokkien toimintavalmiusaikojen tavoitteet ovat seuraavat:

- I riskiluokka: ensimmäinen yksikkö tavoittaa onnettomuuspaikan hälytyksen saatuaan 6 minuutissa ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on 11 minuuttia
- II riskiluokka: ensimmäinen yksikkö tavoittaa onnettomuuspaikan 10 minuutissa hälytyksen saatuaan ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on 14 minuuttia
- III riskiluokka: ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 20 minuutin kuluessa hälytyksestä ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on 22 minuuttia
- IV riskiluokka: tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemmän ajan kuluessa kuin muilla riskiluokissa, mikäli pelastustoimintaa ei kyetä aloittamaan alle 40 minuutin kuluessa tulee kyseisillä alueilla kiinnittää erityistä huomioita asukkaiden omatoimiseen varautumiseen.

Valtakunnallinen minimitavoite toimintavalmiusaikojen suhteen on saavutettu. Pelastuslaitos ja aluehallintovirasto ovat tunnistaneet muutamia toimintavalmiuden kannalta haastavia alueita. Pelastuslaitoksen edellisessä palvelutasopäätöksessä asettama I riskiluokan toimintavalmiusaikojen toteutumisen 80 % tavoite ei ole realistinen pelastuslaitoksen tämänhetkisen paloasemaverkoston mahdollistamalla suorituskyvyllä. Tulevat tavoitteet on mitoitettu paremmin vastaamaan pelastuslaitoksen suorituskykyä ja niitä on verrattu samantyyppisten pelastuslaitosten toteutuneisiin toimintavalmiusaikoihin. Toimintavalmiusaikojen toteutumista verrattiin Varsinais-Suomen, Keski-Uudenmaan sekä Pirkanmaan pelastuslaitoksen toimintavalmiusaikoihin.

Sisäministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelman 2018–2021 mukaan pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika saa vuonna 2021 olla enintään 9:20. Sama tavoite on ollut vuodesta 2017 lähtien. Kuluneella palvelutasopäätöskaudella Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen ensimmäisen pelastusyksikön toimintavalmiusaika kiireellisissä tehtävissä koko pelastuslaitoksen alueella oli keskimäärin 8 minuuttia 26 sekuntia. Tavoitteena voidaan pitää, että kiireellisten tehtävien keskimääräinen toimintavalmius aika on 9:20 eli tällä hetkellä voimassa olevan valtakunnallisen vaikuttavuustavoitteen mukainen.

Kiireellisten tehtävien keskimääräiset toimintavalmiusajat kaudella 2014-2020 ovat olleet:

- I riskiluokassa 6:20
- II riskiluokassa 7:38
- III riskiluokassa 9:18
- IV riskiluokassa 13:11

Tavoitteena on, että toimintavalmiusaikojen seuranta ja analysointi on säännöllistä ja osa onnettomuuskehityksen seurannan toimenpiteitä. Toimenpiteitä toimintavalmiuden ylläpitämiseksi ja asiakkaiden avunsaannin kehittämiseksi sekä rakennetun ympäristön riittävän turvallisuustason ylläpitämiseksi tulee edelleen kehittää osana jatkuvaa suorituskyvyn suunnittelua ja ylläpitoa. Erilaisten onnettomuuksien vähentämiseksi ja etenkin erheellisten automaattisten paloilmoitusten vähentämiseksi tehtävää työtä tulee jatkaa, jotta pelastuslaitoksen toimintavalmius asiakkaiden avunsaannin kannalta kohdistuu todellisiin kiireellisiin pelastustehtäviin. Myös muita toimenpiteitä toimintavalmius- ja saavutettavuusaikojen eteen tulee aktiivisesti edistää yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Kaikkien kiireellisten pelastustoiminnan tehtävien ja ensivastetehtävien osalta tavoitetaan riskiluokat ensimmäisen yksikön ja pelastustoiminnan toimintavalmiusajan osalta seuraavasti:
  - I riskiluokan toimintavalmiusaikatavoite täyttyy 65 % tehtävistä
  - II riskiluokan toimintavalmiusaikatavoite täyttyy 85 % tehtävistä
  - III riskiluokan toimintavalmiusaikatavoite täytyy 90 % tehtävistä
- ✓ IV riskiluokan tavoitettavuutta seurataan ja haastaville alueille kohdennetaan tarpeen mukaan tukea esimerkiksi omatoimiseen varautumiseen.
- ✓ Toimintavalmiusohjeen mukaiset riskiruutukohtaiset tavoitteet toteutuvat vähintään ohjeen mukaisten vähimmäistavoitteiden mukaisesti 50 % kiireellisistä tehtävistä sekä ensimmäisen yksikön osalta että pelastustoiminnan osalta.
- ✓ Keskimääräinen toimintavalmiusaika minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä on kullakin hetkellä voimassa olevan valtakunnallisen vaikuttavuustavoitteen mukainen.

3.2.6 YHTEISTOIMINTA PELASTUSTOIMINNASSA

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Sujuva yhteistoiminta on keskeinen osa pelastuslaitoksen toimintavalmiutta ja se edesauttaa toiminnan kehittämistä, parantaa tiedonkulkua eri viranomaisten välillä sekä varmistaa häiriöttömän toiminnan päivittäisissä onnettomuuksissa sekä suuronnettomuuksissa ja häiriötilanteissa. Pelastuslaitos tekee yhteistyötä muiden pelastuslaitosten, viranomaisten sekä keskeisten toimijoiden kanssa. Yhteistyöstä on sovittu erilaisissa yhteistoimintasopimuksissa ja -muistioissa. Pelastuslaitos on laatinut tarpeelliset yhteistoimintasopimukset ja yhteistoimintamuistiot yhteistyötahojen kanssa SM:n asetuksen pelastustoimen suunnitelmista 1363/2018 mukaisesti. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksella ei ole laadittu kansainvälisen avun vastaanottamiseksi määritettyä Host Nation Support eli niin sanottua HNS -toimintamallia.

Valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun ja antamaan pyynnöstä virka-apua pelastuslain nojalla (46 §, 47 § ja 49 §). Lisäksi pelastusviranomainen voi pelastuslain 50 § mukaisesti antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Näistä tilanteista on sovittu yhteistyömuistioissa tai -sopimuksissa.

Pelastuslaitoksella on yhteistoimintaan ja avunantoon liittyvät sopimukset kaikkien naapuripelastuslaitosten kanssa (hälytysohjeen mukainen yhteistoiminta pelastustoiminnassa ja muu avunanto).

Pelastuslaitosten muusta kuin hälytysohjeen mukaisen avunannosta päättää päivystävä palomestari tai päivystävä päällikkö. Pääsääntöisesti avunanto koskee kokonaisia pelastustoiminnan muodostelmia johtajineen.

Pelastuslaitoksella on sopimukset pelastustoimintaan liittyvän virka-avun antamisesta ja pyytämisestä keskeisten yhteistoimintatahojen kanssa. Pelastustoimintaan liittyvän virka- ja asiantuntija-avun pyytämisestä päättää pelastustoiminnan johtaja. Pelastustoiminnan johtaja vastaa apua

antavan tahon työturvallisuudesta. Pelastuslaitoksen virka-avun antamisesta päättää pelastustoiminnan johtaja tai päivystävä päällikkö, pois lukien hälytysohjeen mukainen virka-apu.

Pelastuslaitoksen kansainvälisen avun pyytämisestä ja antamisesta päättää päivystävä päällikkö yhteistyössä sisäministeriön kanssa. Henkilöstön osallistuminen kansainvälisen pelastustoiminnan koulutuksiin on ollut satunnaista ja henkilöiden omaan kiinnostukseen perustuvaa, ja koulutuksiin osallistumista ei ole tarveharkintaisesti koordinoitu.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Erilaisia virka-aputehtäviä on keskimäärin 55 kertaa vuodessa ja muita avunantotehtäviä yli 600. Tavoitteena on, että yhteistyö pelastustoiminnassa on ennakoivaa ja suunnitelmallista, jotta onnettomuustilanteissa asiakkaat saavat mahdollisimman nopeaa ja tarkoituksenmukaista riippumatta siitä, mikä viranomainen johtaa tai osallistuu pelastustoimintaan. Tavoitteena on, että tarpeelliset yhteistoimintasopimukset ja -muistiot on laadittu keskeisten yhteistyötahojen kanssa ja ne ovat ajan tasalla. Yhteisiä toimintamalleja harjoitellaan säännöllisesti.

Pelastuslaitoksen tulee pystyä toimimaan myös harvemmin esiintyvien onnettomuuksien pelastustehtävissä. Tällaisia ovat muun muassa suuret tulvat ja muut luonnononnettomuudet, sortumat sekä poikkeuksellisen suuret maastopalot. Tällaisten erikoistilanteiden koordinointi ja pelastustoiminta vaatii päivittäisistä onnettomuuksista poikkeavaa suorituskykyä. Pelastuslaitoksen tulee myös varautua yhteistyössä alueen kuntien ja alueella toimivien järjestöjen kanssa pitkäkestoisiin onnettomuustilanteisiin, joissa pelastuslaitosten omien voimavarojen tueksi saapuu kansainvälistä pelastustoimen apua. Näiden tilanteiden hoitamiseksi tarvittavat suunnitelmat voivat osaltaan sisältyä pelastuslaitoksen suuronnettomuus-, yhteistoiminta- ja valmiussuunnitelmiin.

Kansainväliseen pelastustoimintaa koulutettujen henkilöiden osaaminen parantaa myös Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella tapahtuvien onnettomuuksien hallintaa. Pelastuslaitos kouluttaa henkilöstöä kansainvälisten koulutusten kautta tukemaan alueellista valmiutta. Henkilöstöä tuetaan osallistumaan kansainvälisiin koulutuksiin ja asiantuntijavaihtoihin. Koulutuksiin ja kansainvälisiin asiantuntijavaihtoihin osallistuminen on suunniteltua ja tavoitteellista.

Näiden erityistilanteiden varalta tarvitaan riittävä määrä koulutettua henkilöstöä sekä johtamisen varmistamiseksi että pelastustehtävien suorittamiseksi. Pelastuslaitos rakentaa aktiivisesti yhteistä suorituskykyä Uudenmaan pelastuslaitosten kanssa vaativien tilanteiden varalle. Lisäksi tehdään tarvittavaa yhteistyötä muiden naapuripelastuslaitosten kanssa kansainvälisen avun vastaanottamisen velvoitteiden hoitamiseksi ja riittävän suorituskyvyn rakentamiseksi.

Tavoitteena on laatia toimintamalli kansainvälisen avun vastaanottamiseksi. Toimintamallin laadinnassa tukeudutaan Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen Palosuojelurahaston rahoituksella laadittavaan HNS-toimintamalliin. Tarkoituksena on laatia Uudenmaan alueelle soveltuva toimintamalli yhteistyössä muiden Uudenmaan pelastuslaitosten kanssa. HNS-toimintamalli jalkautetaan ja koulutetaan henkilöstölle palvelutasopäätöksen voimassaoloaikana.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Tarkastetaan ja päivitetään tarvittavilta osin yhteistoimintasopimukset ja yhteistoimintamuistiot säännöllisesti yhteistyötahojen kanssa.
- ✓ Ylläpidetään yhteistoimintasopimusten ja -muistioiden edellyttämää suorituskykyä.
- ✓ Laaditaan ja koulutetaan kansainvälisen avun vastaanottamisen toimintamalli.
- ✓ Suunnitellaan ja toteutetaan henkilöstön osaamisen kehittäminen ja riittävän suorituskyvyn rakentaminen kansallisiin vaativiin erityistilanteisiin ja kansainväliseen pelastustoimintaan osallistumiseen yhteistyössä naapuripelastuslaitosten kanssa.

3.2.7 TOIMINTAVALMIUS HÄIRIÖTILANTEISSA JA POIKKEUSOLOISSA

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Häiriötilanne tarkoittaa uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Häiriötilanteita voi esiintyä niin normaalioloissa kuin poikkeusoloissakin. Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä ja valmius häiriötilanteisiin perustuu päivittäiseen valmiuteen, jota vahvennetaan ja laajennetaan tarpeen mukaan.

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen johtokeskuksen työjärjestyksessä on määritetty muun muassa toimenpiteet, henkilöt, roolit sekä järjestelmät tilannekuvan ylläpitoon häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tehtävien johtamisen tukemiseksi. Työjärjestyksessä otetaan huomioon myös tilanteet, joiden johtaminen edellyttää yhteistyötä muiden pelastustoimintaan osallistuvien kanssa.

Poikkeusoloja ovat valmiuslaissa ja puolustustilalaissa säädetyt tilanteet, joiden hallitseminen ei ole mahdollista viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin. Pelastuslain mukainen toiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että se on mahdollista myös valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa. Pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa. Poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmistelut sekä muut toimenpiteet mahdollisimman häiriöttömän toiminnan varmistamiseksi on suunniteltu pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmassa.

Väestönsuojelulla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden suojaamista ja pelastustoimintaa poikkeusoloissa sekä niihin varautumista. Pelastustoimintaan liittyvät keskeisimmät väestönsuojelutoimenpiteet ovat väestön varoittaminen, suojautumisen johtaminen ja evakuointivalmiuden ylläpito. Väestönsuojelumuodostelmien ylläpitämisestä ja suojelupiirien lohkojaosta on luovuttu. Evakuointisuunnitelma on osin vanhentunut. Valtakunnallinen

ohje suurten väestönsiirtojen ja evakuoinnin suunnittelusta on päivityksessä ja Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen evakuointisuunnitelma tullaan päivittämään ohjeen mukaisesti valmiussuunnitelmaan. Pelastuslaitoksen väestönsuojelumuodostelmat koostuvat normaaliolojen pelastustoiminnan muodostelmista. Kuntien organisaatioihin perustettuja väestönsuojelumuodostelmia voidaan tarvittaessa käyttää pelastuslaitoksen tukena tai niitä voidaan muutoin käyttää tukemaan pelastustoimintaa.

Pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien henkilövaraukset päivitetään säännöllisesti. Paloasemien ja pelastustoiminnan materiaalisen varautumisen suorituskykyvaatimus on normaalioloissa määritelty 72 tuntiin. Pitkäkestoisten häiriötilanteiden ja poikkeusolojen suorituskyky on määritelty valmiussuunnitelmassa.

Yhteistoimintaa kuntien, viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa on suunniteltu ja harjoiteltu säännöllisesti. Tarvittavat yhteistoimintamuistiot ja sopimukset on laadittu. Väestönsuojelutilanteessa viranomaisyhteistyö tiivistyy entisestään.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Tavoitteena on, että pelastuslaitoksen toimintojen jatkuvuus on turvattu siten, että henkilöstö, paloasemat ja kalusto ovat toimintakykyisiä myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Pelastuslaitoksen varautuminen perustuu riskien ja uhkien arviointiin. Arvioinnissa otetaan huomioon sekä kansallisten että alueellisten uhkien vaikutukset.

Poikkeusoloissa varaudutaan toimimaan pitkäkestoisesti täysvalmiudessa, mikä mahdollistetaan muun muassa valmiuslain nojalla käyttöön saatavilla muutoksilla henkilöstön palvelussuhteiden ehtoihin. Myös sopimuspalokuntahenkilöstön pitkäkestoinen käytettävyys pyritään varmistamaan. Pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien henkilövaraukset pidetään ajan tasalla. Muun kuin pelastustoimintaan tai ensihoitoon kuuluvan henkilöstön tehtävät suunnitellaan ja kohdennetaan tukemaan pelastustoimintaa ja ensihoitoa.

Pelastustoimintaan liittyvät normaaliolojen toimivaltuudet ovat lähtökohtaisesti riittävät myös poikkeusoloihin. Poikkeusolojen toimivaltuuksien käytöstä on perustettu valtakunnallinen työryhmä. Seurataan työryhmän valmistelua ja päivitetään valmiussuunnitelmaa tarpeen mukaan.

Huoltovarmuus otetaan huomioon hankinnoissa ja sopimuksissa myös häiriötilanteiden ja poikkeusolojen osalta. Valtakunnallinen työryhmä on valmistelemassa pelastustoiminnan suunnitteluperusteet suorituskykyvaatimuksille polttoaineen saannin varmistamiseksi.

Pelastuslaitos huolehtii vastuullaan olevien väestönsuojelutehtävien suunnittelusta ja etukäteen tapahtuvista valmisteluista. Väestönsuojelun organisointi tulee päivittää pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmaan. Organisointi suunnitellaan normaaliolojen varautumisen pohjalta.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Valmiussuunnitelma on ajan tasalla, sitä tarkastetaan säännöllisesti ja päivitetään vastaamaan riskejä ja uhkia.
- ✓ Pelastustoiminnan häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtamisjärjestelmä ja voimavarat perustuvat päivittäiseen valmiuteen, jota vahvennetaan ja laajennetaan tarpeen mukaan.
- ✓ Pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien henkilövaraukset päivitetään säännöllisesti.
- ✓ Paloasemakohtaiset valmiudet toimia myös pitkäkestoisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on suunniteltu.
- ✓ Ylläpidetään ja kehitetään paloasemien ja pelastustoiminnan materiaalista varautumista suorituskykyvaatimusten perusteella.

3.3 PELASTUSTOIMINNAN ERITYISPIIRTEET

Pelastustoiminnan erityispiirteissä kuvaan ne keskeiset sammutus- ja pelastustehtäviin liittyvät toiminnot, joista tulee säädösten mukaan päättää tarkemmin. Ohje palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta ohjaa päättämään muun muassa pelastussukellustoiminnan järjestelyistä, öljyntorjunnan voimavaroista sekä väestön varoittamisen järjestelyistä. Alueen riskien ja uhkien perusteella kuvataan ne toiminnot, joihin tulee erityisesti varautua ja mitoittaa pelastustoiminnan suorituskykyä.

3.3.1 PELASTUSSUKELLUS- JA PINTAPELASTUSVALMIUS

Pelastussukelluksella tarkoitetaan savu-, kemikaali- ja vesisukellusta. Lisäksi tässä yhteydessä käsitellään pintapelastusta. Pelastussukelluksen suorituskyky pitää sisällään henkilöstön, henkilöstön kelpoisuuden ja osaamisen sekä tarkoituksen mukaiset varusteet ja kaluston. Pelastussukeltajien kelpoisuus koostuu riittävästä terveydentilasta, fyysisestä toimintakyvystä, koulutuksesta ja harjoittelusta. Pelastussukellukseen osallistuvan henkilöstön kelpoisuutta testataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Savusukelluksella tarkoitetaan paineilmahengityslaitteiden ja asianmukaisten suojavarusteiden avulla tehtävää sammutus- ja pelastustyötä, joka edellyttää tunkeutumista palavaan ja rajattuun sisätilaan, jossa on savua. Palavan rakennuksen katolla tapahtuva työskentely paineilmahengityslaitetta käyttäen rinnastetaan savusukellukseen. Pelastuslaitoksen pelastustoiminnan päätoiminen henkilöstön ja sivutoiminen henkilöstö ylläpitää savusukellusvalmiutta koko toiminta-alueella kaikissa pelastusyksiköissä. Lisäksi riskianalyysin ja palokuntasopimusten perusteella määritellään ne sopimuspalokunnat, joilla on savusukellusvalmius.

Kemikaalisukelluksella tarkoitetaan vaarallisen aineen onnettomuuksissa välittömän vaaran alueella tehtäviä tiedustelu-, pelastus-, torjunta- tai muita vastaavia tehtäviä, jotka edellyttävät paineilmahengityslaitteen ja soveltuvan kemikaalisuojapuvun käyttöä. Vaarallisiksi aineiksi luokitellaan aineet, jotka räjähdys-, palo- tai säteilyherkkyytensä, myrkyllisyytensä, syövyttävyytensä tai muun ominaisuuden takia saattavat aiheuttaa vahinkoa ihmisille,

omaisuudelle tai ympäristölle. Vaarallisten aineiden torjunnasta käytetään myös kansainvälisesti lyhennettä CBRNE. CBRNE-uhkilla tarkoitetaan vaarallisiin aineisiin liittyviä onnettomuusuhkia sekä kyseisten aineiden käyttöä vahingolliseen toimintaan, jolla tavoitellaan merkittävää fyysistä tai yhteiskunnallista vahinkoa. Kemikaalisukellusvalmiutta ylläpidetään kaikissa pelastuslaitoksen pelastusyksiköissä ja lisäksi yhdellä sopimuspalokunnalla on vaarallisten aineiden ja kemikaalien puhdistuslinjavalmius. Edellisen kauden tavoitteiden mukaisesti on luotu valmius vaarallisten aineiden vuoksi saastuneiden henkilöiden ja varusteiden puhdistamiseksi yhteistyössä eri yhteistyötoimijoiden sekä naapuripelastuslaitosten kanssa.

Vesipelastustoiminta jakaantuu vesisukellustoimintaan ja pintapelastukseen. Vesisukelluksella tarkoitetaan tehtäviä, jotka edellyttävät vesisukelluslaitetta ja –varustusta ihmisen sekä omaisuuden pelastamiseksi ja ympäristövahinkojen torjumiseksi. Vesisukellusta ovat myös virka-apusukellukset sekä vesisukellustaitojen ylläpitämiseksi tapahtuvat harjoitukset. Pintapelastuksella tarkoitetaan veden pinnalta tai välittömästi pinnan alta ilman vesisukelluslaitetta tehtävää ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista ja vahingon torjuntaa

Vesisukellusvalmiutta ylläpidetään pelastustoimen alueella erikseen määritetyillä pelastuslaitoksen paloasemilla. Pelastuslaitoksen pelastustoiminnan päätoiminen henkilöstö ylläpitää pintapelastusvalmiutta koko toiminta-alueella kaikilla paloasemilla. Lisäksi Tenholassa sivutoimisella henkilöstöllä on pintapelastusvalmius. Riskianalyysin sekä palokuntasopimusten perusteella määritellään lisäksi ne sopimuspalokunnat, joilla on pintapelastusvalmius.

Vesisukellusvalmiutta on ylläpidetty I-tason vesisukeltajilla seuraavilla paloasemilla:

- Niittykummussa vähintään 2 sukeltajaa
- Kirkkonummi, Lohja ja Tammisaari vähintään 1 sukeltaja

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Pelastuslaitoksen alueella tapahtuu vuosittain erilaisia tulipaloja keskimäärin 840. Näistä rakennuspaloja ja rakennuspalovaaroja on vuodessa keskimäärin 340, joista 140 edellyttää savusukeltamista.

Tavoitteena on ylläpitää vähintään nykyistä savusukellusvalmiutta koko pelastuslaitoksen alueella. Ensimmäisenä kohteessa olevien pelastusyksiköiden minimivahvuus on 1+3 savusukellusvalmiudella.

Asiakkaiden tarkoituksenmukaisen avunsaannin varmistamiseksi, tulipalojen jälkivahinkojen pienentämiseksi sekä sammutus- ja pelastustoiminnan tehostamiseksi ja työturvallisuuden parantamiseksi tavoitteena on ottaa käyttöön ja edelleen kehittää pelastusyksikön ensitoimenpiteitä täydentäviä sammutusmenetelmiä. Näitä perinteisiä sammutusletkuselvityksiä kevyempiä sammutusmenetelmiä voidaan hyödyntää etenkin laajoissa kohteissa tai muutoin hankalasti saavutettavissa olevissa, joissa selvitysmatkat ovat pitkiä. Uudet menetelmät voivat osaltaan parantaa myös haja-asutusalueiden asiakkaiden avunsaantia ja turvallisuustasoa. Haja-asutusalueilla ensimmäinen kohteeseen saapuva pelastusyksikkö voi olla yksikkö, jossa ei ole välineistön tai miehistön osalta toimintavalmiutta perinteiseen sammutus- ja savusukellustoimintaan. Tavoitteena on myös tukea ensimmäisenä onnettomuuskohteessa olevien sopimuspalokuntien kykyä huolehtia toimintavalmiudestaan ja parantaa sammutus- ja savusukellusvalmiuttaan.

Kemikaalisukellustehtäviä on keskimäärin neljä kertaa vuodessa. Vaarallisten aineiden onnettomuuksia tapahtuu keskimäärin 20 kertaa vuodessa. Räjähdysonnettomuuksia tai -vaaratilanteita tapahtuu muutamia kertoja vuodessa. Pelastuslaitoksen alueella on kahdeksan kohdetta, joissa käsiteltävien kemikaalien tai räjähteiden määrä on niin suuri, että siitä aiheutuu suuronnettomuuden vaara. Näiden kohteiden lisäksi alueella on useita pienempiä kemikaalikohteita. Lisäksi vaarallisia aineita kuljetetaan maanteillä ja rautateillä. Sekä pelastuslaitos että toiminnanharjoittajat varautuvat suuronnettomuusvaaraan ja toiminnanharjoittajien tulee aktiivisesti pyrkiä ennaltaehkäisemään onnettomuus- ja vaaratilanteiden syntyminen.

Tavoitteena on ylläpitää vähintään nykyistä päätoimisen henkilöstön kemikaalisukellusvalmiutta. Tavoitteena on lisäksi pitää yllä ja kehittää vaarallisten aineiden vuoksi saastuneiden henkilöiden ja varusteiden puhdistamisvalmiutta yhteistyössä eri toimijoiden sekä naapuripelastuslaitosten kanssa. Sopimuspalokuntien osalta mahdollinen vaadittava vaarallisten aineiden ja kemikaalien torjunnan suorituskyky määritellään palokuntasopimuksissa.

Pintapelastustehtäviä on noin 20 vuodessa ja vesisukellusvalmiutta tarvitaan noin 7 kertaa vuodessa. Alueen pitkän merenrannan ja järvien runsaan lukumäärän vuoksi tulee pitää yllä vähintään nykyistä vesi- ja pintapelastusvalmiutta. Tavoitteena on ylläpitää vesisukellusvalmiutta kaikilla pelastuslaitoksen päivystysalueilla. Pelastuslaitoksen Ohjeessa vesipelastuksesta määritellään tarkemmin riittävä vesisukeltajien määrä ja sijoituspaikka. Pintapelastusvalmiutta ylläpidetään pää- ja sivutoimisen henkilöstön toimesta kaikilla paloasemilla ja lisäksi palokuntasopimuksissa määritettyjen sopimuspalokuntien kanssa.

Pelastussukellusvalmiuden ylläpito edellyttää henkilöstön hyvää toimintakykyä. Pelastussukellusvalmiutta on kyetty ylläpitämään palvelutasopäätöksen mukaisesti koko pelastustoimen alueella edellisen palvelutasopäätöskauden aikana. Henkilöstön keski-iän nousun perusteella on tunnistettu, että tulevalla palvelutasopäätöskaudella on tarpeen keskittää voimavaroja henkilöstön riittävän toimintakyvyn ylläpitämiseksi.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Pelastustoiminta järjestetään siten, että savusukellustoiminta kyetään käynnistämään I riskiluokan alueilla 11 minuutin kuluessa, II riskiluokan alueilla 14 minuutin kuluessa, III riskiluokan alueilla 22 minuutin kuluessa sekä IV riskiluokkien alueilla 40 minuutin kuluttua hälytyksen vastaanottamisesta vähintään 50 % kiireellisistä tehtävistä.
- ✓ Kemikaalisukellusvalmiutta ylläpidetään koko toiminta-alueella pelastuslaitoksen pelastusyksiköissä.
- ✓ Pelastuslaitos ylläpitää välitöntä vesisukellusvalmiutta riskianalyysien ja onnettomuuskehityksen perusteella kaikilla päivystysalueilla.
- ✓ Pelastustoiminnan päätoiminen ja sivutoiminen henkilöstö ylläpitää pintapelastusvalmiutta kaikissa pelastusyksiköissään.
- ✓ Sopimuspalokuntien savusukellus- ja pintapelastusvalmiudesta sovitaan palokuntasopimuksissa toimintaympäristön vaatimukset huomioiden.

3.3.2 ÖLJYNTORJUNTA

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Pelastuslain 27 § mukaan alueen pelastustoimi vastaa muun muassa pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä. Öljyntorjunta on pelastuslain 32 § mukaan yksi pelastustoiminnan tehtävistä. Laki öljyvahingon torjunnasta 1673/2009 on kumottu ja öljyntorjuntaa koskevat kirjaukset siirrettiin 1.1.2019 alkaen pelastuslakiin 379/2011.

Pelastuslaitos vastaa omalla alueellaan varautumisesta öljyvahingon torjuntaan maalla, rannikolla ja saaristossa. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen öljyntorjunnan suorituskyky on rakennettu yhteistyössä naapuripelastuslaitoksen, yhteistyöviranomaisten sekä palokuntasopimuksissa määritettyjen sopimuspalokuntien kanssa.

Pelastuslaitoksen aluskalusto, öljyntorjuntapuomit ja muu torjuntakalusto soveltuu merellä ja sisävesillä tehtävään öljyntorjuntaan, öljylautan rajaamiseen ja öljyn keräämiseen. Kalusto on sijoitettuna meren ja sisävesien lähistöllä oleville pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien paloasemille sekä kuuteen öljyntorjuntavarastoon. Varastot sijaitsevat Hangossa, Tammisaaressa (Raaseporissa), Lohjalla, Kirkkonummella sekä Espoon keskuspaloasemalla.

Pelastuslaitos on järjestänyt maalla tapahtuvan öljyntorjunnan siten, että öljynvuoto pystytään tukkimaan, öljyn leviäminen pystytään estämään ja öljy kyetään keräämään talteen. Maaöljyvahinkojen torjuntaa soveltuva kalusto on hajasijoitettu torjuntatoimenpiteiden nopeuttamiseksi pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien asemille sekä pelastusyksiköihin. Jokainen pelastusyksikkö, on varustettu öljyntorjunnan ensitoimenpiteitä varten. Maaöljyvahinkojen torjuntakalustoa on lisäksi varastoissa, siirrettävissä konteissa ja öljyntorjuntaperäkärryissä.

Pelastuslaitoksen öljyntorjunta-alukset on sijoitettu tasaisesti koko pelastustoimen alueelle. Suurimmat alukset vaativat miehistöltä asianmukaisen pätevyyskirjan sekä riittävän määrän harjoitusta ja koulutusta vuosittain, jotta aluksilla voidaan operoida turvallisesti eri vuorokauden aikoina ja erilaisissa sääolosuhteissa. Harjoituksia seurataan ja veneenkuljettajat nimetään vuosittain.

Pelastuslain 47 § velvoittaa alueen pelastustoimea laatimaan onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Pelastuslaitoksen öljyntorjunta on järjestetty öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman ja sen liitteiden sekä täydentävien suunnitelmien mukaisesti. Suunnitelmassa on päivitystarpeita. Pelastuslaitos on laatinut ennakkopuomitussuunnitelman rannikon ja saariston suojaamiseksi. Tärkeiden pohjavesialueiden suojelemiseksi ja torjuntatoimien tehostamiseksi on laadittu erillisiä kohdesuunnitelmia. Pelastuslaitoksen vene- ja aluskalustoa on uusittu voimassa olevan palvelutasopäätöksen aikana sekä parannettu torjuntakalustoa niin vesistössä kuin maalla tapahtuvan öljyvahingon torjuntaan.

Alueen kunnat vastaavat jälkitorjunnasta alueellaan. Kunnat ovat nimenneet jälkitorjunnasta vastaavan viranomaisen. Kuntien eri viranomaiset ja laitokset osallistuvat tarvittaessa öljyvahinkojen torjuntaan suunnitelman mukaisesti.

Rajavartiolaitos vastaa pelastustoiminnasta Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä tapahtuneissa alusöljyvahingoissa ja aluskemikaalivahingoissa sekä sovittaa yhteen siihen varautumista. Rajavartiolaitoksen johdolla laaditaan merialueella tapahtuvaa alusöljyvahinkojen ja aluskemikaalivahinkojen pelastustoimintaa koskevat suunnitelmat. Pelastuslaitos ja Rajavartiolaitos ovat laatineet yhteistoimintamuistion, joka sisältää myös öljyntorjunnan. Yhteistyö Rajavartiolaitoksen kanssa on nykyään tiivistä ja yhteistä toimintavalmiutta pidetään yllä yhteisillä harjoituksilla.

Pelastuslaitosten, Rajavartiolaitoksen, valtion ja yhteistyötahojen torjuntayksiköiden tulee yhdessä pystyä pysäyttämään suuren öljylautan eteneminen mereltä rannikolle ja keräämään öljy talteen puomituksista. Rannikon ja saariston ranta-alueiden öljyntorjunnan varalle pelastuslaitos on myös kehittänyt torjuntakalustoaan, suunnitelmiaan ja harjoitellut

yhteistoimintaa myös vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. Vapaaehtoinen öljyntorjunta on kansalaistoimintaa, joka tukee viranomaisten työtä öljyyntyneiden rantojen ja eläinten puhdistamiseksi ja suojelemiseksi.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Suomessa tapahtuu joka vuosi noin 2000 öljyvahinkoa. Suurin osa öljyvahingoista on pieniä maa-alueella tapahtuvia päästöjä, kuten liikennevälineistä ja työkoneista vuotavaa poltto- tai voiteluainetta. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella eri suuruisia öljyvahinkoja tapahtuu keskimäärin 170 kertaa vuodessa, suurin osa näistä vahingoista on pieniä öljypäästöjä. Valtaosa vahingoista on vuosien 2014–2020 aikana tapahtunut muilla kuin pohjavesialueilla. Pelastuslaitoksen alue käsittää 2857 km2 merialuetta, 359 km2 sisävesialuetta ja rannikon pituus on 139 km. Alueella sijaitsee kuusi kaupallisen merenkulun satamaa ja merialueen läpi kulkee 10 väylää. Maa-alueilla liikenne, teollisuus ja varastointi aiheuttavat riskin öljyvahingolle.

Pelastuslaitoksen suorituskyky perustuu voimassa oleviin ohjeistuksiin ja riskianalyysiin. Pelastuslaitos varautuu osaltaan torjumaan öljyä suuronnettomuustilanteessa, jossa onnettomuuden seurauksena Suomenlahteen voi vapautua pahimmillaan kymmeniä tuhansia tonneja öljyä. Merellä tapahtuvan öljyntorjuntavalmiuden suunnitteluperustana on Suomenlahdella tapahtuvan 30 000 tonnin öljyonnettomuuden torjunta. Pienten- ja keskisuurten öljyvahinkojen varalta pelastuslaitoksen päivittäisorganisaatio on varustettu riittävin torjuntakalustoin.

Nykyinen öljyntorjunnan suorituskyky on riittävä päivittäisonnettomuuksien hoitamiseksi, mutta torjuntakaluston kehittämistä on jatkettava yhteistyössä naapuripelastuslaitosten kesken. Öljyntorjuntakaluston logistiikan parantamiseksi on kehitettävä kalustoa ja suunniteltava varastojen uudelleensijoittelu alueella. Pelastuslaitoksen öljyntorjunnan keräämiseen soveltuva aluskalustoa tulee uusia käyttöiän, kunnon ja investointisuunnitelmien mukaisesti vastaamaan öljyntorjunnan suorituskykyvaatimuksia.

Öljyntorjunta on osa pelastustoimintaa eli torjuntatoiminnan henkilöstövoimavarat ovat sama kuin pelastustoiminnan käytössä olevat henkilöstövoimavarat. Öljyntorjunnan suunnitteluun, kalustohankintoihin ja osaamisen kehittämiseen on tällä hetkellä käytössä 0,6 henkilötyövuotta. Öljyntorjunnan suunnitteluun, kalustohankintoihin, kaluston kunnossapitoon ja osaamisen kehittämiseen sekä toimintavalmiuden ylläpitämiseksi tarvitaan lisää henkilöstövoimavaroja.

Osaamisen kehittämiseksi ja toimintavalmiuden ylläpitämiseksi toteutetaan pelastustoiminnan henkilöstölle säännöllistä koulutusta ja harjoittelua. Veneenkuljettajat vaativat erityisen pätevyyden ja vuosittaisen harjoittelun, jonka perusteella kuljettajat nimetään vuosittain. Osana Uudenmaan pelastuslaitosten suuronnettomuuksiin ja vaativiin johtamistilanteisiin liittyvän suorituskyvyn parantaminen -avaintavoitteen saavuttamista tullaan tulevalla palvelutasopäätöskaudella vahvistamaan pelastustoiminnan päällystön osaamista laajamittaisen öljyntorjuntaoperaation johtamiseen liittyen.

Tavoitteena on, että pelastuslaitoksella on olemassa ajantasaiset tarvittavat yhteistoimintasuunnitelmat tai -muistiot eri toimijoiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Pelastuslaitos jatkaa tiivistä yhteistyötä Rajavartiolaitoksen kanssa järjestämällä yhteisiä harjoituksia ja koulutusta. Tavoitteena on kehittää ja lisätä Suomenlahden ja Saaristomeren pelastuslaitosten ja Rajavartiolaitoksen välistä yhteistyötä, erityisesti kaluston, harjoitusten ja toimintamallien osalta.

Pelastuslaitos on laatimassa yhteistoimintamuistiota vapaaehtoisen pelastuspalvelun (VAPEPA) kanssa. Tarkoituksena on, että tämä muistio ja yhteistoiminta kattaa yhteistyön erilaisten vapaaehtoisten öljyntorjunnan toimijoiden ja järjestöjen kanssa, kuten WWF ja Suomen Punainen Risti.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Päivitetään öljyntorjuntasuunnitelma.
- ✓ Ylläpidetään vähintään nykyinen suorituskyky.
- ✓ Kehitetään öljyntorjuntakalustoa, logistiikkaa ja varastoja erityisesti rantatorjunnan suorituskyvyn parantamiseksi.
- ✓ Suunnitellaan ja varmistetaan riittävät henkilöstövoimavarat öljyntorjunnan suunnitteluun, osaamisen kehittämiseen ja suorituskyvyn ylläpitämiseksi.
- ✓ Jatketaan torjuntakaluston kehittämistä sekä ylläpidetään aluskaluston osalta nykyinen suorituskyky uusimalla vanhimpia aluksia suunnitelman mukaisesti.
- ✓ Ylläpidetään ja tarvittaessa kehitetään yhteistoimintaa ja yhteisiä toimintamalleja eri toimijoiden välillä.
- ✓ Kehitetään yhteistoimintaa öljyntorjuntaan osallistuvien vapaaehtoisten järjestöjen (VAPEPA) kanssa.

3.3.3 VÄESTÖN VAROITTAMINEN JA ONNETTOMUUSVIESTINTÄ

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Pelastuslain 27 § mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä. Pelastuslaitoksen väestön varoittamisjärjestelyt muodostuvat onnettomuusviestinnästä, vaaratiedotteesta sekä väestöhälytinjärjestelmästä.

Onnettomuusviestintä pitää sisällään tapahtuneista onnettomuuksista tiedottamisen jatkotiedotteilla sekä mediatiedotteilla. Se voi pitää sisällään myös onnettomuuden vaikutuksille altistuneiden tai välillisesti alttiina olevien ihmisten ohjauksen ja neuvonnan.

Pelastuslaitoksen alueen kuntien keskustataajamiin ja suurimpien kuntien muillekin taajama-alueille on sijoitettu kiinteitä väestöhälyttimiä, jotka on tarkoitettu ulkona liikkuvan väestön varoittamiseen. Hälyttimien kuuluvuusalueiden ulkopuolella on käytetty liikkuvia hälyttimiä. Kiinteillä väestöhälyttimillä tavoitetaan noin 80 % kuntien ulkona liikkuvista asukkaista.

Väestöhälytinjärjestelmää hyödynnetään väestön varoittamiseen sellaisissa onnettomuuksissa ja uhkatilanteissa, jotka edellyttävät väestön sisälle suojautumista. Sotilaalliseen toimintaan liittyvissä poikkeusoloissa väestöhälytinjärjestelmää hyödynnetään myös väestön varoittamisessa ja väestönsuojiin suojaamisessa.

Yleisellä vaaramerkillä ja vaaratiedotteella varoitetaan väestöä heitä uhkaavasta, välittömästä vaarasta. Yleinen vaaramerkki annetaan ulkohälyttimien välityksellä tai taajamien ulkopuolella kulkuneuvoon asennetuilla liikkuvilla hälyttimillä.

Vaaratiedote on toimivaltaisen viranomaisen antama tiedote, jonka tarkoitus on varoittaa vaarallisesta tapahtumasta ja jolla annetaan suurella ihmismäärälle toimintaohjeita. Vaaratiedotteet julkaistaan aina radiossa ja viranomaisen päätöksestä myös televisiossa. Tiedotteet annetaan aina suomeksi ja ruotsiksi. Lisäksi vaaratiedote välitetään myös 112 Suomi -sovelluksessa ja hätäkeskuslaitoksen toimesta sosiaalisen median kanavissa.

Erilaiset sähköiset viestintäkanavat, mukaan lukien sosiaalinen media, ovat muuttaneet mediakenttää ja pelastuslaitoksen viestintäkanavia myös onnettomuusviestinnän osalta. Erilaisiin viestintätilanteisiin on laadittu ohjeita, ja pelastuslaitoksella on käytössä pääosin toimivat viestintäkäytännöt. Viestinnän eri osa-alueet ovat kuitenkin eri asiantuntijoiden vastuulla. Onnettomuustiedottaminen on yksi osa onnettomuusviestintää sekä pelastuslaitoksen viestinnän kokonaisuutta. Pelastustoiminnan johtaja vastaa onnettomuustiedottamisesta. Pelastustoiminnan johtajan pyynnöstä sekä voimassa olevien ohjeiden mukaisesti tilannekeskus tukee pelastustoiminnan johtajaa onnettomuustiedottamisessa.

Palvelutasopäätöskaudella 2014–2020 annettiin kerran yleinen vaaramerkki. Muuta väestön varoittamista tehdään keskimäärin kuusi kertaa vuodessa erilaisten sammutus- ja pelastustehtävien yhteydessä. Tilannekeskuksen kautta lähtee vuodessa keskimäärin 90 onnettomuustiedotetta. Pelastustoiminnan tehtävistä annetaan vuosittain jatkotiedotteita noin 630 kertaa.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Tavoitteena on, että pelastuslaitoksen alueen kiinteä väestöhälytinjärjestelmä väestön varoittamiseksi vaara- ja onnettomuustilanteessa on mitoitettu uhkien suhteen riittäväksi ja tarkoituksenmukaiseksi. Järjestelmällä tavoitetaan 80 % alueen ulkona liikkuvasta väestöstä. Kiinteää väestöhälytinjärjestelmää täydentäviä menetelmiä väestön varoittamiseksi tulee selvittää ja ottaa käyttöön tarpeen mukaan.

Riskianalyysissä on tunnistettu viestinnän merkityksen korostuminen. Ihmisten ja yhteisöjen tiedon tarve ja viestinnän nopeuden vaatimukset ovat kasvaneet. Pelastuslaitoksen on pysyttävä mukana viestinnän kehityksessä ja resursoitava riittävästi viestintään. Onnettomuusviestinnän tulee olla riittävän nopeaa ja tarjota asiakkaille luotettava viranomaistieto

onnettomuus- ja häiriötilanteissa. Pelastuslaitoksen tulee varmistaa riittävät viestinnän voimavarat ja huomioida palveluiden järjestämistapaan liittyvät muutospaineet. Pelastuslaitos tukeutuu vaaratiedottamisessa myös hätäkeskuslaitoksen tarjoamiin viestintäkanaviin, kuten 112 Suomi -sovellukseen ja sosiaalisen median kanaviin.

Onnettomuusviestinnän ohjeet ja suunnitelmat tulee päivittää ja viestintäkäytännöt tulee määritellä selkeästi. Onnettomuusviestintää kehitetään yhteistyössä Uudenmaan pelastuslaitosten kanssa.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Väestön varoittamisjärjestelyt rakentuvat onnettomuusviestinnästä sekä väestöhälytinjärjestelmästä.
- ✓ Ylläpidetään ja kehitetään kiinteisiin väestöhälyttimiin perustuvaa väestöhälytinjärjestelmää uhkien ja riskien perusteella ottaen huomioon väestömäärän kasvu.
- ✓ Ylläpidetään mahdollisuutta käyttää väestöhälytinjärjestelmää tilannekeskuksesta.
- ✓ Ylläpidetään ja kehitetään koulutuksella henkilöstön viestintäosaamista.

4 KUNTIEN VARAUTUMISEN TUKEMINEN

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Pelastuslain 27 § mukaan pelastuslaitos tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua, jos siitä on kunnan kanssa sovittu. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos tukee alueensa kuntien varautumista. Asiasta on sovittu kuntien välisessä Länsi-Uudenmaan pelastustoimen yhteistoimintasopimuksessa.

Pelastuslaitos tukee alueensa kuntien varautumista ja valmiussuunnittelua muun muassa yhteistyötapaamisilla, työpajoilla ja osallistumalla kuntien harjoituksiin. Pelastuslaitos on nimennyt yhteyshenkilöt tukemaan tarvittaessa kuntien johtoryhmiä suuronnettomuus- ja häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. Edellisellä palvelutasopäätöskaudella pelastuslaitos on tukenut alueensa kuntien varautumista tavoitteiden mukaisesti.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Kunnat ovat pelastuslaitokselle tärkeitä yhteistyötahoja häiriötilanteissa. Pelastuslaitoksen kuntien varautumisen tukemisella pyritään kehittämään sekä alueellista että kuntien omaa varautumista, sekä suunnitelmien ja toiminnan yhteensovittamista. Varautumisella ja etukäteisjärjestelyillä varmistetaan toimiva yhteistyö myös häiriötilanteissa.

Varautumisen ja valmiussuunnittelun tuen tavoitteet määritellään yhteistyössä kuntien kanssa. Kunnat ovat nimenneet säännöllistä yhteydenpitoa varten varautumisen yhteyshenkilöt.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Kuntien varautumisen tukemisen tavoitteet ja toteutus määritellään vuosittain yhteistyössä kuntien kanssa.
- ✓ Kuntien varautumisen tukemisen voimavaroiksi on osoitettu kaksi henkilötyövuotta, joihin sisältyvät sekä valmiussuunnittelun tukeminen että muu varautumisen tukeminen, kuten työpajoihin ja harjoituksiin osallistumisen voimavarat.

5 ENSIHOITOPALVELU

Palvelun kuvaus, nykytila ja edellisen kauden arviointi

Pelastuslaitoksen tuottama ensihoitopalvelu on järjestetty yhteistoimintasopimusten ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) päättämän ensihoidon palvelutasopäätöksen mukaisesti. Sairaanhoitopiiri ja pelastuslaitos arvioivat ja suunnittelevat yhteistyössä ensihoidon voimavaratarpeet. Henkilöstöä rekrytoidaan terveydenhuoltolain sekä sairaanhoitopiirin määrittämien kelpoisuus- ja osaamisvaatimusten mukaisesti.

Pelastuslaitos tuottaa Jorvin alueella sairaanhoitopiirin kanssa tehdyn yhteistoimintasopimuksen sekä ensihoidon palvelutasopäätöksen perusteella ensisijaisesti kiireellistä ensihoitopalvelua. Kiireettömistä D-riskin kansalaistehtävistä huolehtii yksityinen palveluntuottaja ja laitossiirtokuljetuksista vastaa HUS logistiikka. Yhteistoimintasopimuksen mukaisesti pelastuslaitos tuottaa tällä hetkellä Jorvin alueella ensihoidon kenttäjohtamispalvelut.

Lohjan ja Länsi-Uudenmaan sairaanhoitoalueilla pelastuslaitos tuottaa sekä kiireelliset että kiireettömät kansalaistehtävät. Ensihoidon kenttäjohtamispalvelut Lohjan ja Länsi-Uudenmaan sairaanhoitoalueilla tuottaa HUS. HUS logistiikka tuottaa laitossiirrot myös näillä alueilla.

Pelastuslaitos huolehtii sopimusten mukaisesti ensivastetoiminnasta alueella, ja ensivastetoimintaa kehitetään yhteistyössä sairaanhoitopiirin kanssa. Pelastuslaitoksen pelastusyksiköt osallistuvat ensivastetoimintaan koko alueella. Ensivastetoimintaa on tällä hetkellä 17 sopimuspalokunnalla.

Edellisellä palvelutasopäätöskaudella palveluiden tuottaminen laajeni kattamaan koko pelastuslaitoksen alueen. Ensihoitopalvelun kustannukset eivät sisälly pelastustoimen kustannuksiin.

Palvelun tavoitteet ja tarpeiden arviointi

Ensihoitopalveluiden tuottaminen on osa pelastuslaitoksen tavoitteellista toimintaa asiakkaan nopean ja monipuolisen avun varmistamiseksi. Asiakkaan saaman avun kannalta on hyödyllistä, että pelastustoiminnan henkilöstöllä on myös ensihoidollista osaamista ja suorituskykyä.

Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on jatkossakin turvata pelastustoimen ja ensihoidon tiiviin yhteyden tuoma synergiaetu. Paloasemaverkostoa suunniteltaessa ja kehitettäessä otetaan huomioon myös ensihoitopalvelujen tuottaminen. Sairaanhoitopiiri osallistuu paloasemaverkoston suunnitteluun yhteistoiminnassa pelastuslaitoksen kanssa.

Toimintaympäristön muutosten vaikutuksia palvelutarpeisiin analysoidaan jatkuvasti. Pelastuslaitos ja sairaanhoitopiiri tekevät tiivistä yhteistyötä alueen toimintaympäristön muutoksien arvioinnissa ja tarvittaessa tarkastetaan palvelun tuottamisen perusteita.

Ensihoitopalvelun tuottamisesta ja operatiivisesta johtamisesta sovitaan sairaanhoitopiirin ja pelastuslaitoksen välisessä yhteistoimintasopimuksessa. Ensihoitopalveluiden ja ensivastetoiminnan tarkemmat tavoitteet ja tarpeet määrittelee sairaanhoitopiiri palvelutasopäätöksessään ja yhteistoimintasopimuksissa.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Pelastuslaitos tuottaa ensihoitopalvelua yhteistoiminnassa sairaanhoitopiirin kanssa ensihoidon palvelutasopäätöksen ja yhteistoimintasopimusten mukaisesti koko alueella.
- ✓ Pelastuslaitos tuottaa sopimuksen mukaisesti ensivastetoimintaa koko alueella.

6 KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Palvelutasopäätöksen tulee sisältää suunnitelma palveluiden kehittämisestä. Kehittäminen kuuluu kiinteänä osana jokaisen pelastuslaitoksen asiantuntijan työhön ja lisäksi kehittämistä tehdään useissa eri verkostoissa, kuten Uudenmaan pelastuslaitosten kesken ja valtakunnallisissa kumppanuusverkoston alaisissa työryhmissä.

Kehittämissuunnitelmassa kuvataan sellaiset palvelutasoa koskevat päätökset, jotka aiheuttavat pelastuslaitoksella merkittävää voimavarojen tai toimintojen uudelleen kohdentamista tai kustannusvaikutuksia.

Palontutkinta ja onnettomuuskehityksen seuranta

Palontutkintaa ja onnettomuuskehityksen seurantaa varten laaditaan tarvittavat suunnitelmat, määritetään riittävät voimavarat ja toimintaa johdetaan aktiivisesti. Palontutkinnasta laaditaan jatkossa vuosittain suunnitelma, josta käy ilmi muun muassa palontutkinnan määrälliset ja laadulliset tavoitteet, henkilöstövoimavarat, käytettävät laitteet ja varusteet, tutkintaryhmän henkilöstön osaamisen ylläpito ja kehittäminen, tutkintatulosten hyödyntäminen pelastuslaitoksen kehittämisessä sekä yhteistoiminta muiden viranomaisten ja alueen toimijoiden kanssa. Palontutkintasuunnitelma laaditaan vuoden 2021 aikana ja suunnitelman mukainen toiminta käynnistetään vuoden 2022 aikana.

Palontutkinnan tulosten hyödyntämistä kehitetään yhteistyössä muiden Uudenmaan pelastuslaitosten kanssa HIKLU-palontutkintaohjeen mukaisesti. Keskeinen osa-alue kehittämisessä on palontutkintatapausten esittely koulutustilaisuuksissa ja palontutkinnan perusteella tehtyjen kehittämisehdotusten käsittely vastuuhenkilöiden kanssa.

Säännöllisesti toteutettava onnettomuuskehityksen seuranta käynnistetään vuoden 2021 aikana. Tämän osalta selvitetään yhteistyömahdollisuuden muiden Uudenmaan pelastuslaitosten kanssa. Onnettomuuskehityksen seurannan osalta määritellään seurattavat onnettomuustyypit ja seurannan määräväli sekä osoitetaan toimintaan riittävät henkilöstövoimavarat. Osana onnettomuuskehityksen seurantaa tulee myös aktiivisesti seurata toimintavalmiusaikojen tavoitteiden täyttymistä ja pitää yllä ajantasaista analyysia toimintaympäristön muutoksista ja seikoista, jotka osaltaan vaikeuttavat toimintavalmiusaikojen saavuttamista. Pelastustoiminnan tehtävien jälkeinen oman toiminnan arviointi suunnitellaan 2022 aikana ja suunnitelman mukainen toiminta käynnistetään vuoden 2023 aikana.

Öljyntorjuntavalmiuden valvonta

Öljyntorjuntavalmiuden valvonnan toteutus satamissa ja suurissa öljyvarastoissa suunnitellaan ja lisätään osaksi pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmaa vuoden 2020 aikana. Voimavarojen kohdentaminen ja osaamisen kehittäminen toteutetaan vuoden 2021 aikana. Vuodesta 2021 alkaen käynnistetään suunnitelman mukainen öljyntorjuntavalmiuden valvonta.

Torjuntavalmiutta valvotaan ja suorituskykyä kehitetään yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Toimintatapaa päivitetään tarvittaessa kokemusten perusteella.

Uudenmaan pelastuslaitosten johtokeskus ja tilannekeskustoimintojen uudelleen järjestelyn suunnittelu

Uudenmaan pelastuslaitosten johtokeskuksen kehittämisprojektin tavoitteena on suunnitella Uudenmaan alueen pelastuslaitosten yhteinen pelastustoiminnan johtokeskus. Projekti on suunniteltu päättyväksi vuoden 2022 loppuun mennessä, joten toteutuessaan yhteinen johtokeskus voisi aloittaa vuoden 2023 aikana. Aloitusajankohdasta tehdään erillinen päätös suunnittelun edetessä.

Projektiin liittyen Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen tilannekeskuksen toiminnot tulee suunnitella uudelleen ennen projektin päättymistä niiden tilannekeskuksen tehtävien osalta, jotka eivät liity pelastustoiminnan johtamiseen eikä pelastustoiminnan ja ensihoidon tehtävien tukemiseen.

Uudenmaan pelastuslaitosten yhteisen johtokeskuksen aiheuttamista henkilöstömuutoksista on tällä hetkellä vain alustavia suunnitelmia. Toteutuessaan Uudenmaan pelastuslaitosten johtokeskus tulee muuttamaan tilannekeskuksen henkilöstön tehtäviä, päivystävien päälliköiden varallaolojärjestelmää sekä mahdollisesti päivystävien palomestareiden tehtäviä. Nämä henkilöstövaikutukset tulee huomioida suunnittelun edetessä.

Kansainvälisen avun vastaanottamisen (HNS) -toimintamalli ja osallistuminen kansainväliseen pelastustoimintaan

Pelastuslaitoksen tavoitteena on tulevalla palvelutasopäätöskaudella kouluttaa henkilöstöä kansainvälisen pelastustoiminnan kursseilla. Näillä kursseilla hankittu osaaminen auttaa myös kansallisen ja alueellisen pelastustoiminnan vaativien erityistilanteiden ja suuronnettomuuksiin liittyvän suorituskyvyn ylläpitoa ja kehittämistä. Kansainvälisen avun vastaanottamisen niin sanottu HNS-toimintamalli on suunniteltu otettavaksi käyttöön viimeistään vuoden 2022 aikana. Tavoitteena on laatia HNS-toimintamalliin liittyvät suunnitelmat ja toimintaohjeet vuoden 2022 aikana ja hyödyntää niissä Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen toimintamallia ja ohjeistuksia, joiden on määrä valmistua vuoden 2020 aikana.

Kansainvälisen pelastustoiminnan suorituskykyä on tavoitteena rakentaa kouluttamalla vähintään kaksi henkilöä vuosittain Pelastusopiston kansainvälisen pelastustoiminnan peruskursseilla ja lisäksi mahdollisuuksien mukaan 1–2 henkilöä EU:n pelastuspalvelumekanismin koulutusohjelmassa. Edellä mainittujen kurssien avulla pystytään palvelutasopäätöskauden aikana luomaan riittävä valmius kansainvälisen avun vastaanottamiseksi sekä vaativien pelastustehtävien osaamisen luomiseksi.

Tavoitteena on, että HNS-toimintamalli on suunniteltu ja koulutettu vuoden 2022 aikana. Mallin laatimiseen, kouluttamiseen sekä kansainvälisen pelastustoiminnan osaamisen kehittämiseen on osoitettava riittävä työaika. Tavoitteena on mahdollisimman pitkälti hyödyntää olemassa olevia HNS-toimintamallia ja rakentaa suorituskykyä yhteistyössä muiden Uudenmaan pelastuslaitosten kanssa.

Toimintavalmiuden parantaminen asemaverkostoa kehittämällä

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen palvelutaso perustuu toimivaan paloasemaverkostoon. Pelastustoimen alueella on käytössä yhteensä 51 paloasemaa sisältäen myös sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön paloasemat. Väestönkasvu ja maankäytön tiivistyminen asettavat haasteen ylläpitää kattavaa ja tehokasta paloasemaverkostoa ja vaikutta-

vat siten asiakkaan avunsaantiaikaan. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen laatimassa selvityksessä paloasemien sijoittamiseksi vuoteen 2035, paloasemaverkkoon vaikuttavia asioita tarkastellaan aluerakennemuutosten, väestöennusteiden sekä riskiluokitusten ja riskialueiden saavutettavuuden kautta. Selvitys perustuu vuosina 2013 ja 2014 tehtyihin, koko Uudenmaan alueen kattaviin selvityksiin. Tavoitteena on ylläpitää ajantasaista toimintaympäristöanalyysia selvitykseen liittyen ja huomioida asemaverkoston kehittämistarpeet pidemmällä aikavälillä.

Kaikki paloasemat eivät tällä hetkellä sijaitse toimintavalmiuden kannalta parhaalla paikalla. Espoon kaupungin alueella on viisi pelastuslaitoksen paloasemaa. Suhteessa Espoon viiteen kaupunginosakeskukseen paloasemaverkostossa on kehitystarpeita. Espoonlahden paloaseman nykyinen sijainti ei vastaa Espoonlahden aluekehityksen mukaisiin tarpeisiin, Niittykummun paloasema ei vastaa sijainniltaan tulevaisuuden toimintavalmiustarpeeseen ja Otaniemen alueen toimintavalmiutta tulee parantaa uudella paloasemalla.

Pelastustoiminnan valmiudessa on tällä hetkellä puutteita Otaniemen alueella. Otaniemeä ei saavuteta vaadittuun kuuden minuutin toimintavalmiusaikaan lähimmiltä paloasemilta. Alueelle suunnitellaan merkittävästi lisää asutusta ja työpaikkoja. Metro ja pikaraitiotie vahvistavat joukkoliikenteen roolia. Liikenneratkaisuissa painotetaan hyvää jalankulkuympäristöä ja tutkitaan ajoneuvoliikenteen vähentämistä erilaisilla vaihtoehdoilla ja kanavoimalla liikenne pääväylille. Nämä ratkaisut tulevat heikentämään alueen saavutettavuutta muilta paloasemilta. Tiivistyvä kaupunkirakenne, hyvin korkeiden rakennusten, maanalaisten ja maanpäällisten laajojen ja monimutkaisten tilojen rakentaminen tulevat aiempaa enemmän pidentämään avunsaantiaikaa. Sijainti Kehä I varrella on keskeinen. Otaniemen paloaseman valmistuttua hälytysajoneuvot pääsevät Miestentien liittymästä suoraan Kehä I:lle.

Espoonlahden ja Matinkylän paloasemat otetaan käyttöön tämän hetken arvion mukaan 2022 ja niillä korvataan nykyisistä paloasemista Espoonlahden ja Niittykummun paloasemat. Otaniemen paloasema on suunniteltu käyttöönotettavaksi alkuvuodesta 2024. Asemien sijainnit on suunniteltu niin, että niiltä tavoitetaan toimintavalmiuden kannalta nykyiset haastavat alueet paremmin. Uusien paloasemien sijaintia on verrattu toteutuneisiin onnettomuuksiin ja vertailun perusteella on odotettavissa merkittävä parannus Etelä-Espoon saavutettavuuteen. Otaniemen paloaseman suunnittelu on tarkoitus toteuttaa 11/2020 – 3/2022. Otaniemen paloaseman rakentaminen on suunniteltu toteutettavaksi 9/2022 – 1/2024.

Otaniemen paloaseman arvioitu rakennuskustannus on 5 260 000 €, jonka lisäksi tulevat rakennusaikaiset rahoituskulut 96 000 €. Paloaseman arvioitu vuokrakustannus on 427 990 € vuodessa. Pelastuslaitos on varannut 110 000 € investointisuunnitelmassaan kohteen ensikertaiseen kalustamiseen ja varustamiseen. Otaniemen paloaseman käyttöönotto vaikuttaa pelastuslaitoksen henkilöstö- ja kalustomäärän kasvuun. Paloaseman henkilöstövaikutukset suunnitellaan henkilöstösuunnitelmassa. Uuden paloaseman suorituskykyvaatimuksia vastaavat kalustovaikutukset otetaan huomioon suunnittelussa ja investointisuunnitelmassa.

Länsi-Uudenmaan pelastustoimen alueen kymmenen kunnan yhteistoimintasopimuksen mukaisesti pelastuslaitoksen käyttöön tulevat tilat hankkii tai rakentaa alueelleen kukin sijaintikunta. Kukin kunta vastaa alueellaan siitä, että pelastuslaitoksen käyttöön osoitetaan tarvittavat tilat. Pelastuslaitos vuokraa tilat alueen kunnilta. Pelastustoimen kustannukset jakaantuvat kuntien maksettavaksi asukaslukujen suhteessa. Espoon maksuosuus on tällä hetkellä noin 61 %. Ensihoidon tarvitsemien tilojen kustannukset pelastuslaitos kohdentaa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti osaksi ensihoidon kustannuksia

7 PALVELUTASOPÄÄTÖKSEN VOIMASSAOLO JA SEURANTA

Palvelutasopäätös on voimassa vuoden 2024 loppuun saakka. Palvelutasopäätöksen toteutumista johdetaan, ohjataan ja seurataan palvelutasokauden, toimintasuunnitelman ja vuosisuunnitelman tasoilla. Toimintasuunnitelmassa määritellään talousarviossa sitovat tavoitteet, joiden toteutumaa seurataan osavuosikatsauksissa ja raportoidaan johtokunnalle. Palvelutasopäätöstä voidaan muuttaa tarpeen mukaan, jos riskeissä tai toimintaympäristössä tapahtuu merkittäviä muutoksia. Alueen pelastustoimi (johtokunta) päättää palvelutasopäätöksen muuttamisesta kuntia kuultuaan.

Valmiuslain 12 § mukaisesti pelastuslaitoksen tulee varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Lisäksi pelastuslain 28 § mukaisesti palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa ja olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen. Poikkeusolojen vallitessa tai erityisen painavasta syystä (esimerkiksi häiriötilanne) palvelutasopäätöksestä voidaan poiketa, mikäli se on tarpeen tehtävien priorisoinnin vuoksi tai mikäli palvelutason ylläpitäminen joillain osa-alueilla on käytännössä mahdotonta. Päätöksen poikkeamisesta tekee pelastusjohtaja viranhaltijapäätöksenä.

PÄÄTÖS PALVELUTASOSTA

- ✓ Palvelutasopäätös on voimassa 2021–2024.
- ✓ Palvelutasopäätöksestä voidaan poiketa poikkeusoloissa tai erityisen painavasta syystä pelastusjohtajan viranhaltijapäätöksellä.
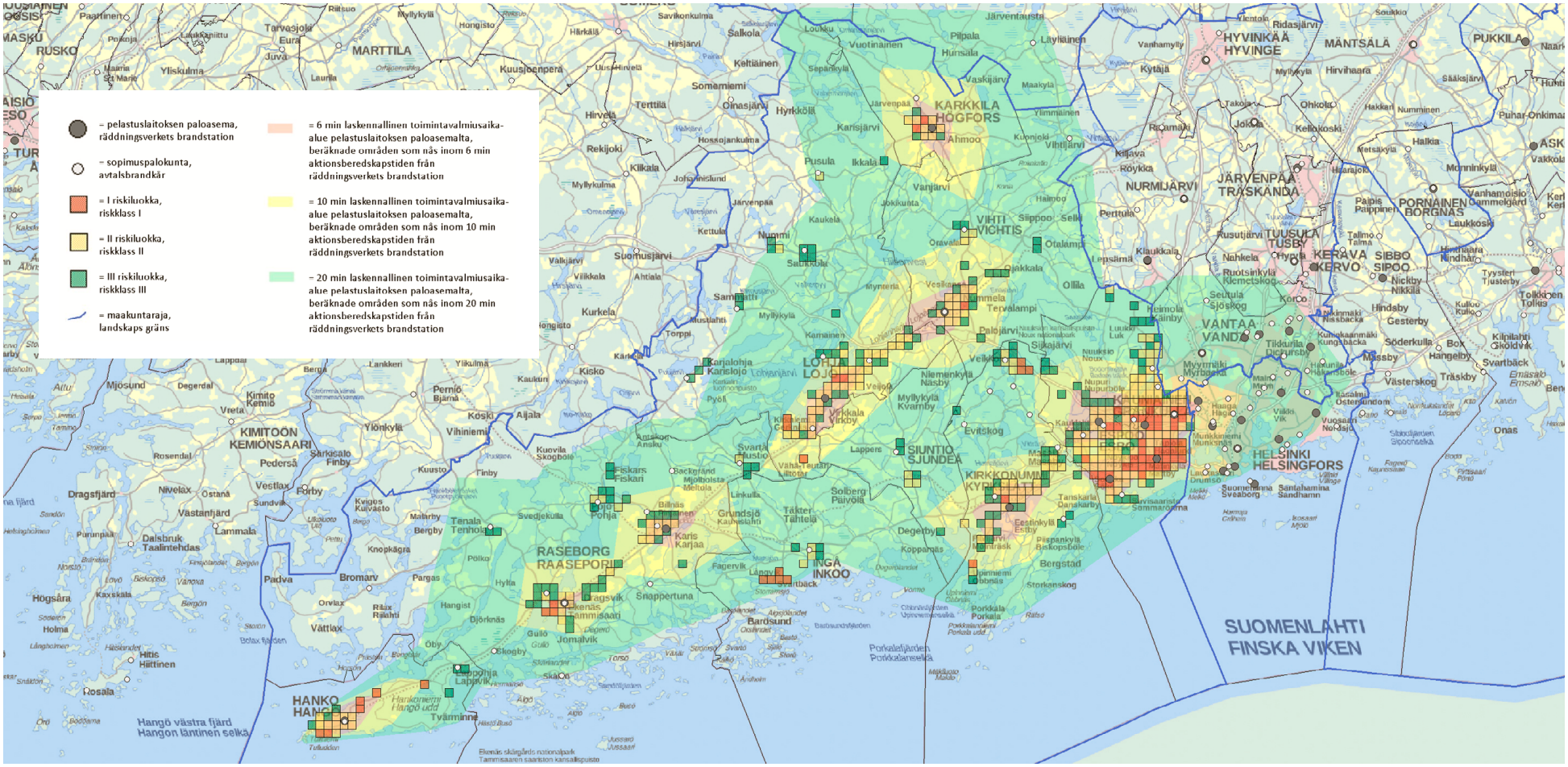
LÄNSI-UUDENMAAN RISKIRUUDUT 2020